Fj 5047

MARX KÁROLY KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM Központi Könyvtára 1828 Budapest 5. Telefon: 176-827 Telex: 224

ET/Jg

Megkezdődött az egyetemi TDK

Lapzárta után megkezdődött az egyetemi TDK-konferencia. A tavalyi rekorddal azonos számú, mintegy *110 dolgozat érkezett*, melyek közül *mintegy százat bemutatásra alkalmasnak találtak a bírálók.* A dolgozatok elolvashatók a könyvtár első emeleti olvasójában.

A konferencia *20 szekcióban* zajlik, amelyeknek időpontja és helye a következő:
Gazdaságpolitika-szekció: ápr. 27. hétfő, 13.00, Rajk László Szakkollégium könyvtár.
Gazdaságelmélet-szekció: ápr. 28. kedd, 13.00, Rajk László Szakkollégium kiállítóterem.
Vállalatgazdaságtani szekció: ápr. 23. csütörtök, 12.30, főépület 23.
Vállalati szervezés és szervezéselmélet-szekció: ápr. 23. csütörtök, 16.00, főépület 3004.
Pénzügyszekció: ápr. 22. szerda, 13.15, főépület 119/1.
Marketing — idegenforgalom: ápr. 27. hétfő, 9.00, főépület 301.
Külkereskedelem gazdaságtana szekció: ápr. 23. csütörtök, 14.00, főépület rektori tanácsterem.
Világgazdaságtan-szekció: ápr. 23. csütörtök, 8.30, Veres Pálné 220.
Közlekedés-gazdaságtan-szekció: ápr. 23. csütörtök, 14.00, főépület 321.
Agrárközgazdaságtan-szekció: ápr. 28. kedd, 13.10, főépület 330.
Eszmetörténet-szekció: ápr. 24. péntek, 9.00, Rajk László Szakkollégium kiállítóterem.
Szociológia I. szekció: ápr. 27. hétfő, 13.30, Rajk László Szakkollégium kiállítóterem.
Szociológia II. szekció: ápr. 28., kedd, 9.00, Rajk László Szakkollégium kiállítóterem.
Szociológia III. szekció: ápr. 29. szerda, 9.00, Rajk László Szakkollégium kiállítóterem.
Pedagógiaszekció: április 23 csütörtök, 9.00, Veres Pálné, földszint.
Településfejlesztés és környezetvédelem szekció: ápr. 22. szerda, 14.00, főépület 238.
Technológiaszekció: ápr. 28. kedd, 12.30, Kinizsi 163.
Kvantitatív elemzések szekció: ápr. 27. hétfő, 13.30, Kinizsi tanácsterem.
Számítástechnika és informatika szekció: ápr. 22. szerda, 9.30, Kinizsi 454.

A konferencia értékelésére és a *díjkiosztásra május 5-én 14.00 órakor kerül sor* a főépület 3001-es termében. *A díjak összege (I. díj — 3000 Ft, II. díj — 2400 Ft, III. díj — 1800 Ft, a bemutatott, de díjat nem nyert dolgozatokért 600 Ft)*, valamint a gépelési költségek térítése (oldalanként 15 Ft) közvetlenül a május 5-i díjkiosztó után a KISZ-bizottságon vehető át.

Az idei konferencia költségeit (mintegy negyedmillió forint) az egyetem különböző tanszékeinek, vállalatoknak és intézményeknek széles körű összefogásával sikerült előteremteni. A támogatók listáját — miután végleges lesz — ismertetni fogjuk.

A konferenciára minden érdeklődőt szívesen várunk. A részletes program a műsorfüzetben és a plakátokon található.

KÖZGAZDÁSZ
A MARX KÁROLY KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM LAPJA

XXIX. ÉVFOLYAM, 8. SZÁM — ÁRA: 2,70 Ft — 1987. ÁPRILIS 23.

A május elsejei felvonulásról

Idén is részt vesz egyetemünk a fővárosi dolgozók május elsejei felvonulásán. Egyetemünk a Ferencváros, mintegy 15 ezer dolgozójával a V. oszlopban vonul fel. A felvonulásra 9.50-kor fejeződik be a gyülekezés a Thököly út 34. szám előtt. Az indulás ideje pontosan 10 óra. Mindenkit szeretettel várunk.

A tét a továbbjutás volt

Az egyetem (ez alkalomra összeállt) nagypályás futballcsapata kedden fél kettőtől játszott *az országos egyetemi-főiskolás labdarúgó-bajnokságban* a továbbjutásért a *kecskeméti* GAMF ellen, *a MEDOSZ Erdért pályáján.* (Az első fordulóból a Zalka elleni idegenbeli *2:1-es győzelemmel került tovább csapatunk.)*

A mérkőzés első negyedórája *kapkodó, ideges játékkal telt el,* mindkét oldalon *sok volt a pontatlan átadás.* Ezt követően együttesünk fölénybe került, de igazán nagy helyzetet nem tudott kidolgozni. Már csak *percek voltak hátra a félidő végéig,* mikor *egy gyors bal oldali támadást követően a védőkről lepattanó labdát Dedák István a bal alsó sarokba lőtte.* Lélektanilag fontos gólt ért el a Közgáz, a kérdés az volt, ezt az előnyt a második félidőben ki tudja-e használni.

Fordulás után tizenöt percig a kecskemétiek némi mezőnyfölényt harcoltak ki, de csupán *egy lesgólra futotta erejükből,* míg ellentámadásaink rendre veszélyesek voltak. *Fokozatosan átvette az irányítást csapatunk,* egyremásra dolgozta ki a helyzeteket, azonban *újabb gólt nem sikerült elérni.* Játékosaink rendre *túlcifrázták a dolgot,* még az ötösön is inkább cseleztek még egyet, nem mertek kapura lőni. Amint az várható volt, a kihagyott helyzetek megbosszulták magukat. Egy jobb oldalon futó *kecskeméti ellentámadás után védőink a 16-osunkon belül pattogó labdát nem tudták elrúgni, s az ellenfél csatára magasan a hosszú sarokba vágta azt.*

A hátralevő néhány percben együttesünk mindent megpróbált a győztes gól megszerzéséért, de eredménytelenül. Így az *1:1-es döntetlennel az idegen pálya előnyét élvező vidékiek jutottak tovább.*

B. J.

PRIMA VERA

Lászlóffy Aladár

Május 40

Még vagy harmincszor lehet így beleszagolni a tavasz légébe. Jó. Kikapaszkodom életem házfedelére csillagos estén, két könyökön tartom magam a cserepek közt, tenyérrel dobolok, lassan újra elfog valami. Mert rendben van minden; az, hogy szeretlek, s hiába múlik el; az, hogy ha nem is múlna el, mégis el kellenne szakadnunk; az, hogy szeretjük anyánkat és el fogunk válni végül; az, hogy szeretem a hazám, és ha ma nem is égnek a palánkok, de bántották eleget, s akik még ilyen nagyon szerették, azok sem tudták megvédelmezni; az, hogy szeretem az igazságot, és mindig igazságtalanság is van; hogy néha megaláztak úgy, hogy életem égő ruha, elég benne minden idegszál. Lassan újra elfog valami szorongás, csendben szorít, hogy nem találom meg a szívem számára a megnyugtatót, azt, hogy „most már ez megmarad, megőrzi szerelmed és életed, úgy hogy elmehetsz". Most minden milyen májusi. Búcsút intek a lámpának, s eloltom a holdat. Elsimítom a lepedőt. Amikor a költő nem tudja, mit alkotott, legalább igazit valamit a világon.

Gyertek Hallgatói Gyűlésre!

Mint már hírül adtuk, május 4-én debütál legifjabb egyetemi diákfórumunk, a Hallgatói Gyűlés. Az első összejövetelre az I. előadóban 14 órakor kerül sor. A Hallgatói Gyűlés napirendre tűzi az egyetemi tanulmányi és vizsgaszabályzatot, az állami támogatások rendszeréről szóló szabályzatot. Rektori beszámoló hangzik el az 1985-ös ifjúsági parlament határozatainak végrehajtásáról, valamint sor kerül az egyetem 1987-es ifjúságpolitikai feladatainak meghatározására. Végezetül ez alkalommal választják meg a diákok az egyetemi tanács hallgatói tagozatát. A hallgatói tagozat feladatairól, jogairól és a Hallgatói Gyűlés egyéb tudnivalóiról a KISZ Bizalmas 3. számában részletes ismertetésre kerül sor. A tanulmányi és vizsgaszabályzat teljes terjedelmében a Közgazdász egyetemi lapban olvasható.

A gyűlésen valamennyi állami csoport, valamint az öntevékeny csoportok, kollégiumok stb. egy-egy küldöttje vesz részt szavazati joggal. De rajtuk kívül mindenki részvételére, és hozzászólására számít a Hallgatói Gyűlés.

Hogyan ünnepeltünk?

Az idén először, a hagyományoktól eltérően, nagy központi megmozdulások nélkül ünnepeltük meg április 4-ét, hazánk fasiszta megszállás alóli felszabadulásának 42. évfordulóját. Kis körkép keretében — a teljesség igénye nélkül — bemutatjuk, hogyan emlékeztek meg egyetemünk dolgozói, oktatói, pártszervezetei az eseményről.

Az általános kar *I-es alapszervezete* Vöröskőre szervezett emléktúrát. Sajnos, az időjárás miatt még aznap reggel is kétséges volt az indulás. Végül *egy kicsi, de lelkes csapat tette meg a több kilométeres gyalogutat,* helyenként térdig sárban gázolva. *A napsütés és a Vöröskőn tartott kis ünnepség hangulata kárpótolta a túrázókat.*

A II-es alapszervezet kapcsolódott a könyvtár rendezvényeihez. Előzetesen egy — a II. világháború eseményeivel kapcsolatos — *szellemi totóban lehetett szerencsét próbálni, a nyertesek jutalma könyvutalvány volt.* Ezenkívül a könyvtárban *kiállítás megtekintésére is mód nyílt.* A megemlékezés vezetői értekezleten zajlott, ahol ezt követően kötetlenül *elbeszélgettek egymással a résztvevők.* A bensőséges hangulat mellett *többeket sikerült megmozgatni a lelkes szervező gárdának, mint korábban.*

Barcs Sándort, az MTI volt vezérigazgatóját *látta vendégül a III-as alapszervezet.* Ez a beszélgetés nemcsak a pártagoknak szólt, *a meghívott pártonkívüliek közül is többen eljöttek.* Barcs Sándor élvezetes stílusban adta elő személyes élményeit *az 1944—1945-ös eseményekről, az ideiglenes kormány megalakulásáról.* Érdekes kérdések és válaszok követték a visszaemlékezést, melyben a későbbi évek egy-egy eseménye is szóba került.

A Gazdasági Hivatal és a Rektori Hivatal közösen ünnepelt fehérasztal, szendvicsek és üdítők mellett, 60-70 ember társaságában. Vadász István tartott ünnepi beszédet, melyhez *Kupcsik József* hozzáfűzött néhány mondatot. *Kitüntetések átadásával folytatódott az összejövetel.*

Ezután egy húszperees mozgalmi jellegű film vetítése következett. A körülbelül másfél órás összejövetel meghitt hangulatban ért véget. A hírek szerint jövőre is ezt a formát választják, mert így a két hivatal dolgozói kötetlenül elbeszélgethetnek egymással.

Kitüntetettjeink

A Munka Érdemrend ezüst fokozatával tüntették ki *Huszár Ernőnét,* a könyvtár igazgatóját.

Kiváló Munkáért címet kapott: *Farkas Péter* tanársegéd, *Jankovics Kálmánné* gondnok, *Dobák Miklós* adjunktus, *Ligeti Miklós* docens, *Pázmánd Emília* előadó, *Lőrincz Kálmánné* előadó

Miniszteri Dicséretben részesült: Száz János adjunktus, *Szilágyi Mária* tanársegéd, *Dévényi Mária Kinga* adjunktus, *Juhász Zsuzsa* tanársegéd, *Magyar Istvánné, Kollár Péterné* előadó, *Papp József* adjunktus, *Reszegi László* adjunktus.

Kiváló Dolgozó lett *Kovács Kálmán* tanársegéd.

A kereskedelmi kar és a *Nyelvi Intézet* délután 2 órakor (lapunkban tévesen 4 óra jelent meg, ezért elnézést kérünk) tartotta megemlékezését. *Oláh Tibor ünnepi beszédét kitüntetések átadása követte.*

Munkásőr szolgálatért

30 éves Munkásőr Szolgálati Érdemérmet kapott: *Kollarik Amália, Forgács Tibor, Kraskay Ferenc, Kolacsek András* és *Polgár Sándor; 15 éveset Felber Mária.*

Huszár Ernő dékán ismertette továbbá a ker. kari törzsgárdatagok névsorát, majd a kiadott programtól eltérően, Leonyid Gajdaj: Vigyázat, életveszély c. premier előtti vígjátékfilmjén szórakozhattak az összegyűltek.

Az *ipar karon a párt és KISZ közös szervezésében* került sor az ünnepélyre, *melyen vendégeik voltak: Jurij Romanov,* a Szovjetunió magyarországi nagykövetségének kulturális attaséja; *Viktor Panaszenko* és *Jurij Monics,* a nagykövetség másodtitkárai.

Rudas László-díjasok

Az ünnepi beszéd után átadták a Rudas László-díjakat. Rudas László-díjat kapott Kovács Károly a statisztika tanszékről és Halmos Károly a Közép- és Kelet-Európai Akadémiai Kutató Központ munkatársa.

Ezt követően kötetlen beszélgetés következett vendégeinkkel, melyen több mint hatvanan vettek részt, és közöttük mintegy harmincan diákok voltak (hpcs-k, körösisek stb.). Szóba került a glasznoszty, a peresztrojka, a magyar—szovjet kapcsolatok fejlődése, időszerű nemzetközi kérdések. Több, máskor, máshol talán cikisnek tűnő kérdést is feltettek, melyeket vendégeink szimpatikusan válaszoltak meg.

Az ünnepek „decentralizásának" tehát voltak pozitív jelenségei, mindazonáltal egyetlen év tapasztalata alapján még korai lenne következtetéseket levonni.

A felszabadulás ünnepén kitüntetést és pályadíjat nyerteknek gratulálunk!

Az információs jelentésekről és a környezetvédelemről

A párt-végrehajtóbizottság április 13-án az egyetemi pártdíj-besorolás tapasztalatainak megbeszélésével kezdte munkáját. Majd

Kerekes Zsuzsa

információfelelős összefoglaló jelentését vitatta meg a vb az 1986. évi havi info-jelentések alapján. Megállapította, hogy a jelentésekben a legtöbb észrevétel az egyetem belső ügyeit érinti, majd a belpolitikai események és a gazd.-pol. következik a sorrendben. Csökkent az érdeklődés, illetve a véleménynyilvánítás a külpolitika eseményeivel kapcsolatban. Jellemző, hogy erősödött az info-jelentések kritikai hangneme. A párttagok panaszfórumként kezelik a jelentést, amely alkalmat ad arra, hogy egyet nem értésüknek, kritikájuknak adjanak hangot. Az egyetemi kérdésekben „kipusztíthatatlan" téma volt, és maradt a menza, illetve a büfé ügye. Emellett a leggyakoribb téma a képzés-korszerűsítés, illetve a tanszéki költözések problémája. Az összefoglaló szólt arról is, hogy erőteljesen hanyatlik az aktivitás az info-jelentések készítésével kapcsolatban, részben a döntésekből való kirekesztettség, részben az országos problémák jelzésének visszhangtalansága miatt.

A párt-vb eredményesnek értékelte az egyetemi információs munkát, különösen, hogy sikerült megvalósítani a jelentések visszacsatolási rendszerét. A vb felhívta az alapszervezetek vezetőségének figyelmét arra, hogy fordítsanak nagyobb figyelmet a jelentések rendszeres elkészítésére. Ebből a munkából a KISZ-bizottság az utóbbi időben kimaradt, de a jövőben neki is be kell kapcsolódnia az információkészítők láncolatába.

A környezetvédelemmel kapcsolatos politikai feladatokat vette számba a vb, amikor a Budapesti Pártbizottság környezetvédelmi határozatát áttanulmányozva

Tóth Tamás

— a téma előadója — hangsúlyozta, hogy ez a határozat számos ötlettel gazdagítja környezetvédelmi munkánkat budapesti szinten is, egyetemünkön is. Intézményünkben a környezetvédelem oktatási feladat és társadalmi feladat egyaránt — mondta. Fontos szerepet kell hogy kapjon a téma a TDK-mozgalomban és a kutatásban is. Jelentős környezetvédelmi kutatómunkát végzett a gazdaságföldrajz, a világgazdaság, a pg, az ipargazd. tanszékek és a Népgazdaságtervezési Intézet. Bár a következő ötéves kutatási tervben nem szerepel annyi környezetvédelmi téma, mint korábban — állapította meg Tóth Tamás. Elszórva az oktatásban és a tankönyvekben is jelen van a téma, de a jövőben a környezetgazdaság, úgy néz ki, tananyag lesz. Majd a testnevelésről is szólt a környezetvédelem kapcsán. Helyzetünk e tekintetben sajnos kilátástalan.

A vb megerősítette, hogy fontosnak tartja a környezetvédelmi témák kezdeményezését, a TDK-k kiírásánál. Elő kell segíteni, hogy a közgazdasági szemlélet ily módon is változzon. Fontos szerepe van e téren a propagandamunkának a pártösszejöveteleken és az egyetemi újságban. Hangsúlyt kapott végezetül egyetemünk környezetvédelme, különösen a vandalizmussal szembeni fellépés.

A vb ezt követően értékelte a pártszervezetekben lezajlott április 4-i megemlékezéseket. Köszönetet mondott az öntevékenységért, amely nem volt sikertelen. Támogatja és ösztönzi a vb a jövőben is az ilyen kezdeményezéseket, de a KISZ-bizottságnak is tevékenyen ki kell venni részét a politikai nevelőmunkából az évfordulók kapcsán.

Végezetül

Vámosi Sándor

a fegyelmi bizottság elnöke számolt be a fegyelmi bizottság munkájáról, majd tájékoztatás hangzott el a fizetésemelésről.

H. E.

Egy pillanat és vezetünk

„Kell egy csapat...”

::: ismételgeti makacs konoksággal Minarik—Garas a Régi idők focija című filmben, s hogy mennyire „rólunk szól a mese”, még soha olyan elevenen nem éreztem, mint a múlt hét keddjén. Néztem az öltözőpadon ülő, csapzott, elkeseredett játékosokat, volt ki merev arccal bámult maga elé, mások a tehetetlen harag könnyeit morzsolták, vagy fékevesztett dühhel vagdosták a földre cipőjüket, mezüket. Vereséggel felérő döntetlennel elbúcsúztunk a kupaküzdelemtől.

A kívülálló számára egy szokványos esemény volt, hiszen e játéknak mindig is voltak vesztesei, s az a szép benne, hogy nem is több, mint egy játék. Miért néztük egymást mégis olyan nehéz szívvel, s miért van zavar még mindig a szemünkben, ha összefutunk a folyosókon, a menzán vagy a büfé előtt? Nem egy továbbjutást vesztettünk el, hanem valami mást is, ami ennél sokkal többet ért, ami ritka epizódként felvillant egy pillanatra, azután elillant. Egy rövidke ideig úgy éltünk, ahogy egy egyetemen, embereknek élnie kellene.

Miféle is az emberi élet? Órákat tartok belőle, s utána mindig „visszatérek” azok közé a viszonyok közé, amelyekből éppen az „emberi” hiányzik. Most láttam, tapasztaltam, hogy változatlanul élnek közöttünk fiatal emberek, akik képesek úgy felvállalni egy csapat szervezésének minden nyűgét, hogy maguk még csak futballozni sem akarnak, fiúk, akik egy szóra jönnek edzeni, hóban, sárban csúszkálni, játszani, akad tanár, aki ezernyi dolgát is kész félretenni, hogy „legyen egy csapat”.

Mert egy országban, ahol a labdarúgásnak ilyen szerepe van, egy egyetem életéhez hozzátartozna, hogy legyen futballcsapata, egy országban, ahol elvétve akadnak emberi közösségek, az egyetemen szükség lenne ilyen közösségre is, egy országban, ahol ilyen alacsony színvonalú a testedzés, az egyetemen is kellene, hogy legyen egy csapat. Egy országban, ahol az emberek jelentős része rosszul érzi magát, az egyetemen is szükség lenne a jó közérzet „csapataira”. Nekünk megadatott néhány igazán emberi pillanat, s az öltöző torokszorító hangulata ezt a ritka lehetőséget búcsúztatta.

Egyelőre még vannak egy csapatért tenni kész emberek, segítőkész testnevelési tanszék, KISZ-bizottság — és nincs pénz, nincs pálya, nincs mez, nincs tornaterem... nincs csapat. És nemcsak foci csapat. Vajon meddig engedhetjük még meg magunknak, hogy ne legyenek CSAPATAINK?!

V. I.

A Ráday klub április végi programja

Április 24.:
Pattermi (dán) + Happy Streps (Ny.-Berlin) + Feeling B. (NDK) + avantgarde táncest + videofilmek.

Április 25.:
Quo Vadis? + Mimikri + videodiszkó + videofilmek.

Április 26.:
Palatrax + Pravda + avantgarde táncest + videofilmek.
Kezdés: 19 órakor.

Az együttesekről:

A pénteki program együttesei közül a Feeling B. már játszott a klubban, a „Műkedvelők” körében, igen nagy sikert aratva. A másik két zenekar szintén a punk műfaj képviselője. A szombati műsor két társulata a manapság „divatos”, könnyedebb rockzenét játszik.

A vasárnapi programunkon két magyar punkzenekar szerepel.

TEK-hét

Antonio Gramsci tiszteletére

ÖTVEN ÉVE,
1937-ben halt meg Antonio Gramsci, az ismert olasz politikus és filozófus, az Olasz Kommunista Párt egykori vezetője. Az évforduló alkalmából a Társadalomelméleti Kollégium Gramsci-hetet rendezett, ahol a neves olasz teoretikus elméleti és gyakorlati munkásságával kapcsolatos előadások hangzottak el.

Az első előadást Székely Gábor, a Párttörténeti Intézet munkatársa tartotta Gramsci és a Komintern címmel. Az előadás Gramsci életútját ismertette 1920—24. között. Az OKP megalakulása után fontos kérdés volt a Kommunista Internacionáléhoz csatlakozás kérdése, végül is az OKP a belépés mellett döntött — ennek körülményeit, okait ismertette az előadó. Gramsci fontos szerepet játszott az OKP stratégiájának és taktikájának formálásában, a szektásság enyhítésében, az egységfront létrejöttében.

Az első nap második előadója Szabó Tibor, a JATE oktatója volt, aki a civil társadalom és a hegemónia kérdéseit vizsgálta Gramsci műveiben. A civil társadalom az államnak a társadalomtól való elidegenedésével jön létre, amikor az állam kezd önálló funkciót nyerni a polgári társadalommal szemben. Nem elég azt mondani, hogy az állam erőszakszervezet. Lenin ezt olyan konkrét helyzetben mondja, amikor az állam elnyomó funkciója kerül előtérbe, ennek azonban máig ható következménye, hogy tankönyveinkben is csak ez a funkció szerepel. Az állam, a politikai állam és a polgári társadalom közötti egyensúlyra épül, azaz az állam fogalmába uralom és konszenzus egyaránt beletartozik. Mint Gramsci több helyen leírta, Keleten a politikai állam volt minden, itt a polgári társadalom kezdetleges és kocsonyás csak. Nyugaton viszont a politikai állam és a polgári társadalom között helyes arány állt fenn. Amint az állam megrendült, rögtön megmutatkozott mögötte a polgári társadalom szerkezete. Gramsci szerint tulajdonképpen ebben áll a kapitalista társadalmi rendszer stabilitása. Keleten, ahol nincs civil társadalom, mivel történelmileg nem alakult ki, a hatalom megragadása után azt a népnek kell megteremteni. Nem válhat az „államimádat” korszaka örökössé, bár Gramsci észlelte ennek reális veszélyét.

A második napon Mezei György, az MTA Lukács Archívumának munkatársa és Márkus Péter, a Közgazdasági Szemle szerkesztője tartottak előadást. Mezei György a szerves értelmiség problémakörével foglalkozott. Gramsci szerves értelmiségelmélete értelmében minden osztály, réteg „kitermeli” saját szerves értelmiségét, mely ellátja osztályát, rétegét ideológiai termékekkel, és biztosítja annak érdekképviseletét. A nép szerves értelmiségének feladata a folyamatos kapcsolattartás a néppel, az érdekképviselet, a mindenkori vezető réteget kiszolgáló oktatási rendszer megváltoztatása, a nép világképének a vezetők világnézetének a színvonalára emelése. A szerves értelmiség feladata továbbá az is, hogy létrehozza saját osztálya pártját. A párt a vezetőkre, a tömegekre és az ezek közt közvetítő „középvezetőkre” tagolódik, melyek megfelelő aránya esetén működhet csak jól a párt. Egypártrendszerben a párt feladata már csak közvetetten politikai, előtérbe kerülnek a technikai, szervezői, rendőri elemek, illetve a kulturális befolyásolás. A párt a tömegek előtt ekkor rejtett módon működik, s a vezetésben magukat fel nem fedő klikkek versengenek. Így a politikai harcok — melyek szükségszerűen a párton belül folynak — deformálódnak, „nyilvánosan” csak a kulturális szférában lépnek fel, és mivel ez inadekvát szféra számukra, itt nem is oldódhatnak fel.

MÁRKUS PÉTER
Gramsci politikai szociológiájának legfontosabb elemeit vázolta fel. Gramscinál a társadalmi tömb három szférára tagolódik: a korporatív gazdasági szférára, a polgári társadalomra és a politikai államra. Az utóbbi két elem jelenti a politikumot; ezek képezik le a társadalmi problémákat, s itt lehet rájuk megoldást találni. A polgári társadalom közvetítő szerepet játszik az első és a harmadik elem között. A politikai állam homogén, a polgári társadalom viszont megszüntethetetlenül heterogén, ezért itt jelennek meg először a politikai problémák, csoportok, s csak aztán kerülnek be a politikai államba. Az eddigi kétféle szocialista forradalom-elképzeléssel (ökonómiai és politikai) szemben a Gramsci-féle elképzelés új, mivel az előbbi kettő közti polgári társadalomban indul e szerint a forradalom. A kulturális szférában — azaz a civil társadalomban — a hegemónia megszerzése, majd a politikai hatalomba való átlépés.

Krausz Tamásnak, a Párttörténeti Intézet munkatársának előadása hangzott el harmadik nap délután. Az előadó Gramsci, a húszas években megvalósult bolsevik alternatívával kapcsolatos nézeteinek megismeréséhez szolgált adalékokkal. Gramsci „bonapartistának” nevezte Trockijt, mivel úgy gondolta, hogy Trockij személyes uralomra tör. Bár az előadó szerint ez az állítás nem állja meg a helyét, mégis Gramsci érzékenységét bizonyítja az, hogy ez később — mint tudjuk — reális és igen veszélyes történelmi problémává vált. Gramsci megmutatta, hogy mi az alapvető különbség Trockij és Lenin forradalomelmélete között. Míg Leninnél a forradalom vagy átmenet sokféle alternatívája megtalálható, addig Trockijnál a forradalom egyetlen módja a proletárforradalom. Gramsci a bolsevik alternatíva megvalósításával kapcsolatosan mind a dogmatizmust, mind a pragmatizmust egyaránt bírálta.

TÜTŐ LÁSZLÓ,
az ELTE oktatója Gramsci és a gazdasági demokrácia kérdése címmel tartott eladást a harmadik nap este. Gramsci az elkülönült gazdasági szféra logikája mentén próbálja felvázolni a modern polgári társadalom működését, melyben viszonylag elkülönült a politikai szféra és az öntörvényű tudományos, kulturális, jogi szféra is. Ezek egymáshoz kapcsolódnak, de nem azonos logika alapján működnek. Új jelenségek (monopolizálási tendencia, a munkásság és a munkáltató osztály közötti politikai feszültség, túltermelés) megjelenése következtében ez a rendszer már nem működik megfelelően. Gramsci szerint létrehozható és létrehozandó egy olyan társadalom, amelyben nem a piac logikája, hanem az egyének termelési törekvései határozzák meg az egyének gazdálkodásbeli tevékenységeit. Ez a társadalom termelőközösségek összekapcsolása alapján szerveződik, önkormányzati társulások rendszereként működik, melyben a gazdálkodási és társadalomszervezési funkciók a közvetlen demokratikus társulások fennhatósága alá tartoznak. Ugyanakkor a gazdasági önkormányzat szerveinek termelési demokráciája lehetővé teszi az állam és az elkülönült gazdasági szféra felszámolását, vagyis a hagyományos értelemben vett politikai hatalom és gazdaság megszűnik. Gramsci tehát elképzelhetőnek tartotta egy árutermelés és politikai állam nélküli társadalom működését, mely a megelőző „felparcellázott” rendszerrel ellentétben komplex elv alapján szerveződik.

A TEK-hét utolsó napján Knopp Andrással, az MSZMP KB osztályvezető-helyettesével és Földes Györggyel, a Párttörténeti Intézet munkatársával beszélgettünk a párt szerepéről, helyzetéről, a reformkilátásokról és egyéb — főleg aktuálpolitikai — kérdésekről.

A TEK-hét alkalmából válogatás jelent meg a TEK gondozásában Gramsci eddig kiadatlan, fiatalkori írásaiból.

Pápai Szilvia

CSOCSÓ-REAGGIE

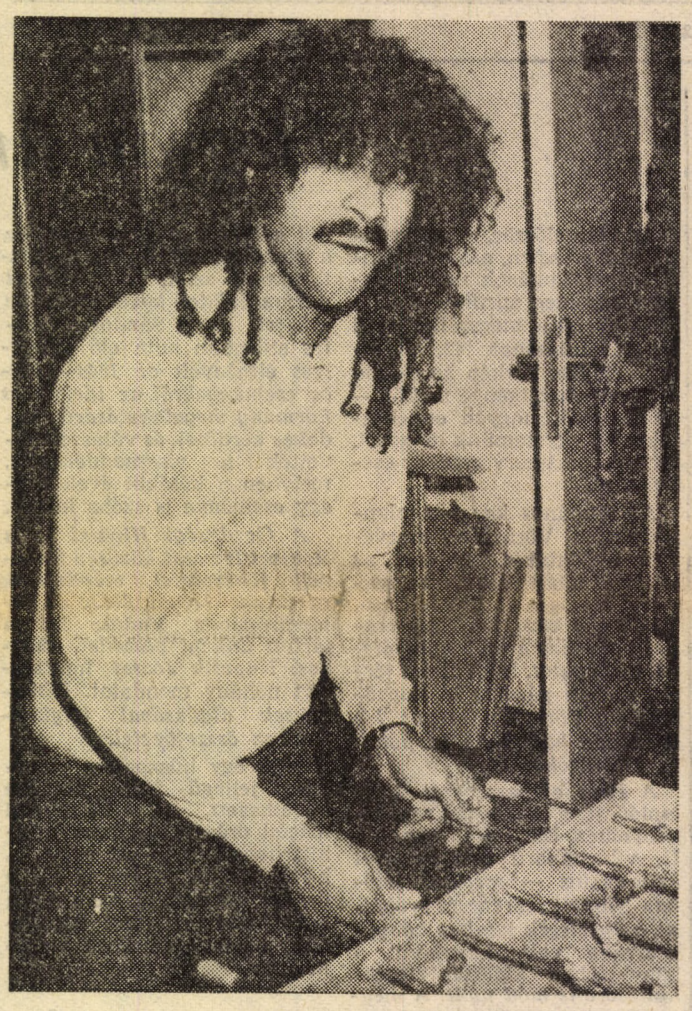

Fotó: Nagy Gábor

A gondolatnak szabad teret kell engedni

Balázs Géza tanár úrra várok a Kinizsi utcai épület első emeletén — néhány perccel korábban érkeztem a megbeszélt találkozóra. Fiatalos mozgású, energikus férfi jön fel a lépcsőn. Akkor tudom meg, hogy ő az, amikor a 156-os szoba zárjába helyezi a kulcsát. Aligha gondolná valaki, hogy idén töltötte be a hatvanadik évét.

— Az ötvenes évek elején — Nagy Tamás kurátor mellett — Baskai Ernő volt a közgazdasági egyetem egyik legjobb előadója, jó páran átjártunk hozzá az Eötvös Loránd Egyetem fizika-kémia szakáról is előadásokat hallgatni. Ő lett az első főnököm, amikor 1952-ben közvetlenül a tanári diplomám megszerzése után ide jöttem dolgozni, a technológiai tanszékre. Széles látókörű, nagytudású ember volt, sokat tanultam tőle, sajnos, három év múlva, ötvenöt éves korában elhunyt.

A tanszék helyzete az egyetemen változó volt, a külső és belső viszonyoktól függően oktatási struktúránk bővült vagy szűkült. Jómagm tanítottam fizikát, kémiát, technológiát, áruismeretet, mikor mit kellett. A legkülönfélébb témakörökből sikerült vagy negyven fajta jegyzetet is megírnom. Az elmúlt évtizedekben új és új reformkoncepciók jöttek, különböző szempontok kerültek előtérbe, s ezek befolyást gyakoroltak a tanszék életére.

Időközben hat évig tettem egy kitérőt, a külker tanszéken adtam elő árutant. Szereztem egy vegyészmérnöki diplomát is, amit a megindulóó mérnök-közgazdász képzésben tudtam hasznosítani. Szabó Kálmán idejében kerültem vissza a technológiai tanszékre. Ez egy mozgalmas, erjedéses időszak volt, a mai képzés alapelemei ekkoriban alakultak ki. Megkezdődött a tanárképzés, abba is bekapcsolódtam, s a tanárszakosokkal — az áruforgalmi és külkereskedelmi szakosok mellett máig is foglalkozom.

— *Úgy tudom régi aktivistája a szakszervezetnek is.*

— Jó tizennyolc éve dolgozom a szakszervezetben, egy ideig kari titkár voltam, aztán beválasztottak a szakszervezeti bizottságba. Mind a mai napig ugyanannak a területnek, az üdülésnek az ügyeit intézem, s talán nem szerénytelenség azt mondani, hogy nem is eredménytelenül. A Műszaki Egyetem után mi tudjuk a legtöbb üdülési lehetőséget biztosítani a dolgozóink számára. Közel negyven helyen üdülhetnek külföldön és belföldön egyaránt. Saját üdülőnk van Salgótarjánban és Káptalanfüreden, a KK és a kisszövetkezet befizetéseiből pedig további üdülők bérlésére nyílik lehetőségünk. Szerződésünk van a lengyelekkel, a csehekkel, a szlovákokkal, az NDK-val, s közvetve a szovjetekkel is — a románokkal eddig nem sikerült megegyeznünk. Jelenleg a kínaiakkal próbálkozunk, még nem tudom, hogy lesz-e belőle valami.

— *Miért vállalja valaki ezt a munkát ilyen hosszú időn át!*

— Az ember belekezd valamibe, aztán amikor beindul, már nehéz abbahagyni. Szívesen végzem ezt a munkát, úgy érzem számítanak rám. Ez egy viszonylag önálló terület, és az érdeklődésemmel is egybe esik. Az egyetemen már szinte mindenkit ismerek, s azért néha az is jólesik, amikor néhányan eljutnak odáig, hogy azt mondják: köszönöm. Tudom, hogy nem nekem tartoznak köszönettel, de mégis. Talán nem túlzás azt mondani, hogy az egyetem jó néhány dolgozójának egy kicsit kitágítottuk a világot, s ez jó érzéssel tölti el az embert.

— *Jutott a világlátásból a szervezőnek is?*

— Amikor a külkereskedelmi tanszéken voltam, elég sokat utaztam, eljutottam Egyiptomba, Angliába, Közép-Ázsiába de turistaként is sokfelé jártam életemben. Van hobbim is, szívesen kertészkedem, kikapcsolódásnak és pihenésnek is kiváló.

— *Család?*

— Kiegyensúlyozott körülmények között élek. A fiam harmadéves az ELTE geofizika és csillagászat szakán.

— *Van valami tanulság, ami az eltelt hatvan esztendő tapasztalataiból levonható?*

— Tanulság? Nem is tudom. Az ember egy adott korban él, amely alaposan rányomja a bélyegét az életére, nagy választási lehetőségei nincsenek. Megfigyelte, hogy az emberek többsége hallgat az értekezleteken? Így van ez máshol is. Pedig a gondolatnak szabad teret kell engedni. Ha ez mindig megvalósult volna, akkor nem jöttek volna az ötvenes évek, s talán ma is kevesebb gonddal kellene küszködnünk. Én mindig egyetértettem azzal, hogy legyenek olyanok, akik másként gondolkodnak. Bolyai, Heisenberg, Marx is másként gondolkodott, mint a kortársai. Az élet sokoldalúságát nem szabad kiküszöbölni.

Zsubori Ervin

A Társadalomtudományi Klub

következő programjai:

ÁPRILIS 23. csütörtök: Vendégünk Wieslaw Pawel Szymanski lengyel író.

ÁPRILIS 27. péntek: Tardos Márton: A kínai gazdasági reform.

ÁPRILIS 29. szerda: Szabó Lajos Mátyás: Változások a Szovjetunióban.

MÁJUS 4. hétfő: Szücs Jenő: A nemzetek kialakulása.

E rendezvényeinkre a Makarenkó utca 20. sz. alatti színházteremben kerül sor, mindig 19 órai kezdettel.

ÁPRILIS 30. csütörtök: Cigány kulturális est (a Támpont Stúdióval közös rendezvény a Dimitrov téri épületben, 19.30 órai kezdettel).

Pályázati felhívás

A Magyar Közgazdasági Társaság ipari szakosztálya és a KISZ Budapesti Bizottsága 35 év alatti fiatal szakemberek számára pályázatot hirdet tanulmányok (esettanulmányok) írására az alábbi témában: A vállalati magatartás, a piaci struktúra és a versenyhelyzet összefüggései; illetve: A külpiaci versenyképesség növelésének lehetőségei az iparban.

A tanulmányok terjedelme kb. 30 oldal legyen.

Pályázati díjak: 1. díj: 10 ezer forint, 2. díj: 8 ezer forint, 3. díj: 6 ezer forint.

A pályázatok beküldési határideje: 1987. június 1. A pályázatokat 3 példányban az alábbi címre kérjük beküldeni: Magyar Közgazdasági Társaság titkársága, Budapest, Pf.: 14, 1361. (Telefon: 128-085.)

Részletes felvilágosítást ad a KISZ Budapesti Bizottsága, dolgozó fiatalok osztálya, tel.: 334-706. 282-es mellék.

A RAJK LÁSZLÓ SZAKKOLLÉGIUMRÓL

Ugrás a sötétbe

Sokféle mendemonda, szóbeszéd van arról az egyetemen, mi vár arra az óvatlanra, akit kollégiumunk tagjává avat. Egyesek esküsznek, hogy ez az intézmény hemzseg a nagyképű tudós-önjelöltektől, mások tisztelettel tekintenek ránk, mint a szakmai munka fellegvárára, megközelíthetetlenek vagyunk, elzárkózunk, átformálunk, ellenzéki fészek, példa az igazi, demokratikus létre, botrányhősök, példaképek. Mindezekben nyilván kell, hogy legyen némi igazság. Erre csak büszkék lehetünk — a sok figyelem és a szélsőséges vélemények általában annak járnak, aki hat. Azonban aki nem itt él, netán kedve lenne bekerülni, teljesen zavaros, sokszor félrevezető képet kaphat arról, amit itt valójában találhat, ami itt az élet. Magunk is sokszor esünk csapdába, amikor a saját magunk által terjesztett, sztereotipiákig egyszerűsített értékeinkről beszélve azt hisszük, leírjuk, érzékelhetővé tesszük, milyen életet élünk. Nem egy csalódásnak volt okozója az egyén számára le nem vezethető, felszínes kollégiumkép és a valósággal való találkozás. Másrészről igaz az is, hogy a kollégiumban folyó élet sokrétűségének, hangulatának leírásához szépírói tehetség kéne, és nem ily rövid cikknyi terjedelem. Amire mi próbálkozunk: a kép árnyalása, s talán arról írni, mi az, amit jó eséllyel nem talál, amire nem számíthat, aki közénk tér annak dacára, hogy az következhetne hangoztatott értékeinkből, vagy a rólunk keringő mendemondákból.

A szakkolégiumba kerülni a dolog természetéből adódóan próbatétel. Beépülni egy ismeretlen, bonyolult és intenzív kapcsolatrendszerbe, nem kis feladat. Korántsem akkora viszont, amekkorává egy többékevésbé informálatlan elsős fantáziája növelni képes. Mindenképpen fontosnak tartjuk hát, hogy hozzájáruljunk a helyzettel való tárgyilagos szembenézéshez, mielőtt ennek hiánya válna konfliktusok forrásává.

A kollégium tagjai aktivitását igényli. A kollégiumot nem kaptuk, hanem mi csináljuk magunknak. Ez az egyik fő jellemzője, erre épül. Ez működteti. Aki aktívan éli a kollégium életét, ezzel egyben jelenlétét, tagságát is igazolja. Aki passzivitásba süllyed, az lassan falakat von maga körül, megtartja magát az együtt és egymásért cselekvés meghatározó élményétől, és ritka szerencséje van, ha más lát neki, hogy helyette törjön neki kaput a közösség felé.

Örökzöld témáink egyike a másodévesek beilleszkedése. A vita akörül folyik, hogy az újoncot kézen fogva kell-e vezetni a kollégiumban, vagy várakozón, ámbár segítőkészen kell-e figyelni, hogyan veti magát a mély vízbe. Mindkét álláspontnak számos híve van, amikor azonban tettekre kerülne a sor, a tapasztalatok szerint alig-alig akad olyan ember, aki maradék szabadidejét a szobájában némán üldögélő fiatal igen energiaigényes szóra bírásának szentelné. Be kell látni, aki nem ugrik, az nem fog megtanulni úszni, ez nem megy. Marad a mély víz, és várni. Aki pedig ugrik, az kellemes meglepetéssel tapasztalja, hogy a látszat csalt — leér a lába. Nem a kollégium ellenállása az, amit le kell győzni, hanem a magunk tehetetlensége, passzivitása, kezdeti félénksége, a gátlás, amely a sok okosnak hitt ember között megbénítja a nyelvet. Figyelmet, tanulni, tájékozódni persze nem árt, de már önmagában ez is aktivitást igényel. A kollégium életében való jelenlét, az önálló fellépés, netán valamilyen új kezdeményezés viszont eleinte majdhogynem önálló érték. A jó rajt pedig fél siker.

Óriási lehetőség az, ami itt az ember előtt nyilik. Nagy kaland. Életre szóló, jellemet formáló. Veszíteni pedig mit lehet?... ezt a lehetőséget lehet elpuskázni. (Egészen zárójelben jegyezzük meg, hogy az itt leírtakkal nemcsak a kívülállókhoz kívánunk szólni.)

Most egy kicsit más téma, néhány szó magáról a kollégiumról. Úgy tűnik, a kollégium élete hagyományosan a szakmai munka, a politikai-közéleti tevékenység és a közösségformálás koordinátái között szerveződik. Ettől ez még nem szentírás persze, lehetne éppen más is, ha jobbat találunk, a jelenlegi helyzet azonban ilyen. Mindhármat egyszerre és azonos intenzitással csinálni valószínűleg képtelenség, csak kivételes periódusokban és kivételes egyéniségeknek sikerül. Időnket a három közötti egyensúlyozással, a helyes arányok keresésével töltjük. Ez általában nem sikerül, ami nem baj, a lényeg az, hogy keressük. Harmonikus fejlődés helyett inkább cikcakkban haladunk. A kollégiumban éppúgy, mint tagjainak életében jól kivehető periódusok különíthetők el, és az átfedések, surlódások, váltások olykor konfliktust is szülnek. Ezeket, amennyiben nem a kollégium bomlásának irányába hatnak, az együttélés velejárójának tekintjük, és igyekszünk megfelelően kezelni őket.

Aki most kerül be hozzánk, az előtt a kérdés feltehetőleg ilyen formában fog felmerülni: szakma vagy közösség?, ami persze nem biztos, hogy helyesen ragadja meg a problémát. Mi a magunk részéről csak azt szeretnénk, ha az új szakkolégisták olyan kollégiumot csinálnának, amely nem ad nekik kevesebbet, mint nekünk adott.

Kaderják Péter—Pálos Gábor

TRI-ÉSZ

Mi rendeztük a Polányi konferenciát

A csapat

Kollégiumunk az utóbbi években ütőképes focicsapattal büszkélkedhet. Ez el is várható, egy olyan intézménytől, mely tagságának több mint a fele fiú. A csapat korábban csak barátságos mérkőzéseken vett részt, ebben a tanévben viszont kilépett az ismeretlenség homályából. A Műszaki Egyetem KISZ-bizottsága által szervezett villanyfényes bajnokságban elindulva is bizonyította tehetségét. Az őszi idényt pontveszteség nélkül, sokszor igen jó játékot mutatva zárta.

A csapat átlageletkora elég magas (23 év) gerincét rutinos öreg rókák alkotják. Hiányoznak azonban sokszor a fiatal játékosok, akik a rutin mellett nagyobb lendületet adhatnának a csapatnak. Reméljük a nyáron bekerülő elsősök között minél több olyan emberrel találkozhatunk, akik nemcsak a szakkollégiumnak, de a csapatnak is oszlopos tagjaivá válnak majd.

A csapat legújabb sikere: a TEK-héten rendezett tornán a TEK és a Tarkaréti kollégium csapata előtt sikerült megszerezni az első helyet.

Nagy Péter

Szakmai munka — szakmai közélet

Kollégiumunk egyik alapvető célkitűzése, hogy a kollégisták az egyetemi oktatáson túlmenő önképzés formájában olyan társadalomtudományi ismeretekre tegyenek szert, amelyek elősegítik a felelősen gondolkodó állampolgárrá és az alkotó értelmiségivé válást. Tudásunk, felkészültségünk fejlesztésére különböző, egymást kiegészítő keretek között kerül sor. A legtöbb embert megmozgató forma *az előadás*, amikor egy-egy szakterület, tudományág jeles művelőjét hallgatjuk meg, utána pedig választ kapunk kérdéseinkre. Ennek egy változata a *nyilvános vita*, amelyen egy adott problémakör szakértői ütköztetik nézeteiket a nyilvánosság előtt (ilyen volt például a KEN alatt rendezett „Reformklub").

Hasonló jellegű a tavaly beindított *második oktatás*, amelynek keretében e félévben gazdaságpolitikát, mikrogazdaságtant, döntéselméletet és szociológiát lehetett hallgatni. Ezek a féléves stúdiumok orientáló jellegűek: alapismereteket nyújtanak az adott területre vonatkozólag, ezzel egyrészt az általános ismeretszerzést szolgálják, másrészt problémákat, témákat villantanak fel, amelyekkel a későbbiekben elmélyültebben lehet foglalkozni.

A kollégisták aktivitására leginkább támaszkodó *kiscsoportos kutatómunka* a különböző kurzusokban folyik. Ezek a mindenkori kollégisták érdeklődésének megfelelően igen széles területet fognak át (politológia, falukutatás, gazdaságpolitika, vezetésszervezés, gazdaságtörténet stb.).

A hetente tartott *összejövetelek* az elolvasott irodalmak megvilágítását szolgálják. A munka előrehaladtával pedig konkrét problémák, hipotézisek vizsgálata, tesztelése kerül előtérbe, amely a szakirodalom feldolgozásán kívül a téma jellegétől függően interjúkészítést, kérdőíves felmérést, levéltári kutatást, esettanulmány-készítést stb. igényel.

Évente tartott *téli táborunk* egy hete alatt is intenzív kurzusmunka folyik, a naponta tartott összejövetelek jól elősegítik a hatékony együttgondolkodást. Az így végzett munka a kollégium szakmai fórumain keresztül „közkincscsé" válik. Ezt szolgálja a félévente megtartott beszámolási időszak. A beszámolás történhet csoportosan vagy egyénileg, szóban vagy írásban. A célja kettős: egyrészt az útlezárás, másrészt az útkeresés, az eddigi eredmények megvitatása.

Az írásbeli munkákat értékelő opponensi vélemények és szóbeliket követő kérdések, tanácsok a hiányosságok kiküszöbölését és a továbblépést szolgálják.

A szakmai munkának itt vázlatosan bemutatott rendszere mögött természetesen sok munka húzódik meg, a cserében kapott intellektuális élmények és a magunk kiteljesítésének lehetősége azonban úgy vélem, ezért bőven kárpótolhat mindenkit.

Vályogos Győző

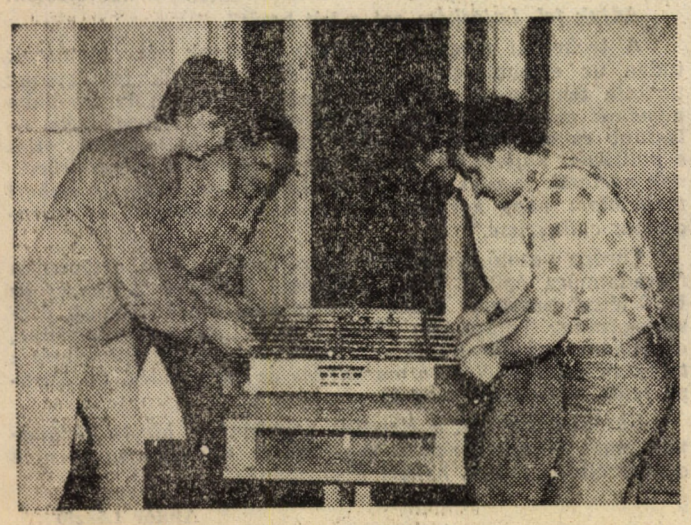

Négyes csocsófogat

Kollégiumi görbetükör

Adalékok a kollégium jobb megértéséhez

A kollégium működésének fontos közéleti fórumai a buja változatosságban tenyésző bizottságok. Ezek közül is havas dombtetőként emelkedik ki a DB, amely elmaradhatatlan hétfői szeánszaival az állandóság egyik letéteményese. Népszerűségének határtalan és (le)töretlen varázsa mindenkit megérint:

„Szólok Spédinek, hogy hívja össze a DB-t, mert le akarok menni" mondotta volt Chikán Eszter, aki, valószínűleg családi fertőzés következtében a DB-k legszorgalmasabb látogatói közé tartozott.

Hogy érdeklődésének intenzitása nem teljesen általános, annak érzékeltetésére álljon itt az alábbi két megnyilatkozás: „Tavaly sem sokkal ritkábban jártam le DB-re, mint az idén" — így Pálfi Józsi. „Minden DB-n itt voltam, de mindegyikről késtem átlagosan egy-két órát" — vallotta önkritikusan Teremy Rabek.

Nemcsak a DB-k látogatottsága, de az ott folyó élvezetes viták is joggal vonják magukra a figyelmet: „A viták többnyire nem az eredményért, hanem a vitáért magáért folynak" — foglalta össze azok lényegét tömören Totó.

A DB mellett van még a kolinak egy olyan intézménye, amely az állandóságot jelképezi: Chikán Attila, hivatásos igazgató. Lássunk róla is egy futó értékelést: „Attól, hogy Attila itt igazgató, még lehet neki saját véleménye" — szólt megengedően Pálfi Józsi.

És most lássuk az egyéb bizottságokat is. Közös jellemzőjük, hogy tagjaik többnyire a Lenini Önkéntesség Csapásain (ld. LÖCS) menetelnek a bizottsági munkában. Erre egy jellemző példa: A DB meglehetősen tanácstalan abban a kérdésben, kit jelöljön egy munka elvégzésére. „Valamelyik fiatal másodéves kéne" — pattan ki az isteni. „Egy idős másodéves is jó lesz" — tágítja a kört Attila.

Más alkalommal jelölőbizottsági tagra érkezik javaslat, mire Kiss Laci kifakad: „Nem kizárási javaslatról volt szó."

Megint más alkalommal valaki megjegyzi, hogy majdnem ugyanazok vannak a felvételi és a fegyelmi bizottságban: „Ott vannak születésnél és halálnál" — summázta munkájukat Kiss Laci.

Azért nem akarjuk azt a látszatot kelteni, hogy minden munkára kötéllel kell fogni az embereket. Íme, erre egy példa: „Ez választott funkció?" — vetődött fel a kérdés. „Persze, maga választotta" — válaszolta Csoma.

A kollégium életének egy másik központi jelentőségű intézménye a szakmai munka. Lássuk először ennek definícióját, amely egyenesen a szakmai munka tanácsától származik: „A szakmai munka a kollégiumban négy szinten folyik, úgymint félemelet, első emelet, második emelet és harmadik emelet."

Persze, mint minden definíció, ez is támadható. Hogy azért itt nem minden tökéletes az kiderül az alábbi párbeszédből: „Egy vagy két ember még nem csinál nyarat" — panaszkodik Spédi. „Nem nyarat kell csinálni, öregem, hanem kurzust" — vágja rá Attila.

Persze, mint minden, ez is nézőpont kérdése: „Itt vannak ezek a kurzusok is; hogy zavarják a normális tábori életet" — hangzott Kocsis Karcsi ellenvéleménye a téli táborban.

Természetesen a kép ezúttal is torzítana, ha nem érzékeltetnénk, hogy a szakkollégisták olykor milyen áldozatokra is képesek, ha szakmai fejlődésükről van szó: „A szakmai gyakorlaton majd úgy csoportosítom át a munkát, hogy ki tudjak menni egy hétvégén (!) síelni" — buzdult neki ekképpen Tóth Pisti.

Másoknál nem mindig ilyen „feszített" a program: „Ha én Lukács György vagy Radnóti Sándor akarok lenni, ahhoz úgy is olyan sokat kell tanulnom, hogy teljesen mindegy, ma este olvasok-e vagy sem" — mondta Bubu egy Koli-gyűlésen.

A szakmai munkáról szóló blokkot zárjuk Attilának a beszámolóról megfogalmazott definíciójával: „Fésületlen gondolatainkat megosztjuk másokkal, akik gereblyével rendbeteszik azokat."

Számos rendezvény, hagyomány színesíti a kollégium életét. Közéjük tartozik, s most már egyre inkább meggyökeresedik a disznóvágás. Pedig nehezen indult, eleinte a DB az alábbi ötletrohamot produkálta ez ügyben: „Vesszünk egy disznót és levágjuk. Akkor már vegyünk inkább két fél disznót! Akkor már vegyünk egy sült kolbászt. Menjünk el vendéglőbe! Vegyünk be hánytatót!"

A disznóvágás egész napos program, a végén nagy bulival. Voltak elképzelések egy komplexebb program kialakítására is: „A disznóölés estéjére kellene valamilyen program is! Nem kell, mert a társaság aktív része estére úgyis részeg lesz."

Egyébként magához a disznóöléshez némelyeknek igen ambivalens volt a viszonyuk, mint például Chikán Attilának: „Én nem szúrom meg! Én ráfekszem, hogy mozgásában korlátozva legyen, de megszúrni nem fogom."

Egy másik hagyománnyá vált kezdeményezés a sítábor. Ott történt a következő kis eset: Folyik a szobában az ulti, amikor nyílik az ajtó és Rabek jön be. Két háttal ülő beszélgetése: „Már megint a háziak? Ők nem lehetnek, mert azok kopogni és köszönni szoktak" — szögezi le Hárs.

Gyűjtötte: Bakacsi Gyula

Kirándulás!

Elsősök, figyelem!

A szakkollégium április 25-én, szombaton tartja szokásos tavaszi kirándulását, amelyet az elsősöknek szervezünk. Tavaly a Pilisben voltunk, az „Egri vár" (itt volt az egri vár díszlete) romjainál. Idei úticélunk Remete-keresztbérc, amelyet hajóval és gyalog közelítünk meg, a Dunán és a Templom völgyön keresztül. A kirándulás jó alkalom arra, hogy beszélgessünk a kollégium életéről, a felvételiről, munkánkról, és hogy mi is jobban megismerjünk benneteket. Ezen kívül lehetőség nyílik a játékra, sportra, valamint megkóstolhatjátok a tíz Csabis fokozatú (magyarázat a kiránduláson) gulyásunkat is, ezért hozzatok magatokkal kanalat és tányért. Útvonal: Vigadótér — Nagymaros — Templom-völgy — Julianus barát kilátó — Dömös. Találkozás 25-én 7.15-kor a Vigadó téri hajóállomáson. Várunk benneteket!

Rajkosok

KVÁRTETT

Koncert

Munkaidő-razzia

Néhány hete egy hétköznapi délelőttön szokatlan dolog történt egy vidéki postán. Civil ruhás ellenőrök igazoltatták az éppen ott-tartózkodókat. Félreértés ne essék, nem valami bűnügyi történet közepébe csöppent az olvasó. Az igazolványukat felmutató ellenőrök nem rablókat, nem csalókat kerestek. Mindössze egyszerű kis tolvajokat. Munkaidő-tolvajokat. Szépen feljegyezték a problémás dolgozó adatait, s értesítették a munkahelyeket, hogy aztán a megfelelő felelősségre vonás se maradjon el.

A hír hallatán a többség bizonyára helyeslően bólogatott mondván, végre a központi szervek erélyesen léptek fel a lógósok ellen.

Szerény véleményem szerint azonban ez a fajta ösztönzés nem megoldás, hanem inkább egy hajdani, erőszakszervezetre épülő porosz módszer XX. századi felújítása finomabb keretek között. Ezek az emberek valami oknál fogva érdektelenek a munkájukban. Előfordulhat, hogy nincsenek sem anyagi sem erkölcsi szempontból elismerve, hogy az egész gazdaságra jellemző hiány az, ami hátráltatja munkájukat, esetleg a bürokratikus szövevények ölik ki belőlük a lelkesedést. Felvetődik a kérdés, azzal, hogy a dolgozókra ráparancsolnak, hogy tartózkodjanak a munkahelyükön elérhető-e kellő hatékonyságú, társadalmilag hasznos munka. Központi vezetésünk egyik elsődleges társadalompolitikai célkitűzése a teljes foglalkoztatottság biztosítása. Ez egy alapvető különbség a tőkés berendezkedésű országokhoz képest. Amíg azonban ezen utóbbi országokban a társadalom munkaerő-kapacitásának kihasználása éppen a magas munkanélküliség miatt olyan alacsony, addig nálunk teljes, garantált a foglalkoztatottság, melyből fakadóan a munkaintenzitás, munkamorál a rossz. Azaz a teljes foglalkoztatottság potenciális előnyei könnyen hátrányokká válhatnak.

Érdemes felfigyelni a nyolcvanas évek világgazdaságának talán legdinamikusabban fejlődő régiójára, olyan országokra mint Japán, Dél-Korea, Indonézia. Itt nem hirdették meg a teljes foglalkoztatottságot, a gyakorlatban mégis megvalósították. Mindvégig szem előtt tartották a munkaerő-potenciál kihasználását, nagy figyelmet szentelnek a munkaidő intenzív kihasználására. Tipikus japán példa: Egy forgalmas út mentén épületet építenek. Az út hónapokig történő lezárásáról szó sem lehet, hiszen a kerülő nagy időkiesést okozna a munkába igyekvő autósoknak. Arra a néhány percre amíg az építési anyag lekerül a teherautókról két, adóvevővel felszerelt munkás leállítja a forgalmat, szinte minden percre ki van számolva. Ebben a közegben elképzelhetetlen, hogy a forgalomban zűrzavar álljon be például amiatt, hogy az egyik munkás elugrott a postára feladni egy csomagot. Egyszerűen a mechanizmus, a szervezettség olyan, hogy képtelen lenne erre. Nálunk azonban ilyen esetek sajnos előfordulhatnak. S ezek ellen nem elég néhány adminisztratív beavatkozás. Átfogó változások rendszerére volna szükség. A sokat emlegetett reformra. Ugyanis ha például egy gépkocsi aljából csöpög az olaj, nem elegendő az ott levő nyílásokat ronggyal betömködni, hanem a motorban kell megkeresni az eredendő hibát.

Takáts Attila

Egyenesen a Paradicsomba?

Attól tartok, hogy itt olyan problémával állunk szemben, amelyet nem lehet praktikus érvekkel elintézni.

Magyarországon a munkavállalást munkajogi szerződések szabályozzák. Ennek megfelelően mind a munkaadó szervezeteknek, mind a munkavállaló magánszemélyeknek megvannak a szerződésekben körülhatárolt kötelezettségei és jogai egymással szemben. Megvannak a szerződésszegés szankcionálásának eszközei is, a fegyelmi büntetésektől a peres eljárásokon át a kölcsönös felmondás jogi formáiig. Ily módon első ránézésre értelmetlen a fegyelmi vétségek megakadályozásának központi, állami apparátusok részvételével megvalósított rendőri jellegű módszere. Sajnos azonban nem elsősorban egy szubjektív indíttatású túlkapásról van szó, hanem egy valószínűleg nem tudatosan felismert reális helyzet spontán kezelési kísérletéről. Ez a beavatkozás ugyanis azt jelzi, hogy a társadalom jogalanyai nem képesek érvényesíteni egymással szemben jogi kötelezettségeiket. (Ezt a beavatkozást végzők úgy fogalmazzák meg általánosan, hogy „fellazult az állampolgári fegyelem".)

De a probléma tovább bontható. Egyfelől az van a háttérben, hogy nincsenek, vagy ha vannak, akkor nincsenek megszerveződve, öntudatra ébredve a társadalomban olyan politikai közösségek, részhatalmak, illetve gazdasági bázissal, tulajdonnal, speciális tudással rendelkező egyének és csoportok, amelyeknek érdeke és ereje lenne élni a jogrend nyújtotta lehetőségekkel. Nincsenek (megszerveződve) olyan hatékony társadalmi-politikai erők, amelyek a társadalom hatalmi pozícióit birtokolva, a saját érdekeik prioritásának biztosítása mellett integrálni tudnák a társadalmat, magyarul rá tudnák kényszeríteni a társadalom többi tagját a jogrend, a konvenciók, az elfogadott értékek megtartására. Másfelől nincs igazán legitim hatalmi centrum sem, amelynek birtokosai élni tudnának a jogrend biztosította lehetőségekkel és uralni tudnák a társadalmat. (A legitimáció azt jelentené, hogy a többi csoport hinne abban, hogy adott, korlátozott időn belül esélye van a hatalom átvételére.)

Mindez azért baljós jel, mert ilyenkor szoktak előkerülni a messianisztikus erők, amelyek az átmeneti alávetettséget az érdekérvényesítés későbbi esélyének ígérete helyett, valamely Paradicsomba kerülés ígéretével fogadtatják el az egyénekkel. Van még egy lehetőség, a durva kényszer. Sajnos, mivel a Paradicsomoknak nem természetük a megvalósulás, ezek ketten egy idő után egybe szoktak esni.

K. S.

A múzsa csókja

Nincs könnyű dolgunk, ha a szakkoli szigorú falai közé próbáljuk becsempészni a művészeteket, mi, szakkollégisták. Régebben úgy kísérleteztünk vele, hogy idegen előadókat, képzőművészeket hívtunk el, mutassák meg mit tudnak. A Zsebfesztivál, Cseh Tamás-estek, színházi előadások jelzik ezt a korszakot. Azonban rájöttünk, jobb csinálni, mint nézni (nem mindenki jött rá) Ennek jegyében tavaly egy húsvéti koncertet szerveztünk, ahol csak kollegisták adhatták elő magukat. Az est nagy siker közepette, váratlanul szakadt félbe, amikor a közönség meg nem értő része kikapcsolta az erősítőt. Azóta öregebbek, tapasztaltabbak lettünk, de kísérletező kedvünk töretlen. Újra megszervezzük a Szakkollégiumi művészeti órákat (ne nézd, csináld!) tavaszi fesztiválunkat. A program változatos: film, zene, vers, vizuális bemutató, kiállítás. Helye: Makarenko utca 20., kiállítóterem. Ideje: április 26-a, vasárnap este.

K. L.

EGYEDÜL

Dermesztő hideg volt. Már legalább 15 perce álldogáltunk a buszmegállóban. Kezdett kissé unalmassá válni a várakozás, amikor Péter hirtelen megbökött az ujjával és odasúgta: „Nézd csak!" Egyedül volt. Lassan közeledett, ütemes léptekkel, magabiztosan. Látszólag örült a magánynak. Kérdően egymásra pillantottunk, de nem szóltunk egy szót sem. Csak néztük és gyönyörködtünk formás alakjában, csodálatos bundájában, jólápoltságában. Odaért hozzánk és ránk nézett. Nagyon okosnak látszott. „Milyen jól néz ki, de jó lenne, ha...!" — mondtam magamban. Álmodozásomat éles tülkölés és fékcsikorgás szakította félbe. Egy kislány rohant át kutyájával az úttesten, mikor már pirosat jelzett a lámpa. Szerencséje volt!...

Kinyílt az ajtó. Hirtelen nyomást éreztem a lábamon. Annyira sietett a felszállással, hogy észre sem vette, rálépett a cipőmre. A bocsánatkérés azonban elmaradt. Az udvariasság — úgy tűnt — nála nem egy erény. Lassan mi is felkászálódtunk. Volt még üres ülőhely. Előbbi akciója után biztosra vettük, hogy lecsap egyre, nem törődve a többiekkel. De nem, állva maradt. „Vajon akkor miért volt ilyen sürgős neki?" — tűnődtem. Talán várt valakire, keresett valakit? Á nem, hisz teljesen nyugodt. Időzött kicsit a jegylyukasztónál. Úgy látszott, egy percre elbizonytalanodott, de aztán lekicsinylő pillantással tovább lépett. „Biztosan bérlete van" — kuncogtam magamban. Végigsétált a buszon, csodálkozó tekintetek követték, bámulták tökéletes alakját. Volt aki előzékenyen felpattant helyéről. Ő azonban ügyet sem vetett rájuk. Benézett a vezetőfülkébe is. A sofőr egy ideig a tükörből figyelte. Aztán egy vállrendítéssel ismét visszazökkent a vezetésbe. „Vajon hová mehet, meddig utazik még?" — kérdeztem halkan Pétert, mert addigra ismét odaért mellénk. A busz megállt, kinyílt az ajtó. Hirtelen odaugrott egy utolsó pillantást vetve ránk, majd leszállt és elindult az aluljáró felé. Sokáig szótlanul bámultunk utána. Egy farkaskutya volt.

Kassai Kati

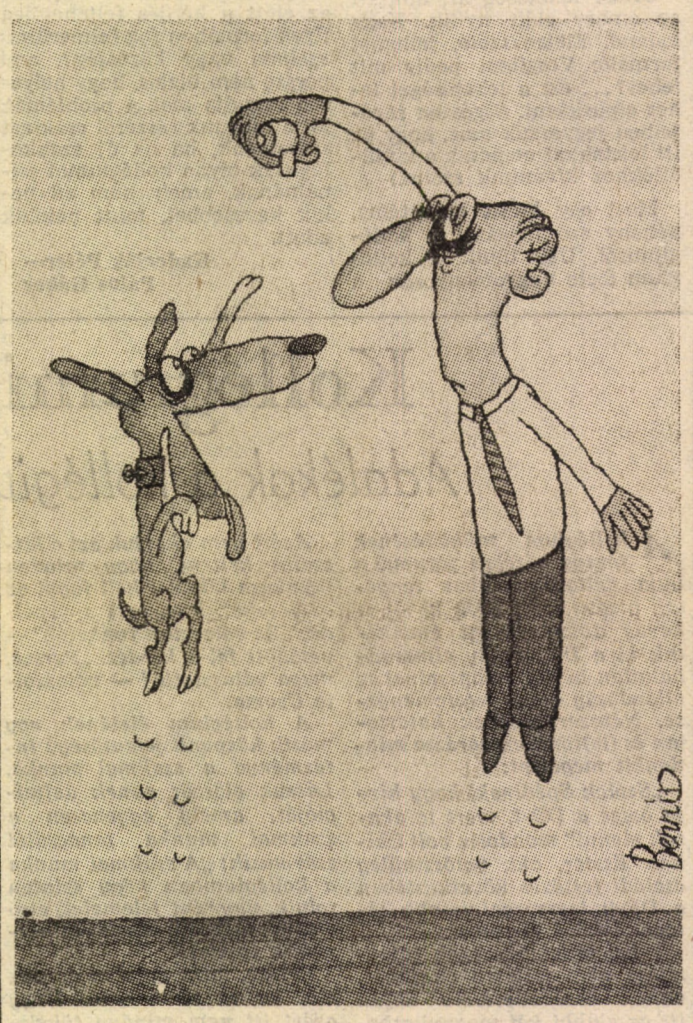

Bennip, párizsi karikaturista rajza

Hogy jövőre jobb legyen a KEN

Nekem az itt töltött majd egy év alatt a KEN volt a legnagyobb élményem, most mégis B. J. védelmében ragadtam tollat, mert G. Á. cikke tárgyi tévedésekkel és ellentmondásokkal volt tele — a személyeskedő hangvételről nem is beszélve.

Amellett, hogy jól éreztem magam a KEN-en, számos szervezési, lebonyolítási hiányosságot is észleltem, s éppen ezeket (korántsem mindet) tette szóvá korrekt módon B. J., így cikkével egyetértettem. A következőkre szeretném felhívni G. Á. figyelmét.

A KEN mint neve is mutatja, az egész hallgatói közösségért van, nem pedig az annak nyolcadát-tizedét ha kitevő stábokért és szervezőkért. Így a KEN színvonalának megítélésében az számít a legkevesebbet, hogy az a nyolcad-tized jól érezte-e magát.

Hiányolta G. Á., hogy a kritika a programok csak egy részéről — szerinte 15-20 százalékáról szólt. A figyelmes olvasó a „naplótöredékek" cím után nem várt (nem várhatott) minden részletre kiterjedő elemzést, ezzel együtt B. J. a végeredmény szempontjából fontos rendezvények többségéről írt, véleményalkotása nem lehet unfair. Ha pedig a G. Á. által említett sportesemények tették ki a többi 80-85 százalékot, akkor ez tényleg az elmúlt hat év leggyengébb KEN-je volt.

Az intellektuális humort (már amennyi elhangzott) G. Á. állításával szemben észrevette B. J., mint ez cikkéből ki is derült. Ami Hernyó győzelmének elemzését illeti, az a koncepcióra vonatkozott, aminek része lehet az a felismerés, hogy az első három nap kampányát takarékon érdemes tartani, mert a zsűri úgyis az utolsó napok eseményeire emlékszik majd jobban. E téren tehát csak G. Á. számára volt ellentmondás.

A „rendezőkről" szólva szemtanúja voltam, amint vasárnap éjjel a vetélkedő vezetője sorra kérte meg ismerőseit, a szervezőket, maradjanak már itt takarítani, rendet rakni. Jó néhányan órákon át keményen dolgoztak, de így sem tudtak mindent helyre tenni hétfőn reggelre. Tisztelet nekik a segítségért, de utólag rendezőknek beállítani őket a történtek tudatos elferdítését jelenti.

Ami pedig a vetélkedő időpontjára tett javaslat — G. Á. szerinti buktatóját illeti, úgy vélem, egy szombati bulin attól függően maradnának itt a vidékiek, hogy mennyire színvonalas műsor várható. Természetesen a fajsúlyos program szervezése a nehezebb feladat...

Ennyit — a teljesség igénye nélkül — G. Á. írásában található tévedésekről és ellentmondásokról. Azt gondolom, figyelmesen elolvasva B. J. kritikáját okulni kellene az általa szóvá tett hibákból — hogy jövőre jobb legyen a KEN,

B. A.

KÖZGAZDÁSZ

A Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem lapja

Felelős szerkesztő: FARKASINSZKYNÉ HALAY EDIT

Szerkesztőség: Budapest IX., Dimitrov tér 8. 109

Telefon: 174-548

Kiadja a Hírlapkiadó Vállalat Budapest VIII., Blaha Lujza tér 3

Felelős kiadó: TILL IMRE vezérigazgató

87—4510. Szikra Lapnyomda, Budapest

Felelős vezető: CSÖNDES ZOLTÁN vezérigazgató

Karinthy-sorozat

„Mi urunk: pénz"

II.

„Soha nem tudtam volna meg hogy valaki vagyok, ha nem olyan törpe a század" — ez az aforisztikus tömörségű mondat nemcsak a nagyság viszonylagosságára, de *Karinthy Frigyesnek* az őt körbevevő világáról alkotott általános negatív élményére is utal. Másutt rettenetesnek nevezte a századot, melyben a tudomány, a politika, a művészet *„szétbontott mindent, és semmit össze nem rakott"*, és „bábeli pokolban" hevernek az alapfogalmak, eszmék és hitek.

Az értékek elvesztését alapvetően a társadalom anyagiasodására vezette vissza: *„mivelhogy egyéni és közéleti ezen keresztül egzisztenciánk, hitelünk, hitünk, tehetségünk, képességünk becsületünk, az élethez való minden jogunk társadalmi elismerése hovatovább egyetlen mérték serpenyőjén méretik fel: hogy van-e pénzünk, vagy nincs."*

Úgy érezte, hogy ebben a korban még a művész is *„indusztrializálódik"*, polgárosul, *„s bár elismerni nem, felismerni mégis csak Miurunk Pénzben véli az Isten"*.

„A kapitalizmus végeladását", a gazdasági válságot a technika és a társadalom eltérő fejlettségi szintjével, pillanatnyi stádiumának ellentmondásával magyarázta. Az egész diadalmas technikai fejlődést egy-két évszázaddal elsietettnek ítélte; úgy hatott rá a „művelt és civilizált Euró—Amerika nagyszerű »modern« berendezkedése, mint a tönkrement spekuláns lakásában a hitelre vásárolt csillár és gépzongora".

A válság hatására bekövetkezett politikai változásoknak igen hamar felismerte a lényegét, jellegét. Világos volt, hogy a gyógyító demokrácia nem működött úgy, ahogy kellett volna, de *„ahelyett, hogy a rossz orvost jó orvossal, a rossz demokratát jó demokratával cserélték volna ki, a rémülten kapkodó Európa, letépve homlokáról a vizes borogatást, esze nélkül szaladt a füves nénihez, írjon fel valami tücsköt-bogarat, mert a »parlamentarizmus megbukott«, s vele a demokrácia — jöjjön a füves néni, a Nagy Hipnotizőr, aki majd segít"*.

Számos cikkében karikírozta *Hitlert*, akit *„aranyszájú szent cégvezetőnek"* nevezett, aki — a korábbiakkal ellentétben — ma már csak úgy lehet zsarnok, ha azt hiszik róla, hogy a nép jótevője. *„A diktátori szellem nemcsak kortünet, hanem divat is, a társadalmi érintkezés minden síkfelületén tapasztalható jelenség"* — szólt a diagnózis, s a *„srégenálló íróasztalban"* fedezte fel a diktátorság, a nagyfőnökség szimbólumát. A *„Rajnán innen e pillanatban nem a »tiszta ész kritikája«, s a kategórikus imperativusz irányítja az értelem dolgát"* — írta a németországi könyvégetések hallatán.

Több helyen adott hangot a közelgő háború miatti aggódásának, ahol valójában nem nemzetek harcolnak egymással, hanem azok vezetői, akik pedig egy társadalmi osztályból valók. Leleplezte a „hadiszállítók és politikusok érdekből történő uszítását, a háború szakembereinek nevezve a kapitalistákat és az ágyúmérnököket. A háború lényegének nem az emberölést tartotta, hanem a szolgaságot, ellentéte ezért nem a béke, hanem *„az egyén szabadságvágya"*, vagy másképpen, az *„eszmék forradalma"*.

A harmincas években úgy tünhetett: *„Európa nem élni, hanem mindenáron megdögleni óhajt"*. Az értékek, a tudás hiábavalósága mellett nem csodálkozhatunk az orientalistának szóló szerkesztői üzeneten. *„Hogy ön egy fél év alatt megtanulta az óperzsa nyelvet? Gratulálunk. Művelt hulla lesz önből holnap."*

Lesújtóan írt a gondolkodás leértékelődéséről: *„A gondolat azért haldoklik ebben a világban, azért nem gondolkodnak az emberek, mert ma nem érdemes gondolkodni, mert a gondolat eredményét nem lehet úgyse valóra váltani... a világot nem a gondolat kormányozza... S ha valaki immel-ámmal hozzányúl a lomtár rozsdás eszméihez, ijesztő módon magára marad..."*

Munkások és tőkések között az értékek igazi hordozójának a *„polgárt"*, tulajdonképpen az értelmiségit tartotta, akinek elhaló öntudatát így próbálta visszaadni: *„belőle szakadt ki, a te testedből szívta erejét a fölédbe került tőke — és te szülted a mögötted harcoló dolgozótömegek számára a vezért, s te adtál eszmét és gondolatot és jelszót lobogójára, hogy hangot találjon, s ordítson igazáért és verekedjen érte"*.

„A középen álló emberé a jövő, aki szintetikusan kapcsolja magába a társadalom alsó és felső rétegét", megfékezi mindkét fél túlkapásait, irányítja mindkettőt, *„hiszen ő a legalkalmasabb erre a szerepre, tengelye a forgó keréknek, helyzeténél fogva meleg ágya, egyetlen lehetséges termőtalaja a minden közösségnél fontosabb Egyénnek, a közösségért, a közösség helyett gondolkodó, és kereső, és feltaláló, és fejlesztő, és haladó Embernek"*.

Az éhező milliók és túlzsúfolt raktárak ellentmondásában szenvedő társadalom helyzetét így jellemezte: *„A Tőkehatalom, miután a technika fejlődése trónra emelte, most kénytelen útjába állni ennek a fejlődésnek, eltorlaszolni forrását, amivel persze a tulajdon bukását készíti elő, s ettől nem azért rettegek, mintha sajnálnám szegényt, de attól tartok, hogy a szörnyű, óriásira nőtt test puffadt holttetemének eltakarítása megint évtizedeket vesz majd igénybe"*.

Ehhez új alkotmányt, új törvényeket kell kidolgozni. De ki végezze el ezt? Zilahy Lajosnak írta: *„olyan elmék, amelyek látni is tudják azt, ami van, s elképzelni is azt, ami nincs, de lehetne. Úgynevezett szellemi lények. Gondolkodók, tudósok, költők, a szellem arisztokratái. Akár mi ketten is Lajoskám... Belátás, megismerés, lelkes hit és szándék, a szellem papjainak uralma, platoni theokrácia — ti talán meg tudnátok csinálni a technokrácia paradicsomát. De ki hallgat rátok?*

Theokrácia — technokrácia. Homousion — homoiusion. Adjuk fel, Lajoskám azt a két betűt".

A technikai megalapozottságot adottnak és biztosnak tudva az értelmiség, a gondolkodók, az írók feladatának tartotta tehát a társadalom megváltoztatását. *„Az irodalom nemcsak művészet. Társadalomformáló jelentősége óriási — lassúbb és csendesebb, de jóval tartósabb és mélyebb, mint a politikáé. Vallom és hiszem, hogy a szellemi arisztokráciának nemcsak joga és kötelessége, de hivatása, hogy az emberi társadalom nagy kérdéseire feleljen, átalakulását és forradalmát előkészítse."*

Európa vezető hivatására, filozófusok érveire, a technika forradalmára építve hitt az Európai Egyesült Államok, az USE létrehozásában; népek és nemzetek kibékülésének, összefogásának lehetőségét látva benne. *„Mi már elkéstünk, egyenként és külön-külön — e nemzedék életét tönkretette a tulajdon testünkkel való marakodás és kufárkodás. De Európa talán nem késett még el.*

Ébredjen hát fel, a Krisztus nevében! — hívják Briandnak vagy Pityipalkónak a megváltóját, mindegy az — nem a megváltó a fontos, hanem a megváltás."

Andor László

(folyt. köv.)

(Folytatás a 9. oldalról.)

Szakváltoztatáshoz a szakon eltöltött 2 félév szükséges, kivéve a nappali tagozatot, ahol — az I. évf. általános képzésére tekintettel — 1 félév is elegendő.

(Sz) (6) Egyetemünkön irányelvként tekinthető, hogy valamennyi tagozat hallgatói esetében a tanulmányok folyamán szak-, illetve tagozat változtatásra legfeljebb egy-egy alkalommal kerülhet sor. A tanulmányok utolsó három félévében szakváltoztatás nem engedélyezhető. Utóbbi kitétel arra a szakra vonatkozik, ahonnan a hallgató átlépni kíván.

Esti-levelező tagozaton más szakra való átlépéshez — tanulmányi szerződés esetén — a munkahely javaslata szükséges.

Az egyéni tanulmányi rend

10. §

(1) Egyéni tanulmányi rend általában a II. évfolyamtól elsősorban a kiváló teljesítményt nyújtó hallgatónak engedélyezhető.

(2) Az engedély alapján a hallgató a kötelező foglalkozásokon való részvétel alól teljes vagy részleges felmentésben részesülhet, vizsgáit a vizsgaidőszak előtt is leteheti, a soron következő oktatási időszak tárgyait a leckekönyvébe előre felveheti, az oktatási időszakot hamarabb lezárhatja, vagy más hasonló kedvezményben részesülhet.

(3) Az egyéni tanulmányi rend alapján tanulmányokat folytató hallgatónak is le kell azonban tennie az összes kötelezően előírt vizsgát, továbbá köteles szakdolgozatot vagy diplomamunkát készíteni és államvizsgát tenni.

(Sz) (4) Egyetemünkön az engedélyt az illetékes kari tanulmányi bizottság adja, figyelembe véve az érintett oktatási egységek véleményét.

Az engedélyben rendelkezni kell az egyéni tanulmányi rend tartalmáról, az esetleges felmentésekről, feltételekről.

(Sz) (5) Az egyéni tanulmányi rend alapján történő felkészülést az érintett tanszékek konzultációkkal segítik.

(6) Az engedély indokolt esetben visszavonható.

(Sz) (7) Vissza kell vonni az engedélyt, ha a hallgató:

— az engedély megadásának alapjául szolgáló feltételeknek nem tesz eleget,

— az egyéni tanulmányi rend engedélyezését kimondó határozatban foglaltakat saját hibájából nem teljesíti.

11. §

(1) A felnőttek iskolai oktatásának keretében egyetemi vagy főiskolai végzettség — kivételesen indokolt esetben és a szak jellegétől függően — egyéni felkészülés alapján is megszerezhető.

(2) Az egyéni felkészülés alapján folyó képzésre a 10. § (3) és (4) bekezdéseit megfelelően alkalmazni kell.

(Sz) (3) Az egyetemen fentiekben az illetékes kari tanulmányi bizottság dönt.

A párhuzamos képzés

12. §

(1) A párhuzamos képzésben részt vevő hallgató egy időben két felsőoktatási intézményben, karon, szakon folytat tanulmányokat és sikeres elvégzésük esetén külön-külön oklevelet kap.

(2) A párhuzamos képzésre való felvételről és a tanulmányok folytatásának feltételeiről az a felsőoktatási intézmény dönt, amelyben a hallgató a második, vagy további oklevelet megszerezni kívánja. Ha a felvételi tárgyak nem egyeznek meg, illetőleg az új intézményben (karon, szakon) való tanuláshoz különleges készségek vagy ismeretek szükségesek, a hallgatónak felvételi (alkalmassági) vizsgát kell tennie.

(3) A tanulmányi és vizsgakötelezettség alóli esetleges felmentést vagy az egyéni tanulmányi rendet, továbbá a párhuzamos képzésből folyó egyéb követelményeket — a hallgató kérésére — az érdekelt felsőoktatási intézmények közösen állapítják meg.

(Sz) (4) Más egyetem hallgatójának az egyetemünkön kérelmezett párhuzamos képzésre való felvételéről, valamint a tanulmányok itteni folytatásának feltételeiről a központi tanulmányi bizottság dönt.

(Sz) (5) Amennyiben egyetemünk hallgatója más felsőoktatási intézményben párhuzamos képzést folytat, az erre vonatkozó engedélyt — nyilvántartás végett — a kar dékáni hivatalában köteles bemutatni.

(Sz) (6) A párhuzamos képzésben részt vevő hallgatók jogainak biztosítása érdekében, egyúttal kötelezettségük teljesítésének figyelemmel kísérése végett is, az érintett felsőoktatási intézmények folyamatos együttműködése szükséges. A párhuzamos képzés folyamatában felmerülő, és nem szabályozott egyeztetési problémákat az érintett két intézmény kölcsönösen rendezze annak az alapelvnek szem előtt tartásával, hogy elsődlegesen az anyaintézményben előírtak az irányadók.

(Sz) (7) Az ösztöndíjról és a szociális juttatásokról a 23/1986. (VIII. 31.) számú, az állami juttatásokról szóló MM-jogszabály 1. §-a rendelkezik.

(Sz) (8) A párhuzamos képzésben való részvétel külön leckekönyvvel történik.

Az áthallgatás

13. §

(1) A hallgató külön engedély nélkül részt vehet másik felsőoktatási intézmény, kar, szak előadásain és foglalkozásain, kivéve, ha azt a szabályzat fontos érdekből korlátozza, vagy kizárja.

(2) A hallgató az 5. § (2) bekezdésében említett tantárgyak mellett más szak, kar, felsőoktatási intézmény valamely tantárgyát is felveheti és abból vizsgát tehet, feltéve, hogy ezt a fogadó intézmény engedélyezi.

Az ilyen — áthallgatás alapján tett — vizsga a hallgató tanulmányi átlageredményébe nem számít bele.

(3) A hallgató az 5. § (2) bekezdés a) és b) pontjaiban említett tantárgy helyett más szak, kar, felsőoktatási intézmény azonos jellegű tantárgyát is felveheti és abból vizsgát tehet. Ehhez mindkét érintett intézmény engedélye szükséges. Az ilyen — áthallgatás alapján tett vizsgát úgy kell tekinteni, mintha azt a hallgató a saját intézményében tette volna.

(Sz) (4) Az áthallgatás engedélyezése — a (2) és a (3) bekezdés esetében — a hallgató szerint illetékes tanulmányi bizottság hatásköre.

A rendelet (3) bekezdésében említett kérelem eldöntése előtt azonban ki kell kérniük az érintett tárgyat itt oktató tanszék vezetőjének véleményét.

(Sz) (5) A kérelmet előbbi esetben legkésőbb a beiratkozással egyidejűleg kell a karra benyújtani.

Felmentés a tanulmányi és a vizsgakötelezettség alól

14. §

(1) A hallgatót — e rendelet, illetőleg más jogszabály, továbbá a szabályzat rendelkezései alapján — felmenthetik, illetőleg felmentik meghatározott tantárgyak tanulmányi és vizsgakötelezettsége alól.

(Sz) (2) Egyetemünkön általában a felmentéseknek az alábbi esetei merülnek fel:

— állami nyelvvizsga elismerése,

— marxizmus—leninizmus tárgyakból tett vizsgák beszámítása,

— az átvételből, párhuzamos tanulásból, illetve az áthallgatásból eredő felmentések,

— külföldi résztanulmányok figyelembevétele,

— évkihagyás, illetve évismétlés esetén a korábban már letett sikeres vizsgák beszámítása.

(Sz) (3) A felmentést — a félév megkezdését követő 15 napon belül, megfelelő dokumentumokkal alátámasztva — a kar dékánjától kell kérni, aki a jogszabályban, valamint egyéb utasításban rögzített esetekben — szükség szerint a szaktanszék vezetőjének meghallgatása után — közvetlenül jár el. Egyéb kérelmek elbírálása a tanulmányi bizottság hatáskörébe tartozik.

III. fejezet

AZ ISMERETEK ELLENŐRZÉSÉVEL KAPCSOLATOS RENDELKEZÉSEK

A leckekönyv aláírása

15. §

(1) A leckekönyvi aláírás megtagadásának és a hiányzó aláírás utólagos megadásának feltételeit és módját a szabályzat határozza meg.

(2) Ha a leckekönyv aláírását megtagadták, ezt a leckekönyv megfelelő rovatában „Aláírás megtagadva" bejegyzéssel kell rögzíteni.

(3) A szabadon választott (fakultatív) tantárgyakból az aláírás megtagadása esetén a tantárgyat a leckekönyvben törölni kell.

(Sz) (4) Az aláírás megszerzésének feltétele a félévközi kötelezettségek előírás szerinti teljesítése.

(Sz) (5) A félévközi kötelezettségek (zárthelyi, házi dolgozatok, laboratórium stb.) milyenségét és módját — a tanterv előírásaival összhangban — a tanszék által megállapított félévi követelményrendszer határozza meg.

(Sz) (6) A félévi munka elfogadásának feltételeit a tanszékeknek a szorgalmi időszak első hetében — illetve az első foglalkozásokon — kell ismertetniük a hallgatókkal, a tanszék hirdetőtábláján való közzététel, valamint a hallgatók megfelelő csoportjával való szóbeli közlés útján.

A félévi követelményrendszerben azt is közölni kell, hogy a tárgy kötelezettségeire milyen pótlási lehetőséget és feltételeket (határidőt) biztosítanak.

(Sz) (7) Amennyiben valamely tárgy esetében aláírási feltételeket nem szabtak még, a félév befejezésekor a leckekönyvet a tárgy előadójával aláíratni nem szükséges.

(Sz) (8) Ha a tanterv a félévi munka elfogadására feltételeket ír elő — azok teljesítése esetén — a félévet az ellenőrzésre hivatott oktatónak a leckekönyben alá kell írnia.

Abban az esetben, ha a leckekönyv aláírásának megtagadására, illetve „elégtelen" gyakorlati jegy megállapítására kerül sor, ezt a körülményt legkésőbb a szorgalmi időszak utolsó előtti hetében a hallgatóval és az érintett dékáni hivatallal közölni kell.

(Sz) (9) A tanterv határozza meg azokat a tárgyakat, amelyekből a hiányzó aláírás — ismétlő vizsga jelleggel — nem pótolható. Ilyenkor az aláírás hiánya egy tárgy esetén is félévismétléssel jár.

(Sz) (10) Amennyiben a tanterv külön nem rendelkezik, három tárgy esetén az „Aláírás megtagadva" bejegyzés vagy az elégtelen gyakorlati jegy a félév megismétlését vonja maga után.

(Sz) (11) Hosszabb betegség vagy a hallgató önhibáján kívüli egyéb ok esetében a félév végi aláírás határidejét a tanulmányi bizottság meghosszabbíthatja.

Az ilyen kérelmeket a szükséges igazolásokkal együtt, az utolsó oktatási napig lehet (illetve indokolt akadályoztatás esetén az akadály megszűnése után haladéktalanul kell) a dékáni hivatalhoz benyújtani.

(Sz) (12) Fentiek figyelembevételével a szorgalmi időszak végén, a félévi követelmények teljesítését a dékáni hivatal — a leckekönyvben szereplő aláírások és az aláírás megtagadását jelző tanszéki listák (illetve leckekönyvi bejegyzések) összevetésével — adminisztratíve ellenőrzi. Ezt a tényt a hivatalvezető aláírásával igazolja.

(Sz) (13) Ha a félévi követelmények pótlólagos teljesítése sem sikerült (illetve a pótlásra nincs mód), a leckekönyv aláírásának megtagadását a szorgalmi időszak végén a (2) bekezdésben érintett módon kell bejegyezni.

És ha netán elfújják a nótádat...

A vizsgaidőszak

16. §

(1) A vizsgaidőpontokat úgy kell meghatározni, hogy a hallgató a vizsgákat arányosan elosztva tehesse le és a sikertelen vizsgákat még a vizsgaidőszakban megismételhesse.

(2) A hallgató egyéni vagy csoportos vizsgaterv alapján vizsgázhat.

(3) A hallgatót a vizsgaidőpontokról a vizsgaidőszak megkezdése előtt legalább egy hónappal tájékoztatni kell.

(4) Az a hallgató, aki neki fel nem róható okból (pl. betegség, vagy szülés miatt) nem tud a vizsgaidőszakban vizsgát tenni — engedély alapján — vizsgaidőszakon kívül is tehet vizsgát. Az ilyen vizsgát a vizsgaidőszakban tett vizsgának kell tekinteni.

(5) A tantervben meghatározott tárgyakból a hallgató a vizsgaidőszakot megelőző szorgalmi időszakban, illetőleg a korábbi, vagy későbbi vizsgaidőszakban is tehet vizsgát. A szabályzat határozza meg e vizsgák letételének feltételeit, végső időpontját és a sikertelen vizsga megismétlésének szabályait.

(Sz) (6) Egyetemünkön a vizsgaidőszak egységes, tehát külön ismétlővizsga-időszakot nem állapítunk meg.

A tanszékek kötelesek annyi vizsganapot megjelölni, hogy a vizsgázók összlétszáma és általában +25% számára a vizsga lehetősége biztosított legyen. Ahol ez szükséges, a hallgatói képviselők véleményét ki kell kérni.

A vizsgaidőpontok kiírása a vizsgaidőszak kezdete előtt 6 héttel a tanszéki hirdetőtáblákon történik. Amennyiben az oktatási egység valamely tárgyból a felkészüléshez szükséges feltételeket a vizsgaidőszak megkezdése előtt legkésőbb hat héttel nem biztosította, a — tanszék szerint illetékes — tanulmányi bizottság korlátozhatja a vizsgán számon kérhető anyagot, esetleg megjelölheti a pótlás módját.

(Sz) (7) A vizsgaidőszak elhelyezése és időtartama az oktatási időszak függvénye. Ennek megállapítása az operatív tanterv feladata, amely rögzíti a tanulmányi bizottságok által engedélyezett vizsgák letételének határidejét.

(Sz) (8) A (4) bekezdésben jelzett engedélyek megadása a tanulmányi bizottságok hatáskörébe tartozik.

(Sz) (9) A szorgalmi időszakban, illetve a korábbi vagy későbbi vizsgaidőszakban letehető vizsgákról és azok feltételeiről a tanterv rendelkezik.

A szorgalmi időszakban letehető vizsgák feltételei:

— Előadásos tárgy esetén a hallgató a szorgalmi időszak második felében külön engedély nélkül levizsgázhat, ha ez irányú szándékát, a vizsgaidőpont kitűzése végett, a tanszéken bejelenti és a dékáni hivatal a tandíj befizetését — a már anyakönyvezett — indexében igazolja.

— Szemináriumos és gyakorlatos tárgyaknál — a fenti feltételek mellett — a szorgalmi időszakban csupán egyéni elbírálás alapján lehetséges vizsgát tenni. Az engedélyt — a szemináriumvagy gyakorlatvezetővel egyetértésben — a tanszékvezető adja. Ez esetben a tárgyból az aláírás megszerzése a vizsgák alkalmával történik.

A vizsgáztatás rendje

17. §

(1) A hallgató a kitűzött vizsgaidőpontban köteles a vizsgán megjelenni és vizsgát tenni. A szabályzat határozza meg a vizsgahalasztás feltételeit, időpontjait és módját, továbbá a vizsgáról való távolmaradás következményeit és az igazolás módját, valamint az elmaradt vizsga pótlásának feltételeit és módját.

(2) A szóbeli vizsgák — ideértve az államvizsgát és a szakdolgozat védését is — nyilvánosak. A nyilvánosság indokolt esetben (pl. az oktatott tantárgy jellegére figyelemmel) korlátozható vagy kizárható.

(3) A vizsgázó számára lehetővé kell tenni a felelete előtti rövid felkészülést.

(4) A vizsgák zavartalanságáért, nyugodt légköréért a vizsgáztató, illetőleg a vizsgabizottság elnöke felelős.

(5) A szigorlatot legalább kéttagú bizottság előtt kell tenni és arról jegyzőkönyvet kell vezetni.

(6) Ha a vizsgáztatást egy oktató végezte,

a) az első megismételt vizsgát — a hallgató kérelmére — más oktató, vagy bizottság előtt,

b) a második megismételt vizsgát bizottság előtt kell tenni.

(Sz) (7) A tanszék — kizárólag teherbírására figyelemmel — korlátozhatja azoknak a hallgatóknak a számát, akiket egy-egy vizsganapra elfogad. Amennyiben a vizsgára ennél több hallgató jelentkezik, a jelentkezés sorrendje dönt.

(Sz) (8) A vizsgáról való igazolatlan távolmaradás sikertelen vizsgának számít.

Amennyiben a hallgató a vizsgán való meg nem jelenés okát a tanszéken 3 napon belül igazolta — még a vizsgaidőszakon belül — a tanszék új vizsgaidőpontot biztosít számára.

(Sz) (9) Joghátrány nélkül jelentkezhet a hallgató más napra akkor is, ha a vizsga előtt egy nappal kéri vizsganapja megváltoztatását. Ez esetben a tanszéknek csak a körülményeihez mérten kell a hallgató jelentkezését a kért másik vizsganapra elfogadni. Az új időpont lehetőségeiről a tanszék a hallgatót a vizsga lemondásakor tájékoztatja.

(Sz) (10) A hallgató huzamosabb akadályoztatása esetén — kellő igazolással — vizsgájának vizsgaidőszakon túli letételét 8 napon belül kérheti. Az engedélyt a kari tanulmányi bizottság adja.

(Sz) (11) Ha hallgató saját hibájából valamely tantárgyból a vizsgaidőszakban a vizsga letételét nem kísérli meg, e tárgyból a vizsgaidőszak után már csak ismétlő vizsga letételére kaphat engedélyt.

(Sz) (12) Egyetemünkön csak több tárgyas szigorlat esetén kell jegyzőkönyvet vezetni.

(Sz) (13) A vizsgákról (ideértve a gyakorlati jegyet is) 2 példányban vizsgalapot kell kitölteni, melyből az egyiket 48 órán belül az illetékes dékáni hivatalhoz kell eljuttatni, a másik a tanszék bizonylata.

Az ismeretek ellenőrzésének főbb formái

18. §

(1) A megfelelő — a képzési célhoz igazodó egymásra épített — ellenőrzési formákat a tanterv, ezek tartalmi követelményeit a tantárgyi program határozza meg.

(2) A tananyag ismeretének értékelése

a) ötfokozatú: jeles (5), jó (4), közepes (3), elégséges (2), elégtelen (1)

b) háromfokozatú: kiválóan megfelelt, megfelelt, nem felelt meg minősítés lehet.

(3) A tantárgyak főbb számonkérési formái a következők:

a) Gyakorlati jegyet (gyakorlatértékelést) írhat elő a tanterv, ha a tantárgy gyakorlati alkalmazása, az alkalmazási készség értékelése a képzési cél szempontjából lehetséges és szükséges. A gyakorlati jeggyel értékelendő tantárgy követelményeit a hallgatónak elsősorban az oktatási időszakban kell teljesítenie. A gyakorlatértékelés öt-, vagy háromfokozatú minősítéssel történik.

b) A beszámoló a tantárgyi programban meghatározott ismeretanyag számonkérése. Értékelése a tanulmányi átlagba nem számító háromfokozatú minősítéssel történik, s a számonkérés anyagából a továbbiakban más vizsga nem írható elő. A beszámoló „nem megfelelt" minősítését a tanulmányokat lezáró utolsó vizsgaidőszak végéig lehet kijavítani.

c) A kollokvium valamely tantárgy — általában egy oktatási időszakot átfogó — anyagának számonkérése. Ennek kereté-

A MARX KÁROLY KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM TANULMÁNYI- ÉS VIZSGASZABÁLYZATA

(TERVEZET)

A Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem tanácsa a 21/1986. (VIII. 31.) MM sz. rendelet 1. § (4) bekezdésében foglalt felhatalmazás alapján — egyetértésben a hallgatói gyűléssel (fórummal) — az intézmény szabályzatát a következők szerint állapítja meg:

Az alábbiakban együttes szerkesztésben jelennek meg a 21/1986. (VIII. 31.) MM sz. rendelet hivatkozott rendelkezései a felsőoktatási intézmények hallgatóinak tanulmányi és vizsgarendjéről, valamint a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem (továbbiakban: egyetem) Tanulmányi és Vizsgaszabályzatának 1987. szeptember 1-jén hatályba lépő szövege.

(A továbbiakban a hivatkozott MM-rendelettől Sz (Szabályzat) betűvel különböztetjük meg a csak az egyetemre vonatkozó szabályzati pontokat.)

I. fejezet

ÁLTALÁNOS RENDELKEZÉSEK

A rendelet hatálya

1. §

(1) A rendelet hatálya kiterjed a felsőoktatási intézményekben alapképzésben, valamint — ha jogszabály eltérően nem rendelkezik — iskolarendszerű szakosító továbbképzésben részt vevő magyar állampolgár hallgatók tanulmányi és vizsgaügyeire.

(2) A rendelet hatálya kiterjed — ha jogszabály vagy nemzetközi megállapodás eltérően nem rendelkezik — az alapképzésben és iskolarendszerű szakosító továbbképzésben részt vevő külföldi hallgatókra is.

(Sz) (3) A szabályzat hatálya érvényes az egyetem valamennyi alapképzésre, valamint nem továbbképzés jellegű kiegészítő képzésre beiratkozott magyar és külföldi hallgatójára.

(Sz) (4) A külföldi hallgatók tanulmányi és vizsaügyeinek elbírálásánál — a szabályzaton túlmenően — figyelembe kell venni a rájuk vonatkozók külön rendelkezéseket.

(Sz) (5) A szabályzat hatálya értelmszerűen kiterjed az egyetem valamennyi oktatójára is.

(Sz) (6) Az egyetemen folyó alapképzés tagozatait, szakjait és képzési idejét az 1. sz. melléklet tartalmazza.

A tanulmányi és vizsgaügyekben eljáró személyek

2. §

(1) A hallgató tanulmányi és vizsgaügyeiben, továbbá az átvétel, a párhuzamos képzés, az egyéni tanulmányi rend, valamint az áthallgatás engedélyezésében *első fokon* oktatókból és hallgatókból álló *tanulmányi bizottság* jár el.

(Sz) (2) Egyetemünkön karonként tanulmányi bizottságok működnek, melyek többek között:
— döntenek a karról való elbocsátásról,
— egyetemen belül a karra történő átlépésről,
— az évhalasztás és évkihagyás iránti-,
— a vizsgahalasztási, évismétlési, továbbá
— a rendelet 7. § (3) bekezdés a) és b) pontjait érintő kérelmekről.

A rendelet 25. §-ban részletezett esetekben első fokon méltányossági jogot is gyakorolnak.

(Sz) (3) A kari tanulmányi bizottság elnöke a dékán. Oktató tagjait (1—2) — lehetőleg tagjai sorából — a kari tanács, nappali tagozatos hallgató tagjait (3) a hallgatók választják. A bizottság tagja egy esti (levelező) hallgató is, akit elsősorban a felső évfolyamosok közül kell felkérni. A bizottság munkájában részt vesz az illetékes tanulmányi előadó, aki ellátja a titkári teendőket, valamint a folyamatos rutinügyeket (pl. ismételt vizsgajegy). A határozatképességhez az elnökön kívül legalább két tag jelenléte szükséges. A bizottság szótöbbséggel határoz. Azonos szavazatszám esetén az elnök véleménye dönt.

(Sz) (4) Az operatív munka elősegítése érdekében — testületi mérlegelést különösebben nem igénylő ügyekben — (pl. első évismétlés, 1 tárgyból vizsgahalasztás) — a tanulmányi bizottság hatáskörét az elnökre átruházhatja, aki döntéséről a bizottságot utólag tájékoztatja.

(Sz) (5) A tanulmányi bizottság megválasztását a dékán készíti elő. A hallgató tagok megbízatása legfeljebb két évig, az oktató tagoké legfeljebb három évig tarthat.

(Sz) (6) A bizottság — első ülésén — meghatározza azokat a hatásköröket, amelyeket a dékánra átruház.

(Sz) (7) A nappali tagozat I. évfolyamán, fentiek értelemszerű alkalmazásával, külön tanulmányi bizottság működik, azzal a megkötéssel, hogy itt az egyik nappali hallgató a felsőéves hallgatók közül kerüljön ki.

(Sz) (8) Az egyetemen történő egységes eljárás biztosítása érdekében a tervezett állásfoglalásokat döntés előtt a tanulmányi bizottságok — szükség szerint — egyeztessék.

(Sz) (9) Egyetemi szinten központi tanulmányi bizottság is működik, mely
— a kari tanulmányi bizottságok döntéseit illetően másodfokú hatáskör gyakorol,
— dönt a más egyetemekről történő átvételről, valamint a párhuzamos képzésre jelentkezők felvételéről,
— a másodfokú méltányossági ügyekben javaslattevő feladata van.

(Sz) (10) A központi tanulmányi bizottság elnöke az oktatási rektorhelyettes. Oktató tagjait (1-2) lehetőleg tagjai közül az egyetemi tanács, hallgató tagjait (3 nappali, karonként 1—1 a (3) bekezdésben említettek szerint a hallgatók választják. A bizottságok tagja — előbbiekben említetteken kívül — egy esti hallgató, akit elsősorban a legnagyobb hallgató létszámú karról a rektor kér fel.

A bizottság munkájában részt vesz az oktatási csoport illetékes munkatársa, aki a titkári teendőket is ellátja.

A bizottság határozatképességéről a (3) bekezdésben leírtak az irányadók.

(Sz) (11) Azokban az ügyekben, amelyekben a központi tanulmányi bizottság első fokon dönt, másodfokon a rektor határoz.

A méltányosság gyakorlására — másodfokon — ugyancsak a rektor jogosult, de csakis a rendelet 25. §-ában körvonalazott lehetőségeken belül.

Fellebbezés

3. §

(1) Az első fokon hozott határozat (döntés) ellen — a tanulmányi követelmények teljesítésére vonatkozó értékelés kivételével — annak tudomására hozásától számított 8 napon belül a hallgató halasztó hatályú fellebbezéssel élhet.

(2) A másodfokú határozattal szemben további fellebbezésnek nincs helye.

II. fejezet

A TANULMÁNYOKRA VONATKOZÓ RENDELKEZÉSEK

A tanév időbeosztása

4. §

(1) A teljes képzési időn belül az oktatási időszakokat (tanéves, féléves, évharmados, vagy más időegységes rendszerben) a tanterv határozza meg.

(2) Az oktatás megkezdésének időpontját, a szorgalmi időszak és a vizsgaidőszak időtartamát — a tanterv alapján — tanévenként a felsőoktatási intézmény vezetője határozza meg.

(3) A foglalkozások (tanórák) időtartamát a szabályzat határozza meg.

(4) A felsőoktatási intézmény (kar) vezetője tanévenként legfeljebb hat nap tanítási szünetet engedélyezhet, ezenkívül március 15-e és március 21-e tanítási szünet.

(Sz) (5) Egyetemünkön általában a tanév őszi és tavaszi félévből áll:
— az őszi félév szeptemberben,
— a tavaszi félév februárban kezdődik.
A tanév időbeosztásáról a rektor rendelkezik.

(Sz) (6) Az egyes félévek legalább 14 hét szorgalmi időből és 5 hét vizsgaidőszakból állnak.

(Sz) (7) Az utolsó félévet úgy kell befejezni, hogy az első államvizsga-időszak a 9 féléves képzés esetén februárban, a többi szakokon július első felében megtartható legyen.

(Sz) (8) A foglalkozások időtartama (előadás és gyakorlat) egyaránt 45 perc. Előadásokból max. 2 óra, szemináriumból és gyakorlatból max. 3 óra tartható egyben.

(Sz) (9) A rektor által engedélyezett legfeljebb hat nap tanítási szünet pontos dátumát az operatív tanterv tartalmazza.

(Sz) (10) A nyári szünet egy részét (legfeljebb 4 hetet) a tantervben is rögzített, a képzéssel összefüggő elfoglaltságra (szakmai gyakorlatra) igénybe lehet venni.

(Sz) (11) A kari órarendek összeállítása során biztosítani kell, hogy a társadalmi szervezetek számára hetenként egy alkalommal délután (csütörtökön 14 órától) a nappali tagozaton tanrendileg kötelező foglalkozás ne legyen.

A hallgató beiratkozási kötelezettsége

5. §

(1) A hallgató köteles a szabályzatban megállapított beiratkozási időszakban beiratkozni, ha e kötelezettségének saját hibájából nem tesz eleget — a hallgatói jogviszony* megszűnése miatt — a hallgatók sorából törölni kell.

Az Otv. hallgatói jogviszonyról szóló fejezeteit a 2. sz. melléklet tartalmazza.

(2) A beiratkozás alkalmával a hallgató a leckekönyvébe felveszi
a) a tanterv által kötelezően előírt tantárgyakat,
b) a vagylagosan előírt (alternatív) tantárgyak közül a kötelezően választott tantárgyakat és
c) a szabadon választható (fakultatív) tantárgyakat.

(3) Az azonos tantárgyból párhuzamosan meghirdetett foglalkozások közül — a szabályzatban meghatározott feltételek mellett — a hallgatók választhatnak.

(Sz) (4) A rendeletben jelzett esetben, a beiratkozási kötelezettség elmulasztása miatt, egyetemünkön a beiratkozás utolsó napját követő 10 nap türelmi idő után kerülhet sor a hallgató törlésére. Amennyiben a beiratkozás eredeti időpontjának elmulasztását különösebb ok nem indokolja, a türelmi időn belül csak különeljárási díj befizetésével lehet iratkozni.

(Sz) (5) A beiratkozással egyidejűleg az egyetem diákigazolványt ad ki, amelyet félévenként érvényesít. A diákigazolvány a hallgatói jogviszonyt tanúsítja.

(Sz) (6) Tekintettel arra, hogy az alternatív és a fakultatív tárgyakra történő jelentkezés még nem azonos azok elfogadásával, a jelentkezést, annak tudomásulvételét — az operatív tanterv által megjelölt módon és határidőre — már az előző tanulmányi időszak végén kell lebonyolítani. Indokolt esetben 30 napon belül, a tanulmányi bizottság hozzájárulásával a hallgató, alternatív tárgyat, blokkot, illetőleg fakultatív tárgyat változtathat.

Általában az alternatív tárgyakat 10 fő esetén kell megindítani, de a tanszék javaslatára az illetékes dékán — a körülmények mérlegelésével — ettől eltérően is dönthet.

(Sz) (7) A (2) bekezdés b) pontja szerint választott tantárgyak a hallgató számára kötelezővé válnak. Ennek értelmében a kötelező tárgyakra vonatkozó jogkövetkezmények e tárgyakra is érvényesek.

(Sz) (8) Az azonos tantárgyból párhuzamosan meghirdetett foglalkozások közül a hallgatók választhatnak az operatív tantervben rögzítendő lehetőségek és feltételek mellett.

A személyi feltételek biztosítása esetén az operatív tanterv bevezetőjében kell utalni a jelentkezés esetleges korlátaira, amely a választás határidejének megjelölése mellett a hallgatói létszám limitálását jelentheti.

Tájékoztatás a követelményekről

6. §

(1) A felsőoktatási intézmény a szabályzatban rendelkezik arról, hogy a hallgatók kellő időben és módon tájékoztatást kapjanak a jogaik gyakorlásához és a hallgatói, illetőleg a tanulmányi kötelezettségek teljesítéséhez szükséges tudnivalókról.

(2) Ha az oklevél minősítésében valamelyik tantárgyból szerzett érdemjegy beszámít, a tantárgy oktatásának megkezdése előtt erre a hallgatók figyelmét fel kell hívni.

(Sz) (3) A dékánok gondoskodnak arról, hogy a hallgatók a beiratkozást megelőzően elegendő tájékoztatást kapjanak a tantárgyak felvételéhez szükséges tudnivalókról, ismerjék az órarendet, valamint a tantárgyi és vizsgakövetelményeket; biztosított legyen tananyag-ellátásuk.

(Sz) (4) Minden félév szorgalmi időszakának kezdetekor a karok bekérik a félévben megírásra kerülő zárthelyi dolgozatok tervezett időpontjait, amelyeket a hallgatók tanulmányi terhelésének egyenletesebbé tétele érdekében a dékáni hivatalok egyeztetnek és szükség esetén — az érintett oktatási egységgel konzultálva — 2 héten belül módosítanak. Ezt követően a hallgatókat tájékoztatni kell.

(Sz) (5) A dékánok — együttműködve a Rektori Hivatallal — valamennyi tagozaton az 1. évfolyamra beiratkozott hallgatók rendelkezésére bocsátják a hallgatók jogaival és kötelezettségeivel kapcsolatos egyetemi szabályzatokat.

(Sz) (6) A szabályzatok megváltozása esetén az információ folyamatosságának biztosítása a felső évfolyamosoknál is szükséges.

Részvétel a foglalkozásokon

7. §

(1) Azokat a tanulmányi foglalkozásokat, amelyeken a hallgató részvétele kötelező, a tanterv határozza meg.

(2) A jelenlét ellenőrzésének és a hiányzás igazolásának módját és idejét, a pótlás körülményeit, valamint az igazolt, és igazolatlan hiányzás következményeit a szabályzat határozza meg.

(3) Ha a hallgató az engedélyezett párhuzamos képzés (12. §) vagy áthallgatás [13. § (2) — (3) bek.] következtében a kötelező foglalkozásokon nem tud részt venni, a szabályzatnak lehetővé kell tennie, hogy
a) teljes vagy részleges felmentést kapjon a tantárgy kötelező foglalkozásai alól, de az oktatási időszak elismerésének egyéb feltételeit mindkét esetben teljesíteni kell,
b) kérelmére egyéni tanulmányi rend alapján tanuljon.

(Sz) (4) A tanterv általában a szemináriumi és gyakorlati foglalkozásokon való kötelező részvételt — ideértve a nyelvi órákat és a szakmai gyakorlatokat is — írja elő.

(Sz) (5) A foglalkozásokon való részvétel ellenőrzését, a hiányzás igazolásának módját, és a pótlás feltételeit az oktatási egység vezetője állapítja meg.

(Sz) (6) Az előadásokon való jelenlét adminisztratíve nem ellenőrizhető, de az előadások anyagát a vizsgákon számon kell kérni.

(Sz) (7) A kötelező foglalkozásokról való távolmaradását a hallgatónak — az akadály megszűnését követő foglalkozásokon — az oktatónál igazolnia kell.

(Sz) (8) Igazoltnak tekinthető a kötelező foglalkozásokról való távolmaradás, a vizsgán való meg nem jelenés, illetve az előírt feladatok határidőre történő elvégzésének elmulasztása akkor, ha a hallgatót kötelességének teljesítésében betegség, vagy egyéb elháríthatatlan ok akadályozta.

Betegség esetén igazolásul SZTK körzeti orvos, rendelőintézet, kórház (klinika), vagy gondozóintézet által *szabályszerűen* kiállított orvosi bizonyítvány fogadható el.

(Sz) (9) Hiányzás esetén, ha a pótlás lehetséges, azt biztosítani kell. Szeminárium vagy gyakorlat esetében két heti óraszámnál több igazolatlan távollét az aláírás megtagadásával jár.

(Sz) (10) Amennyiben a hallgató — igazoltan — többet hiányzik, mint az adott gyakorlatra megállapított hat heti összóraszám, a pótlásra csak kivételes méltánylást érdemlő esetben van mód.

(Sz) (11) Érvényteleníteni kell a félévet akkor, ha a hallgató
— igazolt hiányzása a hat hetet, szakmai gyakorlat esetén a gyakorlati idő 40%-át meghaladja;
— igazolatlan hiányzása valamely tárgy kötelező foglalkozásáról eléri a három alkalmat.

(Sz) (12) Fenti szabályok nem érintik az egyéni tanulmányi rend engedélyezésénél biztosított jogokat.

(Sz) (13) A (3) és a (10) bekezdésben említett esetekben a döntés a tanulmányi bizottság joga.

A tanulmányok kérelemre történő megszakítása

8. §

(1) A tanulmányok kérelemre történő megszakítása évhalasztással vagy évkihagyással történhet.

(2) Az I. évfolyamra felvett hallgató tanulmányai megkezdésére — legfeljebb két évi — halasztást kaphat..

(3) A tanulmányok tartama alatt, méltánylást érdemlő okból — ide nem értve a tanulmányi mulasztásokat — a hallgató évkihagyás engedélyezését kérheti. Az évkihagyás 1 évre és legfeljebb két alkalommal engedélyezhető.

A tanulmányok folytatásának feltételeiről (különbözeti vizsgák, gyakorlatok pótlása, esetleges felmentések stb.) az engedélyező határozatban kell rendelkezni.

(4) A hallgató bejelentésére a gyermekgondozási díj, illetőleg segély időtartamára évhalasztást, illetve évkihagyást kell engedélyezni.

A gyedes vagy gyeses hallgató ez irányú kérelmét külön terjeszti elő.

(Sz) (5) Az évhalasztás és az évkihagyás engedélyezésére vonatkozó kérelmet a kar dékáni hivatalába — lezárt félév után, vagy még a szorgalmi időszakban — kell benyújtani.

(Sz) (6) Az érdemi döntés hozatala a tanulmányi bizottság feladata. Évkihagyás esetén az eredményesen letett vizsgák érvényesek és a félév átlageredményeibe beszámítanak.

9. §

Az Otv. 104. §-a értelmében a hallgató jogosult arra, hogy
— kérje átvételét más szakra, karra, vagy másik felsőoktatási intézménybe;
— kérje tanulmányai egyéni tanulmányi rend alapján történő folytatását;
— felvételét kérje — tanulmányai alatt — másik felsőoktatási intézménybe;
— más szakon, karon, illetve másik felsőoktatási intézményben vendéghallgató legyen.

Átvétel

(1) Másik felsőoktatási intézménybe, más karra, szakra, illetőleg tagozatra az a hallgató vehető át,
a) aki legalább egy lezárt érvényes tanévvel (vagy annak megfelelő oktatási időszakkal) rendelkezik, és
b) akinek hallgatói jogviszonya elbocsátás (R 24. §) vagy fegyelmi úton való kizárás miatt nem szűnt meg, illetőleg a kötelező elbocsátás, vagy kizárás feltételei sem állnak fenn.

(2) Az átvétel feltételeit a fogadó intézmény határozza meg.

(Sz) (3) Egyetemünkön kritériumként jelöljük meg, hogy más felsőfokú oktatási intézményből
— az átlépést kérő hallgató tanulmányi eredménye — az utolsó félévben — legalább 3,51 legyen,
— a két intézmény felvételi tárgyai legalább részben essenek egybe,
— a nem közgazdasági jellegű főiskolákról egyetemre történő átlépés elsősorban a kiemelkedő tanulmányi eredményű hallgatók számára legyen lehetséges.

(4) Az átvételt kimondó határozatban rendelkezni kell arról, hogy az átvett hallgató mely szakon, milyen évfolyamon és tagozaton kezdheti meg, illetőleg folytathatja tanulmányait, továbbá dönteni kell a különbözeti vizsgák letételéről, és az esetleges felmentésekről is.

(Sz) (5) Fentiek figyelembevételével az átvételről más felsőoktatási intézményből átlépni szándékozó kérelmező ügyében a központi tanulmányi bizottság, egyetemen belüli esetben — a két dékán előzetes konzultálása nyomán — a fogadó kar tanulmányi bizottsága dönt.

(Folytatás a 10. oldalon.)

ben arról kell meggyőződni, hogy a hallgató milyen szinten sajátította el a tananyagot, illetőleg arról, hogy képes lesz-e az erre épülő további tananyag elsajátítására. A kollokvium értékelése ötfokozatú minősítéssel történik.
d) Záróvizsga valamely tantárgy két vagy több oktatási időszakot átfogó, lezáró számonkérése. A záróvizsga értékelése ötfokozatú minősítéssel történik.
e) A szigorlat a képzési cél szempontjából alapvető tantárgy egész anyagát lezáró számonkérés. A tanterv előírhatja a szigorlaton több tantárgy együttes számonkérését is. A szigorlat értékelése ötfokozatú minősítéssel történik. Államvizsga tantárgyból [28. § 2. bekezdés a) és b) pont] szigorlatot előírni nem lehet. Ha a hallgató az oktatási időszak végén szigorlatot tesz, más számonkérési formát — a gyakorlatértékelést kivéve — a tantárgy anyagából előírni nem lehet. Ha a szigorlat letételére külön szigorlati időszakot biztosítanak, a tantárgy utolsó oktatási időszakának anyagából kollokvium is előírható.
f) A hallgatók kötelező szakmai (termelési, üzemi stb.) gyakorlatát háromfokozatú minősítéssel kell értékelni.
g) A vagylagosan előírt tantárgyak közül kötelezően választott tantárgyak számonkérési formáira az a)—f) pontban, vagy az 5. bekezdésben foglalt rendelkezéseket kell alkalmazni.

(4) A szabadon választott (fakultatív) tantárgyakból a tanterv — a kötelező vizsgaszámba nem számítható — gyakorlatértékelést, beszámolót vagy kollokviumot írhat elő. Ha a tanterv a szabadon választott tantárgyak vonatkozásában nem ír elő számonkérést, a foglalkozások látogatását az oktató a leckekönyv aláírásával igazolja.

(5) A tanterv a (3) bekezdésben felsorolt ellenőrzési formákon, illetőleg szakmai gyakorlati értékelésen kívül kivételesen — a képzési célhoz igazodó — más ellenőrzési formát, értékelést is előírhat.

(6) A nem nyelvszakos hallgatók nyelvvizsgáiról külön jogszabály rendelkezik.

(Sz) (7) Szigorlat és záróvizsga esetén a tárgy utolsó félévében gyakorlati jegyen kívül más számonkérési forma nem írható elő.
(Sz) (8) Egyetemünkön a kötelező szakmai gyakorlatot háromfokozatú minősítéssel értékeli a szaktanszék illetékes oktatója.

A jegymegajánlás

19. §

(1) Az olyan beszámolóval vagy kollokviummal számonkérendő tantárgyból, amelynek előadásaihoz szeminárium (gyakorlat) is csatlakozik, továbbá az olyan tantárgyakból, amelyeknek a foglalkozásai csak szemináriumból (gyakorlatból) állnak, az oktató a hallgatónak az oktatási időszakban nyújtott teljesítménye vagy tudományos diákköri munkája alapján a) „kiválóan megfelelt" vagy „megfelelt" értékelést, illetőleg b) jeles vagy jó osztályzatot ajánlhat meg.
(2) A megajánlott értékelést (osztályzatot) a hallgató nem köteles elfogadni, kérheti a vizsgára bocsátását.

A sikertelen vizsgák megismétlése

20. §

(1) A számonkérés sikertelensége esetén a vizsgáztató köteles az elégtelen osztályzatot, illetőleg a „nem felelt meg" értékelést a hallgató leckekönyvébe bejegyezni.
(2) A hallgató a sikertelen vizsga kijavítását — a (3) bekezdésben megállapított korlátok között — két alkalommal kísérelheti meg.
(3) A szabályzatban kell meghatározni, hogy a hallgató a teljes képzési idő első felében legfeljebb hány elégtelen értékelést szerezhet, ezek száma — a képzés időtartamához igazodóan — 6—15 lehet. Az elégtelenek számának megállapításánál az egyébként érvénytelen oktatási időszakban szerzett elégteleneket is figyelembe kell venni. Ha a hallgató a teljes képzési idő első felében a szabályzatban meghatározott számú elégtelent kapott, több vizsgát nem tehet.
(4) Ha a hallgató a gyakorlatot, illetőleg a kötelező szakmai (üzemi, termelési stb.) gyakorlatot nem teljesítette, vagy a gyakorlati jegye elégtelen, a pótlás feltételeiről, és módjáról, továbbá a nem teljesítés jogkövetkezményeiről a szabályzat rendelkezik.
(Sz) (5) A sikertelen vizsgát a hallgató a vizsgaidőszakban külön engedély nélkül, a dékáni hivatal által — okmánybélyeg ellenében — kiállított vizsgajegy birtokában megismételheti. Egyetemünkön a sikertelen vizsga kétszeri megismétlése általában a kijelölt vizsgaidőszakban lehetséges. Vizsgaidőszakon túl vagy méltányosságból, vagy a hallgatón kívül álló okok miatt engedélyezhető ismétlő vizsga letétele.
(Sz) (6) A kari tanulmányi bizottság a 25. § 1. pontja alapján — méltányosságból — összesen egy alkalommal harmadik ismétlő vizsgát engedélyezhet.
(Sz) (7) Ha a hallgató az adott vizsgaidőszakban előírt vizsgatárgyaknak több mint feléből elégtelen osztályzatot kapott, további ismételt vizsgát nem tehet. Ebből a szempontból az elégtelen gyakorlati jegyet mind a tantárgyak, mind a sikertelen vizsgák beszámításánál figyelembe kell venni.
(Sz) (8) Amennyiben az alapképzésben résztvevő hallgató — bármelyik tagozaton és szakon — az 1—4. félévben tíz alkalommal vizsgázott sikertelenül, további vizsgalehetősége nincs. Ez esetben el kell bocsátani az egyetemről.
(Sz) (9) Ha a hallgató valamely tárgyból ismételt vizsgajelleggel teljesíti kötelezettségét, a dékáni hivatal a leckekönyvben az osztályzat mellett az i. v. (ismételt vizsga) jelzést tünteti fel.
(Sz) (10) Megismételt vizsga alkalmával a hallgatónak külön jogszabályban meghatározott vizsgadíjat kell (okmánybélyegben) fizetnie.
(Sz) (11) Ha a hallgató a képzési idő alatt előírt szakmai gyakorlaton nem vesz részt, illetve az előírt követelményeket nem teljesítette, a félév megismétlésére kell utasítani.
(Sz) (12) Amennyiben a szakmai gyakorlatról igazoltan, önhibáján kívül maradt távol, ideiglenesen beiratkozhat és a félév során a kari tanulmányi bizottság által meghatározott módon és határidőre pótolhatja az elmaradt gyakorlatot, illetőleg az azzal kapcsolatos kötelezettségeket.

A sikeres vizsga javítása

21. §

(1) Ha a hallgató a kapott érdemjegyet, értékelést javítani akarja, oktatási időszakonként egy tantárgyból újabb vizsgát tehet.
(2) Az újabb vizsga értékelése a 22. § (9) bekezdésében szabályozott eset kivételével végleges.
(3) Az újabb vizsgára jelentkezés rendjét a szabályzat határozza meg.
(Sz) (4) Egyetemünkön a sikeres vizsga javítására irányuló kérelmet az illetékes dékánhoz írásban kell benyújtani.
(Sz) (5) A kapott eredményes érdemjegy javítása csak a vizsgaidőszakban lehetséges. A sikeres vizsga javítására kitűzött vizsganapon való meg nem jelenés, a korábban tett sikeres vizsga érdemjegyének véglegessé válását eredményezi. Az oktatási szervezeti egység vezetője gondoskodik arról, hogy a meg nem jelenésről a dékáni hivatal haladéktalanul tudomást szerezzen.
(Sz) (6) A leckekönyvben a javító vizsgát félévenként elkülönítve — a „Hivatalos bejegyzés" rovatban — kell nyilvántartani.
(Sz) (7) A sikeres vizsga javítására vonatkozó engedélyt — a vizsgalaphoz csatolva — a dékáni hivatalhoz kell visszaküldeni az ottani nyilvántartás végett.

A tanulmányi átlageredmény kiszámítása

22. §

(1) Ha a hallgató a vizsgaidőszakban valamennyi vizsgáját sikeresen letette és a tantervben előírt egyéb követelményeket is teljesítette, az oktatási időszakot a szabályzatban megjelölt személy a leckekönyv aláírásával érvényesíti.
(2) A tanulmányi átlageredményt a vizsgaidőszakot követően haladéktalanul meg kell állapítani.
(3) A tanterv határozza meg azokat a számonkérési formákat, amelyek osztályzatát súlyozottan kell figyelembe venni az átlageredmény kiszámításánál.
(4) A vizsgaidőszakban kijavított elégtelen osztályzatot az átlageredmény kiszámításánál figyelmen kívül kell hagyni.
(5) Az áthallgatás [13. § (3) bekezdés] alapján tett vizsga az átlageredménybe beszámít.
(6) A 16. § (5) bekezdésében említett vizsgát az ott megjelölt vizsgaidőszak átlageredményébe kell beszámítani.
(7) Az egyéni tanulmányi rend alapján tanulmányokat folytató hallgató átlageredményét — a letett vizsgák alapján — oktatási időszakonként kell megállapítani.
(8) A 18. § (5) bekezdés alapján előírt számonkérési formák eredményének az átlageredménybe való beszámítása lehetőségeiről a szabályzat rendelkezik.
(9) A 21. § (2) bekezdés alapján szerzett jegyek közül a végleges, tehát a második jegyet kell az átlageredménybe beszámítani, kivéve, ha az elégtelen, és azt a hallgató az elégtelen eredmény javításának szabályai szerint kijavította.
(10) Az átlageredményt az osztályzatok és a (3)—(9) bekezdés rendelkezéseinek a figyelembevételével két tizedesjegy pontosságig kell kiszámítani és az eredményt be kell vezetni a hallgató leckekönyvébe és a törzskönyvbe.
(11) A tanulmányi átlageredmény:

a) kitűnő, ha az átlag	5,00
b) jeles, ha az átlag	4,51—4,99
c) jó, ha az átlag	3,51—4,50
d) közepes, ha az átlag	2,51—3,50
e) elégséges, ha az átlag nem éri el a	2,51-et
f) elégtelen, ha a hallgatónak ki nem javított elégtelen osztályzata van.	

(Sz) (12) A fakultatív tárgyakból nyert vizsga- és gyakorlati jegyeket a tanulmányi átlagba beszámítani nem lehet.
(Sz) (13) Annak a hallgatónak, aki vizsgahalasztási engedélyt kapott, vagy elégtelen vizsgáját a vizsgaidőszak végéig önhibáján kívüli okok miatt nem javította ki, s erre újabb határidőt kapott, tanulmányi átlageredményét akkor kell megállapítani, amikor kötelezettségét teljesítette, illetve a kitűzött határidő letelt.
(Sz) (14) Az oktatási időszakot a leckekönyv aláírásával a dékán vagy helyettese érvényesíti.

Az oktatási időszak megismétlése

23. §

(1) Meg kell ismételnie az oktatási időszakot a hallgatónak, ha nem tette le eredményesen valamennyi kötelezően előírt vizsgáját, vagy nem teljesítette a tantervben előírt egyéb követelményeket.
(2) Az ismétlés azt jelenti, hogy a hallgató akkor kapcsolódik be újra az oktatásba, amikor a következő évfolyam a megfelelő oktatási időszakhoz ér. Az évkihagyás nem számít ismétlésnek.
(3) A hallgató önhibájából csak egyszer ismételhet oktatási időszakot.
(4) Az ismétlő hallgatót a szabályzat alapján fel lehet menteni egyes tantárgyak tanulmányi és vizsgakötelezettsége, illetőleg egyes gyakorlatok teljesítése alól.
(Sz) (5) Az egyértelmű eljárás biztosítása érdekében hivatkozunk itt a 18. § (3) bekezdés b) pontjában foglaltakra. Eszerint ugyanis a beszámoló „nem megfelelt" minősítését a tanulmányokat lezáró utolsó vizsgaidőszak végéig lehet kijavítani.
(Sz) (6) Az ismétlő hallgatót — kérésére — a dékán menti fel egyes tantárgyak tanulmányi és vizsgakötelezettsége, illetőleg egyes gyakorlatok teljesítése alól. Azonos követelményrendszer esetén a jeles és jó eredménnyel letett vizsgák számíthatók be.
(Sz) (7) A félévismétlő hallgató tanulmányi átlageredménye kiszámításánál azon korábbi vizsga eredménye, amely letétele alól felmentést kapott, a megismételt félév vizsgaidőszakában letett vizsgának minősül, s azt az átlageredmény megállapításánál figyelembe kell venni.

Elbocsátás az intézményből

24. §

(1) El kell bocsátani az intézményből a hallgatót, ha
a) a megismételt oktatási időszakot is sikertelenül zárta,

Nem mind kompromisszum, amit kötünk.

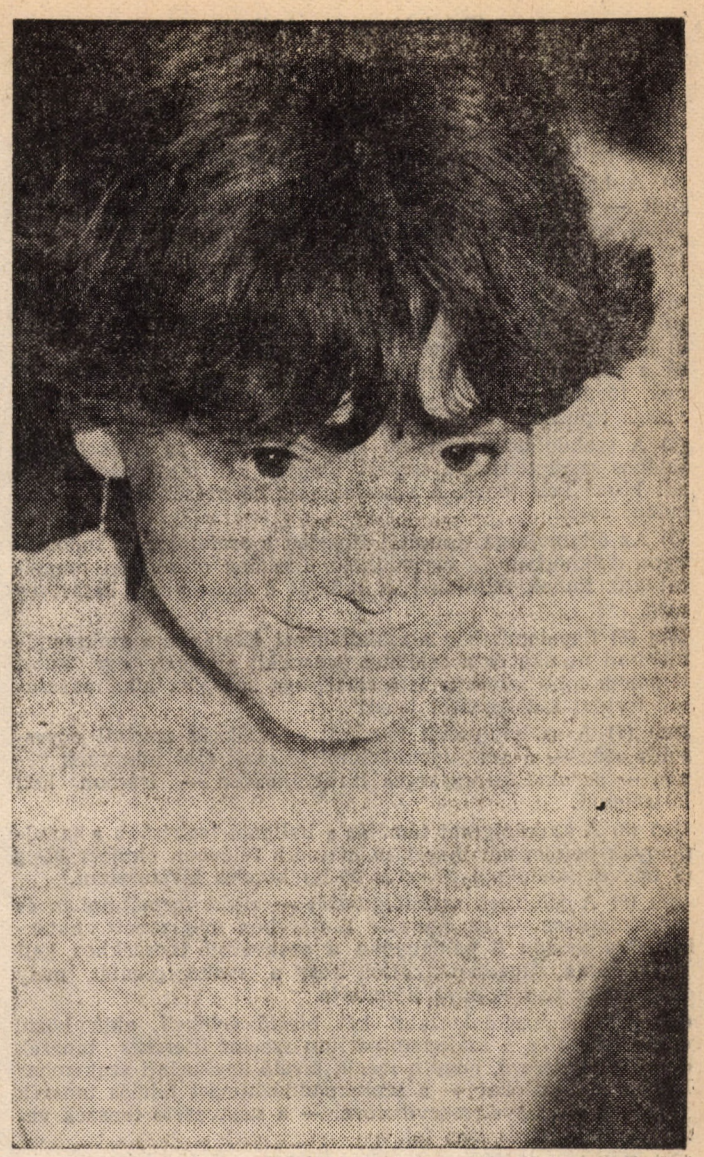

Mosolyból jeles

b) a képzési idő alatt — önhibájából — másodszor kellene oktatási időszakot ismételnie,
c) a képzési idő első felében a szabályzatban meghatározott számú elégtelent kapott,
d) a beszámolón szerzett „nem megfelelt" minősítést a tanulmányokat lezáró utolsó vizsgaidőszak végéig nem javította ki, illetve addig a beszámolási kötelezettségének nem tett eleget.
(2) Az elbocsátott hallgató, illetve az, akinek a hallgatói jogviszonya az 5. § (1) bekezdése alapján megszűnt, az utolsó érvényes oktatási időszak lezárásától számított két év elteltével — kérelmére — ugyanabba az intézménybe visszavehető, vagy tanulmányait, az átvétel szabályait is figyelembe véve, más felsőoktatási intézményben — a fogadó intézmény engedélye alapján — folytathatja.
(3) Akit a felsőoktatási intézményből fegyelmi vétsége miatt kizártak, a tanulmányai folytatását csak abban az esetben kérheti, ha mentesül a fegyelmi büntetés hátrányos jogkövetkezményei alól.
(4) Akit fegyelmi vétsége miatt valamennyi felsőoktatási intézményből kizártak, felsőoktatási intézmény hallgatója nem lehet és tanulmányai folytatását is csak abban az esetben kérheti, ha mentesült a fegyelmi büntetés hátrányos jogkövetkezményei alól.
(5) A tanulmányoknak a (2)—(4) bekezdés szerinti folytatása esetén — a szabályzat alapján — rendelkezni kell a tanulmányok folytatásának feltételeiről, a tanulmányi és vizsgakötelezettségről, illetőleg az esetleges felmentésekről.
(Sz) (6) Egyetemünkön a tanulmányok folytatásának feltételeiről az illetékes tanulmányi bizottság dönt az érvényes jogszabályok figyelembevételével. Elégtelen tanulmányi eredménye miatt elbocsátott hallgató csak akkor kérheti tanulmányainak folytatását, ha az elbocsátástól számítva 2 év eltelt.

Méltányosság gyakorlása

25. §

(1) A sikertelen vizsgák megismétlése [20. § (2)—(3) bekezdés] az oktatási időszak megismétlése [23. § (1) és (3) bekezdés] és az elbocsátás [24. § (1) bekezdés b) és c) pont] szabályai alól — a hallgató kérelmére — különleges méltánylást érdemlő esetben *összesen egy alkalommal* felmentés adható.
(2) A méltányosságon alapuló határozatban rendelkezni kell a pótlás feltételeiről, az esetleges felmentésekről és utalni kell arra, hogy a hallgató a továbbiakban méltányossági alapon kedvezményt nem kaphat.
(Sz) (3) A méltányosság gyakorlására első fokon a kari tanulmányi bizottság, fellebbviteli jogon a központi tanulmányi bizottság, illetőleg a rektor jogosult.

IV. fejezet

A VÉGBIZONYÍTVÁNYRA, A SZAKDOLGOZATRA, AZ ÁLLAMVIZSGÁRA ÉS AZ OKLEVÉLRE VONATKOZÓ RENDELKEZÉSEK

Az Otv. 109. §-a a szakdolgozatra, az államvizsgára és az oklevélre együttes szabályban rendelkezik. Eszerint felsőfokú végzettséget tanúsító oklevelet az a hallgató kaphat, aki
— tanulmányi kötelezettségének eleget tett,
— szakdolgozatot (diplomamunkát) készített, azt sikeresen megvédte, és
— államvizsgát tett.

A végbizonyítvány

26. §

(1) A végbizonyítvány (abszolutórium) azt tanúsítja, hogy a hallgató a tantervben előírt tanulmányi és vizsgakövetelményeknek mindenben eleget tett.
(2) A végbizonyítványt a felsőoktatási intézmény (kar) vezetője írja alá a hallgató leckekönyvében.

(Folytatás a 12. oldalon.)

(Folytatás a 11. oldalról.)

A szakdolgozat

27. §

(1) A hallgatónak szakdolgozatot kell készítenie.

(2) A hallgató az intézmény által ajánlott vagy — esetenként — a saját maga választott és a szabályzatban megjelölt személy által jóváhagyott témát dolgozza fel.

(3) A szabályzat határozza meg:
a) a témák meghirdetésének és választásának időpontjára és módjára vonatkozó szabályokat,
b) a szakdolgozat beadásának határidejét,
c) a szakdolgozat formai követelményeit,
d) a szakdolgozat elbírálásának, megvédésének, értékelésének, továbbá kijavításának, illetőleg pótlásának az államvizsga típusától függő módját.

(4) A szakdolgozat tartalmi követelményeit, az értékelés általános szempontjait a tanterv alapján kell meghatározni, s azt közzé kell tenni. A szakdolgozat készítését kijelölt konzulens segíti.

(5) Az államvizsga típusától függően a szakdolgozat tudományos diákkörben is megvédhető, illetőleg előzetesen megvitatható. Ennek feltételeit és módját a szabályzat határozza meg.

(Sz) (6) Egyetemünkön a szakdolgozat általában a szakszemináriumi munka és a szakmai gyakorlat alapján, egy adott témának több tantárgy ismeretanyaga komplex alkalmazásával történt kidolgozását jelenti.

(Sz) (7) A szakdolgozati témákat — szükség szerinti egyeztetés után — a szakszemináriumi időszak első félévének végén — az oktatási egységek hirdetőtábláin — írásban kell közzétenni.

(Sz) (8) A szakdolgozat témáját a hallgató legkésőbb a tanulmányok befejezését megelőző második félévben október 31-ig (9 féléves szakoknál március 20-ig) köteles kiválasztani.

(Sz) (9) A jelöltnek szakdolgozatát — előírt formátumban és terjedelemben — az operatív tantervben megszabott határidőre és módon 2 példányban a szakvezető tanszékhez kell benyújtania, függetlenül attól, hogy a szakdolgozatát mely tanszékhez kapcsolódva készítette.

(Sz) (10) A szakdolgozatot két bíráló értékeli, akik közül egyik lehetőleg a szakszeminárium szerint illetékes tanszék oktatója. Célszerű, hogy a másik bíráló gyakorlati szakember legyen. A bírálókat — a szakszemináriumért felelős tanszék javaslatának figyelembevételével — a szakvezető tanszék vezetője jelöli ki és kéri fel.

(Sz) (11) Amennyiben a tanterv másként nem rendelkezik, a szakdolgozat elbírálásának és értékelésének javasolt szempontjai a következők:
— a téma kidolgozásának elméleti vagy gyakorlati jelentősége, a gyakorlatban való — esetleges — felhasználhatósága,
— megfelel-e az adott szakterület igényeinek,
— alkalmazza-e a jelölt a tanult ismereteket,
— az alkalmazott kutatási, megoldási és értékelési módszerek bírálata,
— az irodalmi források kritikája,
— a szakdolgozat következtetéseinek vizsgálata (az esetleges tévedések értékelése).

(Sz) (12) A bírálatokat — a védésre ajánlott kérdések nélkül — legkésőbb az államvizsga időpontja előtt 8 nappal a hallgató rendelkezésére kell bocsátani.

(Sz) (13) A szakdolgozat védése — a 28. § szerint — állami vizsgáztató bizottság előtt történik.

(Sz) (14) A választott szakdolgozati téma megegyezése esetén — amennyiben ezt a szakvezető tanszék külön javasolja — az egyetemi TDK-n első helyezést elérő dolgozat jeles szakdolgozatnak fogadható el.

Az államvizsga

28. §

(1) Az államvizsga felsőfokú iskolai végzettség megszerzéséhez szükséges számonkérés, amelynek során a jelöltnek arról kell tanúságot tennie, hogy a képesítéshez szükséges tudással rendelkezik és a tanult ismereteket alkalmazni tudja.

(2) Az államvizsga főbb típusai:
a) a hallgató (jelölt) a szakdolgozat megvédésétől elkülönítetten, a tantervi irányelv által előírt tantárgyakból államvizsgát tesz,
b) a hallgató (jelölt) az állami vizsgáztató bizottság előtt védi meg a szakdolgozatát, és a tantervi irányelv által előírt tantárgyakból államvizsgát tesz,
c) a hallgató (jelölt) az állami vizsgáztató bizottság előtt védi meg szakdolgozatát, és felel az államvizsga követelményeként meghatározott — a szakdolgozathoz kapcsolódó — témakörökből.

(3) Az államvizsga követelményeit, a számonkérendő témakörök tematikáját, annak szakirodalmi megjelölésével együtt közzé kell tenni.

(4) Az államvizsgának részben vagy egészben szóbelinek kell lennie, az államvizsga több részből is állhat, és gyakorlati részt is magában foglalhat.

(5) Államvizsga felsőoktatási intézmény (kar) vezetője által meghatározott államvizsga-időszakban tehető. Több részből álló államvizsga esetén a szabályzat állapítja meg az egyes vizsgák közötti felkészülési idő legrövidebb tartamát.

(6) Az államvizsgát a végbizonyítvány megszerzését követő három éven belül kell letenni.

(Sz) (7) Egyetemünk jelenlegi tanulmányi rendszerében a (2) bekezdés c) pontjában jelzett államvizsga-típus szerepel.

(Sz) (8) Az államvizsga-időszakokról az operatív tanterv rendelkezik. Az államvizsga követelményének és lebonyolítási rendjének ismertetése végett a végzős hallgatók részére — legkésőbb az utolsó félév elején a szakvezető tanszékek *államvizsga-tájékoztatót* adnak ki. Ez — többek között — tartalmazza a szakdolgozat elbírálásának szempontjait, a komplex államvizsga követelményeit, az államvizsgán számonkérendő témakörök tematikáját, annak irodalmi megjelölésével együtt.

(Sz) (9) Államvizsgára az a jelölt bocsátható, akinek a szakdolgozatát mindkét bíráló legalább elégségesre minősíti.

(Sz) (10) Ha a szakdolgozat mindkét bíráló szerint „elégtelen", a jelölt nem bocsátható államvizsgára. Erről a hallgatót — legkésőbb az államvizsgára való bocsátása előtt — értesíteni kell. El nem fogadott szakdolgozat esetén — a bírálatok figyelembevételével — a szakvezető tanszék dönt arról, hogy a téma változatlan maradjon-e, illetve a jelölt új témát válasszon és dolgozzon ki.

(Sz) (11) Abban az esetben, amikor a szakdolgozatot az egyik bíráló elégtelenre minősíti, a másik viszont elfogadásra javasolja, harmadik bírálónak kell kiadni.

(Sz) (12) A szakdolgozat benyújtásának időpontját, a szóbeli államvizsgára bocsátás tényét, illetve az államvizsga folytatásának megtagadását a jelölt leckekönyvébe be kell jegyezni.

Az állami vizsgáztató bizottság

29. §

(1) Államvizsgát az állami vizsgáztató bizottság előtt kell tenni.

(2) Az állami vizsgáztató bizottság elnökét — az intézményi tanács egyetértésével — és a bizottság tagjait a felsőoktatási intézmény vezetője egy—háromévi időtartamra bízza meg.

(3) Az állami vizsgáztató bizottságnak az elnökön kívül kettő—hat tagja van. Az elnök a szakterület elismert külső szakembere, illetőleg a felsőoktatási intézmény tanára vagy docense lehet. A bizottság tagja kivételesen adjunktus is lehet.

(4) Az állami vizsgáztató bizottságot úgy kell összeállítani, hogy tagjai között lehetőleg külső szakember is legyen.

(5) A jelölt felkészültségét a bizottság tagjai osztályozzák, majd zárt ülésen — vita esetén szavazással — megállapítják az osztályzatot. Szavazategyenlőség esetén az elnök szavazata dönt.

(6) Az államvizsgáról jegyzőkönyvet kell vezetni.

(7) Az államvizsgák tapasztalatairól az állami vizsgáztató bizottság elnöke tájékoztatja a felsőoktatási intézmény vezetőjét.

(Sz) (8) Egyetemünkön az állami vizsgáztató bizottság az elnökön kívül két tagból áll. A megbízás egy évre szól.

(Sz) (9) A bizotttságok összeállítására a szakvezető tanszék tesz javaslatot a dékánnak, a szakszemináriumokért felelős tanszékek véleménye, a szakdolgozatok témaköreinek csoportosítása alapján.

(Sz) (10) A dékánok a megbízásra vonatkozó előterjesztésüket minden év november 15-éig juttatják el a rektorhoz.

(Sz) (11) A már jóváhagyott névsorból a bizottságok személyi összetételét úgy kell kialakítani, hogy abban az adott szakterületet legjobban ismerő belső és külső szakemberek vegyenek részt, annak érdekében, hogy az állami vizsgáztató bizottságok a jelölt felkészültségét a komplex követelményeknek megfelelően tudják felmérni és értékelni.

Az államvizsga eredménye

30. §

(1) Az államvizsga eredményét az államvizsgán elért érdemjegyek és a szakdolgozat osztályzatának egyszerű számtani átlaga adja.

A szakdolgozat osztályzatát súlyozottan is figyelembe lehet venni.

(2) A szakdolgozat védését is magában foglaló államvizsga [28. § (2) bekezdés c) pont] esetén a szakdolgozatban, valamint az államvizsga során nyújtott teljesítményt egyaránt figyelembe kell venni, az államvizsga értékelése egy osztályzatban fejeződik ki.

(3) Az államvizsga eredményét a bizottság elnöke hirdeti ki.

(Sz) (4) Egyetemünkön a szakdolgozat osztályzata súlyozottan veendő figyelembe.

A sikertelen államvizsga megismétlése

31. §

(1) Sikertelen államvizsga esetén a jelölt összesen annyi alkalommal tehet ismételt államvizsgát, ahány tantárgyból az államvizsga áll, egy tantárgyból azonban legfeljebb két alkalommal.

(2) A szakdolgozat védését is magában foglaló államvizsga esetében legfeljebb két alkalommal lehet ismételt államvizsgát tenni.

(3) Javító államvizsga a következő államvizsga-időszakban tehető. A jelölt kérésére — feltéve, hogy erre lehetőség van, figyelemmel a felkészülési időszakra [28. § (5) bekezdés] is — az ismételt államvizsga letétele ugyanabban az államvizsga-időszakban is engedélyezhető.

(4) Ha a jelölt nem tudta az államvizsgát teljesíteni a végbizonyítvány megszerzését követő három év alatt, vagy kimerítette az ismételt államvizsgák kereteit, kérelmére — a kari és az intézményi tanács véleményének meghallgatásával — az intézmény vezetője kivételesen újabb államvizsgát engedélyezhet.

(SZ) (5) Amennyiben előzetesen jelentkezett, a kitűzött államvizsgán a jelölt önhibájából történő meg nem jelenése elégtelen vizsgának számít; pótlása a következő államvizsga-időszakban történhet.

(SZ) (6) Ha az államvizsgán a jelölt szóbeli teljesítményét minősítették elégtelennek, de szakdolgozatát elfogadták, az államvizsgát — ismétlő államvizsga jelleggel — a soron következő államvizsga-időszakban lehet letenni. A jelölt kérésére — feltéve, ha erre mód van —, a tanulmányi bizottság ugyanabban az államvizsga-időszakban is engedélyezheti az államvizsga letételét.

(SZ) (7) Megismételt államvizsga, javító államvizsga alkalmával a jelöltnek külön jogszabályban meghatározott vizsgadíjat kell fizetni.

(SZ) (8) Amennyiben a (4) bekezdés értelmében a központi tanulmányi bizottság kivételesen újabb államvizsgát engedélyez, 3 éven túli pótlás esetén az államvizsgára bocsátásnak további feltétele lehet. Erről az engedélyező határozatban kell rendelkezni. A 3 éven túli pótlás esetén a kérelemhez erkölcsi bizonyítványt és munkahelyi ajánlást kell csatolni.

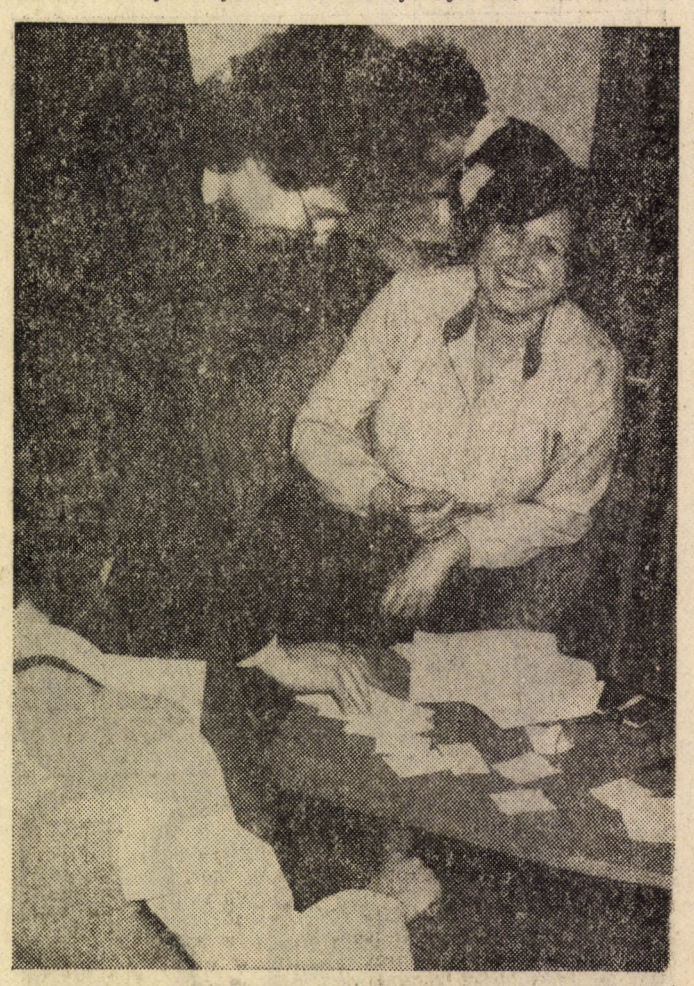

Ez egy jó húzás volt
Fotó Nagy Gábor

„Fejesek"
Fotó: Gerlei Zoltán

(SZ) (9) Ha a jelölt tíz évnél régebben szerezte meg a végbizonyítványt, az államvizsga letétele nem engedélyezhető.

Az oklevél

32. §

(1) A sikeres államvizsga alapján az intézmény a jelölt számára a szakképesítés megjelölését is tartalmazó oklevelet állít ki. Az oklevelet az állami vizsgáztató bizottság elnöke (tartós távolléte vagy akadályoztatása esetén a vizsgabizottság egy tagja), továbbá a felsőoktatási intézmény vezetője írja alá.

(2) Az oklevél minősítését az államvizsga eredményének, valamint a szigorlatok, továbbá az egyes intézmények (karok) tantervében ilyenként meghatározott egyéb vizsgák egyszerű számtani átlaga adja.

(3) Az oklevél minősítésénél az eredménytelen vizsgák osztályzatát figyelmen kívül kell hagyni.

(4) A (2) és a (3) bekezdés szerint kiszámított átlageredmény alapján az oklevelet a következők szerint kell minősíteni:

kiváló	4,51—5,00
jó	3,51—4,50
közepes	2,51—3,50
elégséges	2,00—2,50

(SZ) (5) Az oklevelet magyar nyelven kell kiállítani, amelyhez a külföldiek számára idegen nyelvű betétlap csatolható.

A kitüntetéses oklevél

33. §

Kitüntetéses (vörös) oklevelet kap az, aki az államvizsga minden tantárgyából jeles eredményt ért el, szakdolgozatának és valamennyi szigorlatának osztályzata jeles, összes többi vizsgájának és gyakorlati jegyének átlaga legalább 3,51, továbbá osztályzatai között közepesnél alacsonyabb nincs.

V. fejezet

ZÁRÓ RENDELKEZÉSEK

Tantervi irányelv, tanterv, tantárgyi program

34. §

(1) A tantervi irányelv tartalmazza a szak képzési célját, a képzés időtartamát, a szakképesítés megjelölését, azoknak az alapvető tudománycsoportoknak a felsorolását, amelyek oktatása kötelező, az ideológiai oktatás tárgyait és óraszámát, az alap- és szakképzés, valamint az elméleti és a gyakorlati képzés arányát, a heti legmagasabb óraszámot, az oktatási időszak legalacsonyabb és legmagasabb vizsgaszámát, az államvizsga típusát, az államvizsga-tantárgyak körét és az államvizsgák követelményeit.

(2) A tantervben kell meghatározni oktatási időszakonkénti bontásban valamennyi kötelező és kötelezően választható tantárgyak, ezek elméleti és gyakorlati óraszámát, a kötelezően látogatandó foglalkozásokat, a szakmai gyakorlatok időtartamát, beosztását, a számonkérés (vizsgák) formáit és időpontját, azt, hogy mely vizsgák osztályzatait kell az átlageredmény kiszámításánál figyelembe venni, valamint az államvizsgára bocsátás részletes feltételeit és a szakdolgozatra vonatkozó előírásokat.

(3) A tantárgy programja meghatározza a tantárgy feladatát a szakképzés céljának megvalósításában, tananyagának rövid leírását, megjelölve az írott tananyag terjedelmét és formáját (tankönyv, jegyzet, példatár, irodalom, esettanulmány stb.), a képzési idő alati óraszámát, körülírja a tananyag feldolgozási formáinak (előadás, szeminárium, gyakorlat stb.), arányait, felhasználható fontosabb technikai és egyéb segédeszközöket, a hallgató egyéni munkával megoldható feladatainak típusait és tematikus felsorolásban tartalmazza a vizsgakövetelményeket.

Hatálybalépés, hatályon kívül helyezés

35. §

(1) Ez a rendelet 1987. szeptember 1-jén lép hatályba.

(2) Egyidejűleg hatályukat vesztik a 21/1986. (VIII. 31.) MM sz. rendelet 35. § (2) bekezdésben részletezett korábbi rendelkezések.

(3) A szabályzatot *1987. augusztus 31-ig* kell elkészíteni, annak hatálybalépéséig az intézmény meglévő tanulmányi és vizsgaszabályzatának az oktatási törvénnyel nem ellentétes rendelkezéseit kell alkalmazni.

(SZ) (4) Az MKKE tanulmányi és vizsgaszabályzatát jóváhagyta az egyetemi tanács 1987. májusi ülésén.

(SZ) (5) Egyidejűleg az egyetem — a MM 13 277/1982. sz. alatt jóváhagyott — korábbi tanulmányi és vizsgaszabályzata hatályát veszti.

Séta a hídon át

Hová menjek?

A napokban a legtöbb elsőst a zárthelyiken kívül a szakválasztás problémája foglalkoztatta. Több tájékoztatón vehettek részt, melyeket a szakok vezetősége szervezett, s instruktoraikat, felsőbb éves ismerőseiket is arról kérdezték, milyen szakra érdemes menni. Köztudott, hogy vannak úgynevezett könnyű és nehéz szakok, egyikre túljelentkezés van, a másikra „laszszóval" kell fogni az embereket. Milyen stratégiát választhatnak a kiszemelt szakra bejutás érdekében? Íme, egy holtbiztos módszer.

„A megyében — ahonnan jöttem —, egy vállalattal társadalmi ösztöndíjas szerződést kötöttem, akiknek iparszakos közgazdászra van szükségük. Így nem lehetett kétséges, mit írok a felvételi kérelemre."

Kevésbé sikeres az alábbi taktika. „Bár sok rosszat és kevés jót hallottam a nemzetköziről, mégis oda jelentkezem. Azt tudom, hogy nem sok az esélyem, mert sem nyelvet nem tudok úgy, sem protekcióm nincs. De azért megpróbálom. Második helyre majd beírom a külgazdaságit, harmadiknak a tervgazdot, oda eleve nem vehetnek föl, hisz csak egy nyelvet tanulok, és nem jártam emelt matekra. Talán így van valami esélyem."

Vannak ezenkívül divatos, „laza" szakok. „Én közlekedésre vagy áruforgalomra szeretnék kerülni. Azért elsősorban a közlekedésre, mert Mben lakom, ezen a területen jók az elhelyezkedési lehetőségek. Bár lehet, hogy nem akarok hazamenni végzés után. Majd lesz valahogy."

Nem kevesen tanácstalanok a választásban. Vannak, akik úgy érzik, nincs elég információjuk a döntéshez. „Voltam több tájékoztatón, meg mondtak sok mindent a felsőbb évesek, mégsem tudok dönteni. Nekem kevés az itt töltött egy év ahhoz, hogy megtaláljam, mi érdekel a leginkább. Meg ennyi idő után az sem mond sokat, melyik szakon mi a feladat, mik a lehetőségek. Szerintem egy évvel későbbre kellene tenni a szakválasztást."

Mint az eddigiekből kiderült, a szakválasztáskor már több olyan probléma is előjön, mely később erősen foglalkoztatja majd az embereket. Így a vidékiek esetében a „hazamenjek — ne menjek?" kérdése; az elhelyezkedés majdani lehetőségei; a leendő munka jellege stb.

A felvetődött problémák egy részét megoldja majd (remélhetőleg) a képzés-korszerűsítéssel összefüggő változások sora, más része azonban magasabb szintű folyamatok függvénye.

B. J.

A nemzetközire jelentkeztem

Teaparti

Komoly hátrányok és veszélyek

Vita az új adórendszer tervezetéről

A kutató felelőssége, az ország sorsa iránti aggódás volt az alaphangja annak az előadásnak, amellyel *Gergely István*, az ipargazdaságtan tanszék egyetemi tanára bevezette *az új adórendszerről egyetemünkön nemrég tartott vitát.* Először *az adórendszer várható környezetéről*, azaz a gazdaság és a társadalom néhány jellemzőjéről beszélt: arról, hogy a szabályozó rendszer válságban van, normativitása elveszett, a vállalati viselkedésnek nincs (s ilyen körülmények között nem is lehet) többé egyértelmű célfüggvénye. A túlfogyasztás növeli eladósodásunkat.

A *hozzáadottérték-adó franciaországi eredetét, történetét*, a lakossági fogyasztásra gyakorolt hatását, bevezetésének magyarországi tervezetét *tárgyalta* ezután Gergely István. *Külön tért ki a várható problémákra:* az adminisztráció robbanásszerű megnövekedésére (a jelenlegi körülbelül 200 adóalany helyett ugyanis több ezer lesz a tervezet szerint), a hozzáadottérték-adó *inflációgerjesztő, költség- és áremelő, adót adóra halmozó hatására.*

A személyi jövedelemadóról elmondta, hogy az a bruttókeresetet adóztatja, de a számbavétel nehézségei miatt a második, a harmadik és egyéb gazdaságból származó keresetek megadóztatása nehéz, és ezért *aránytalan terhet ró az „ellenőrizhető" keresettel rendelkezőkre.* Az adó a tervezet szerint erősen progressziv lesz az adómentes sáv felett. *Az adó nem kívánja figyelembe venni az adott jövedelemből eltartottak számát, lakás- és egyéb körülményeit.* Megkérdőjelezhető a progresszivitás elve és mértéke egyaránt; s *félő, hogy teljesítményfékező hatása túl erős lesz.* Problematikus a keresetek ellenőrizhetősége (közismert, hogy a vállalkozói keresetek kevésbé regisztrálhatók), ebből az következik, hogy *az adó a lakosság különböző csoportjait különböző mértékben sújtja.* Várható, hogy a kulcsszakmák (bányászok, autóbuszvezetők stb.) bérkiegészítést, illetve kivételezést próbálnak elérni. Számolni kell az egyéni reagálásokkal is; félő, hogy az eddiginél is erősebb lesz a teljesítmény-visszatartás, *várható, hogy a munkaerő megindul majd a kevésbé ellenőrizhető jövedelmet nyújtó, illetve az azonos bérért több szabad időt hagyó munkahelyekre.* A tervezett változtatás „széthúzza" a kereseteket és az árakat, ezzel *inflációnövelő hatása nyilvánvaló.* Ezt tetézi, hogy a jelenlegi gyakorlat szerint is *a bérből könnyedén lesz ár;* ez a mentalitás csak erősödni látszik. A tervezet

sérti a társadalmi igazságosságot is,

hisz *érintetlenül hagyja az amúgy is irritáló privilegizált jövedelmeket.* Például egy juttatott lakás legalább egy évtizednyi teljes adómentességnek felel meg, miközben az ebből kimaradókat kettős teher sújtja, hisz törleszteniük kell adósságaikat, s ráadásul ezt az *bíthatja a tervezett változtatás.*

Az előadás után a vita első, a szervezők által felkért hozzászólója *Hoch Róbert*, az MTA Közgazdaságtudományi Intézetének igazgatóhelyettese volt. Nem elsősorban az adórendszer tervezetének belső összefüggéseiről beszélt, hanem *a gazdaságirányítási reform egésze szempontjából közelített.* Megállapításainak lényege szerint, bár a személyi jövedelemadó rendszer bevezetése *előbb-utóbb szükségszerűvé válhat*, de ez egy konzisztens reformcsomagnak nem része, *bevezetése ezért most nem időszerű.* Elvileg tehát *támogatandó*, amit az adóreform is tervez, *hogy a közvetlenül a termelést érintő adók átkerüljenek a forgalom szférájába.* Ehhez viszont elégséges lenne a hagyományos forgalmiadó-rendszer, nem feltétlenül szükséges a hozzáadottérték-adó bevezetése. Az *Egyesült Államokban az adóhivatal* az egyetlen olyan állami intézmény, *amelybe*

a maffia nem tudott beépülni,

mivel az ott dolgozókat igen jól megfizetik, nagy a társadalmi tekintélyük, ezért *megvesztegethetetlenek.* Tisztviselőnek lenni abban az adminisztrációs szervezetben nagy dicsőséget jelent Amerikában.

Egy másik probléma, hogy nálunk ez a rendszer sújtaná a számla ellenében, például az állami vállalatok számára dolgozó kisiparosokat, ugyanakkor *kedvezne az ellenőrizhetetlen jövedelmekre szert tevőknek. A reformpolitika esélyei, sikere szempontjából katasztrofális lehet*, ha a népesség jövedelme újabb lecsapolásaként él meg egy ilyen jelentős reformlépést.

Mindez a problémák nyílt feltárását igényli, és kellő felelősséggel meghozott döntésről lehet csak szó. Ezzel kapcsolatban Hoch Róbert a szakértelem nevében megjegyezte, hogy *a tervezetet évek óta szakmai vitáknak kellett volna kitenni*, ehelyett azonban közlési tilalmat rendeltek el a témával kapcsolatban. Mostanra ez a formális korlát megszűnt, de időnyerő taktika figyelhető meg, hogy a júniusi KB-ülés előtt ne kerüljön sor átfogó vélemény- és akaratnyilvánításra. *Tehát itt is egy gyakorlatilag jóváhagyott határozatot vitatunk meg — mondta Hoch Róbert.* — Közel *nulla az esélye annak, hogy az új adórendszer bevezetését meg lehessen akadályozni*, s arra is alig van remény, hogy a bevezetés dátumát el lehessen tolni, *de a tartalmi szeléditésre van némi esély.*

Gergely István a vita utáni összefoglalójában hangsúlyozta, hogy a tervezet bevezetésekor *sokkhatással kell számolni*, mert egyidejűleg jelentkezik az év végi „rohammunka", az ár-bér-adórendszer módosításával kapcsolatos munkatöbblet, és az új feltételekben való eligazodás okozta nehézség. A jelenlevőkben felmerült a kérdés: miért kell ezt ennyire erőltetni, ha következményei ilyen súlyosak lesznek, és előre láthatók? Erre utalt Gergely István, amikor elmondta, hogy *Magyarország nemcsak növelte nemzetközi adósságát, de a törlesztésre is haladékot kapott, és hitelképességének az adóintézkedések részét képezik.*

K. S.—M. G.

Lehettünk volna félévismétlők is

Matos Zoltánnal, az ÉV titkárával beszélgettünk az elmúlt év tapasztalatairól, és arról, hogy milyennek látja az ÉV „szereplését".

— *Azt beszélik, hogy az idei elsős évfolyam olyan, mintha nem is létezne, kis csoportokba verődött apolitikus remeték társaságaként emlegetnek minket.*

— Annak ellenére, hogy hasonló véleményekkel már én is sokszor találkoztam, még mindig nem értem, hogy tulajdonképpen, hogy nézne ki egy eszmei elsős évfolyam, és mit várnak az ÉV-től. Nem tudtunk a több száz elsőssel mind egyenként foglalkozni. Nagyon nehéz volt megoldani a minél hatékonyabb információáramlást. Kísérletünk, hogy minden egyes csoport néhány emberét közvetítőként használjuk, kudarcba fulladt, és emiatt nagyon sok, nem kevés fáradsággal „tető alá hozott rendezvény" nélkülözte a legfontosabbat — a hallgatóságot. Nem kell nagyon visszamenni az időben. Annak ellenére, hogy mindenkinek a további munkájához nélkülözhetetlen a tudatos és helyes szakválasztás, a nemrég több-kevesebb sikerrel megtartott szaktájékoztatókon, szinte alig lézengett egy-két ember.

— *Több csoportban is volt rá példa, hogy nem tudtak arról, hogy az egyetemen léteznek KISZ-alapszervezetek, és csak a nemrég lezajlott küldöttgyűlés kapcsán derült ki, hogy van néhány jól álcázott öntudatos KISZ-es, aki tudatlansága révén nem vehetett eddig részt a mozgalmi munkában.*

— Sajnos az ehhez hasonló már-már viccnek tűnő esetek tényleg megtörténtek. A középiskola „majdvalakimegcsinálja" légköre úgy látszik még sokakban él, és így nem kevesen abba a hibába esnek, hogy azt hiszik, hogy ahova nem tolja el őket valaki, az nincs is, olyan nem létezik. Ennek ellenére sok olyan ember is van, aki úgy érzi, hogy tagja egy közösségnek, megtalálta a helyét, és részt vállal olyan dolgokban, amelyek összekapcsolódnak a mindennapokkal. Így például állandó és lelkes gárdája van a Szombathelyen startra váró nulladik évfolyam patronálóinak, minden akadály nélkül bonyolódott le Herczegünk támogatása a „trón" közelébe (KEN), és sokan voltak, akik az ÉV munkájában voltak segítségünkre.

— *A háttérből elhangzó kritikák között sok mutogat az ÉV-re. Te, pontosabban ti, hogy érzitek? Lehetett volna mást, jobban csinálni?*

— Egy kicsit úgy érzem, hogy lehettünk volna jobbak is. Lehettünk volna 24 órás ÉV, és egész nap különböző ötleteken törhettük volna a fejünket az ezernyi elintézendő ügy mellett, és lehettünk volna félévismétlők is. No persze, nem azért, hogy a jó szereplés miatt visszatapsoljanak a következő generáció mellé is, hanem azért, mert nekünk is éppúgy kell készülni a vizsgákra, és az is idő. Utószóként még szeretnék szembeszállni azokkal, akik egy évfolyamot egyben kezelnek. Nagyon sokféle, különböző kvalitású emberekből áll, és mindenkinek lehetősége van arra, hogy érdeklődésének megfelelően használja ki az itt töltött éveket, és ez így van jól.

J. GY.

Sporthírek

A közgázos győzelmekkel zárult a főiskolai asztaliteniszbajnokság. A csapatversenyt a *Káposztás Zoltán, Sáhó Tibor* összetételű *csapatunk nyerte.* Férfi egyéniben Káposztás Zoltán lett az első, aki Sáhó Tiborral az oldalán a párosban is diadalmaskodott. *A vegyes páros győztese a Szokodi Ágnes, Káposztás Zoltán* összetételű csapat lett.

★

A természetjárók a következő túrákat tették meg tavaly december óta: december 6. Pilis, Mikulástúra (táv: 17 km, résztvevő: 11 fő). Február 8. Budai-hegység, Szánkótúra (táv: 8 km, résztvevő: 14 fő). Március 13—15, Bükk, Bánkút (táv: 38 km, résztvevő: 17 fő). Április 3—5. Pilis (táv: 28 km, résztvevő: 16 fő).

Vendégünk a Trieszti Szabadkikötő elnöke

A magyar—olasz kereskedelmi kapcsolatokról, a trieszti kikötő szerepéről tartott előadást *dr. Michele Zanetti* a Trieszti Szabadkikötő elnöke egyetemünkön április 14-én. Az elnököt *dr. Kerékgyártó Györgyné* ipar kari dékán fogadta. A szabadkikötő immár három éve rendszeresen vendégül látja külkereskedelmi és közlekedési szakos hallgatóinkat — elsősorban azokat, akik a nemzetközi szállítás-szállítmányozás blokkot választották. A tárgyalások során megállapodás született, melynek értelmében erre a szakmai tapasztalatszerző lehetőségre a következő években is számíthatunk.

Dr. Mádi Csaba docens,
külkereskedelem gazdaságtana tanszék

Kiérleltek-e a reformkoncepciók?

A gazdasági és politikai rendszer, a nyilvánosság reformjának kérdése és mindezekhez a párt viszonya került terítékre a Társadalomelméleti Kollégium április 16-i vitáján. A párt vezető szerepének értelmezésével foglalkozó beszélgetés vendégei *Knopp András*, az MSZMP KB osztályvezető-helyettese és *Földes György*, a Párttörténeti Intézet munkatársa voltak.

A párt vezető szerepének átfogó értelmezése helyett *inkább részletkérdésekről volt szó.* Felvetődött, *hogy a politikai és gazdasági reform kölcsönösen feltételezik egymást*, illetve, hogy az eddig megtett gazdasági reformlépéseknek is vannak politikai következményei. (Például a vállalati tanácsokkal máshogy kell politizálnia a munkahelyi pártszerveknek, mint ahogy a kinevezett igazgatókkal tették.) *Megvitatták a párt bázisának kérdését is*, azt, hogy a tömegekhez, s ezen belül is *elsősorban a fiatalokhoz fűződő viszonyában súlyos gondok vannak.* Az est vendégei megfogalmazták, hogy *a pártprogram nem szolgáltatás*, amelyet valamely vezetők nyújtanak a tagság, a társadalom számára, s amelyet így csak várni kell és elfogadni, *kidolgozásának mindenki részese lehet.*

Többen támogatták azt a gondolatot, miszerint *eddig nem készült olyan reformkoncepció, amelyet a gémkapcson kívül valami más is összetartott volna.* Konzisztensek, összefüggőek, kiérleltek-e a reformelképzelések? *Máriás Antal* a szervezés tanszék vezetője nemrég a párt vezető szervei számára készülő reformjavaslat vitáján hívta fel a figyelmet arra, hogy a reform nem egy jól körülhatárolt probléma, amelyet pontosan le lehet írni és aztán programszerűen meg lehet oldani. *Lépésről lépésre lehet csak ebben haladni*, aminek során *az egyes változtatások nyomán derülnek ki, merülnek fel a mindig aktuálisan megoldásra váró további részproblémák.* Ugyanakkor talán nem árt felhívni a figyelmét a reformkoncepciók készítőinek arra, hogy *az elképzelések ideologikus megfogalmazásának zárójelbe tétele, hiánya, lebecsülése veszélyes lehet, mert ez az, amely integrálhatja a társadalom erőit társadalmi-politikai mozgásukban.* (A tudományos, racionális érvek önmagukban nem elegendőek, mert azokat az emberek hitén keresztül lehet csak elfogadtatni.) Ez valóban gyenge pontja a reformnak.

E kiragadott tanulság mellett még sok információval, tapasztalattal gazdagodhattak a TEK egyhetes előadássorozatának záróprogramján a részt vevők.

K. S.

Az első Lenin-ábrázolás Magyarországon. Bortnyik Sándor munkája.

Bertolt Brecht

A LEGYŐZHETETLEN FELIRAT

A világháború idején
Olaszországban a San Carlo-i börtön egyik zárkájában,
Melyben hemzsegtek a letartóztatott katonák,
részegek és tolvajok,
Egy szocialista katona tintaceruzával a falra kaparta:
Éljen Lenin!
Egészen fent a félhomályos zárkában, alig láthatóan,
De óriási betűkkel.
Mikor az őrök észrevették, mázolót küldtek oda,
S ez hosszúnyelű ecsettel átpingálta a fenyegető
feliratot.
De mivel a mésszel csak a betűket húzta át,
Most mész-írás hirdette fenn a falon:
Éljen Lenin!
Ekkor az őrök egy kőművest küldtek késsel a felirat
ellen.
S ő betűről betűre kikaparta, egy óra hosszat dolgozott.
És mikor elkészült, fent a zárkában, immár
színtelenül,
De mélyen a falba vésve állt a legyőzhetetlen felirat:
Éljen Lenin!
Most távolítsátok el a falat! — mondta a katona.

(Eörsi István fordítása)

Közgáz Jazz Klub!!

★

Nagyszabású jótékonysági koncert lesz április 25-én, 19 órakor a Szombathelyi Nyitott Zenei Műhely javára. Fellépnek: Szabados György, Grencsó István, Dresch Mihály, Benkő Róbert, Geröly Tamás, Baló István, Regős István, és még sokan mások. A félév zárókoncertjére május 2-án kerül sor, ahol Günter „Baby" Sommer, Európa egyik legjobb dobosának szólóestje lesz hallható. Mindenkit szeretettel várunk!

Cz. Gy.

★

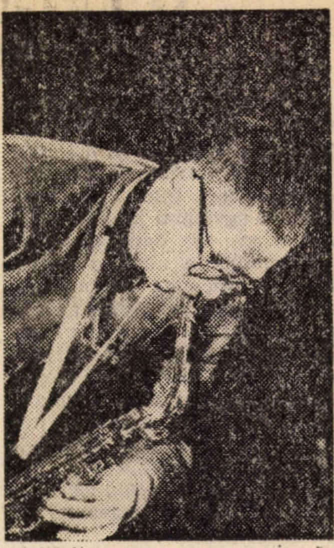

Grencsó István

Günter Sommer (NDK)

Látókör

Az utóbbi évek történelmet újraértékelő, magyarázó, mesélő, minden titkokat feltárni akaró „hullámában" már a tapasztalat sem elég a különböző visszaemlékezések, dokumentumregények hitelességének elbírálására. Anélkül, hogy mélyebben belemennék a történelemtudomány értékének tárgyalásába, szeretném felhívni a figyelmet egy érdekes sorozatra a KORTÁRS-ban. **TOLNAI GÁBOR VOLT RÓMAI NAGYKÖVET EMLÉKEZIK VISSZA** arra az időre, amikor a Magyar Népköztársaság képviseletében alkalma nyílt a vasfüggöny kulisszái mögé lesni és a külföldi szemével visszanézni hazájára, a politikai harcokra, változásokra a köztudatban már főnévként használt „ötvenes évekre".

„Olyan körülmények között történt ez, amihez hasonló sem előbb, sem ezt követően nem ismétlődött életemben. A Magyar Kommunista Párt vezérkara — később így szóltak róla, a négyesfogat — meghívta a kisgazdapárt balszárnyának legkövetkezetesebb tagjait ebédre."

Ekkor merül fel Tolnai diplomáciai kiküldetésének terve.

„Elmenőben Rákosi nagy hangsúllyal mondotta: Lásson neki, szorgalmasan tanulja az angol nyelvet. Egy intellektuális ember fél esztendő lefolyása alatt is sokra viheti."

Néhány nap múlva Rákosi fogadja az Akadémia utcában.

„Az a tervünk — mondotta —, hogy magát kiküldjük a washingtoni követségünkre." Majd azzal folytatja, hogy a külügyi munka könnyen elsajátítható és minden más csak becsületesség kérdése.

„Képzelje el, a közelmúltban egy washingtoni fogadáson, ahol jelen volt az Egyesült Államok elnöke is, milyen orcátlan kijelentést tett?! Truman elnök megkérdezte tőle: „Mi a véleménye az ön kormányának erről és erről a kérdésről?" És Wámbéry (az akkori nagykövet) minősíthetetlen módon ezt válaszolta; „Kérdezze meg az elnök úr Sztálint?"

Tolnainak nem volt ideje megtanulni angolul és még intellektuális jelleme sem sejthette, hogy nem is lesz szüksége rá; ugyanis kiküldetése Rómába szólt és nem első beosztottnak, hanem nagykövetnek. Ezek után a Külügyminisztériumban Gyöngyössy István protokollfőnökkel folytatott beszélgetései során ismerkedik a „szakma műhelytitkaival". Felkeresi elődjét is, Velics Lászlót, ahol tulajdonképpen először vizsgázik és talán sikernek könyvelheti el, amikor az eleinte barátságtalan Velics kijelenti:

„— Alighanem

te nem is vagy olyan vörös,

mint ahogy képzeltem. Te tulajdonképpen úriember vagy."

Ez a beszélgetés végül meghozta a várva várt választ Rómából és Tolnai elindulhatott.

„Már a pályaudvaron találkoztam az olasz kormánynak egy »vasfüggöny mögötti ország« képviselőjével szembeni sajátos magatartásával."

Ezután az új nagykövetet egymás után érik a meglepetések, amelyre még gondolni sem mert volna az egykori könyvtáros. A nagykövetségen a régi korok maradványaival vegyültek az új emberek, megbízható káderek.

„Ilyen összetételű gárda működött a rendszert következetesen képviselő diplomaták mellett. Az iméntiek között senki sem volt a szocializmus híve; a legjobbak liberális gondolkozásúak, néhányan azonban arra sem voltak képesek.

A következő meglepetés a környezet, a mediterrán ország egzotikus bája, az ablak elé hajló narancsfa és a nagyköveti rezidencia.

„Szőnyegekkel, képekkel volt díszítve a követi lakáshoz vezető lépcsőház, amely egyenesen az ebédlőbe torkolt. Az első időben szokatlan volt számunkra a főúri méretű és berendezésű „lakosztály", hat szoba, elegáns, jó ízléssel kiválasztott berendezéssel."

Majd ismét a társadalmi ellentétek.

„...az itt működő urak feleségükkel együtt — miként a diplomáciai testület tagjai —, a római társadalom bugyrába, a nagyvilági mondén rétegbe soroltattak."

„A mondottak kapcsán magam előtt is kérdésként merül fel: miként is tudtam helyet találni az ilyen külsőségekkel terhelt környezetben és egyáltalában, a munkámtól elválaszthatatlan ceremóniák üressé vált keretei között. Helyet persze nem találtam, de igyekeztem megfelelő iróniával és öniróniával belehelyezkedni."

Természetesen nem maradhatnak említés nélkül a disszidálások sem, amelyeket szinte értetlenül figyelt az „újonc".

„...a Magyarországon végbement politikai változások, események az otthoni légkör, a nyugati sajtó ellenünk folyó propagandája, a külszolgálatot teljesítő emberek egy részében félelmet váltott ki, s amikor visszarendelték őket, nem mertek hazatérni."

Az olasz hatóságok, a már említett „felsőbb körök" állandó bizalmatlansággal, iróniával viseltettek Tolnaival és egyáltalán a fiatal Magyar Népköztársasággal szemben. A bemutatkozó látogatás során folytatott beszélgetés közben a nyelvoktatás is szóba került és „...a protokollfőnök újra csak közbevetett egy mondatot. Közbevetése az udvariasság köntösébe öltöztetett provokáció volt: — Ugyebár az orosz nagyon szép nyelv és könnyen elsajátítható."

Konfliktus, rend, szabadság

címen jelent meg interjú aktuális kérdésekről **POZSGAI IMRÉVEL SYLVESTER ANDRÁS TOLLÁBÓL A VILÁGOSSÁG 87/3.** számában. Mik voltak az elmúlt időszak tanulságai, mennyire változott meg a reformok koncepciója az elmúlt másfél évtizedben?

„Nos, ennek az időszaknak a tanulsága, hogy valamennyi kelet-európai országban szembetűnővé váltak a szocializmus működési problémái. Ma már nem lehet eseti kisiklásnak... tekinteni azt, ami 1945 óta az értékek felhalmozása mellett a válságok sorozatával történt. „...hogyan képzelhető el a reform a politikai-társadalmi intézményrendszer változtatása nélkül?" „Ha az utóbbi két évtized reformmozgásait nézem akkor azt kell mondanom, hogy a reform mindig ott tudott előbbre haladni, ahol és amikor azt bizonyos politikai változások kísérték... Elkerülhetetlen kimondani, hogy a szocialista építés utóbbi 40 esztendejének tapasztalataival tanulságaival mélyen, komoly elméleti feldolgozást igénylő módon még nem néztünk szembe... nehéz is lesz ezt megtenni..."

„Emberi sorsok kapcsolódnak hozzá, régi hitek..."

„Régi hitek és olyan illúziók, amelyeken néhány nemzedék úgy nőtt fel, hogy közben vezető pozícióhoz jutott és vezető posztjain is ápolgatja, élesztgeti ezeket az illúziókat."

Pozsgai Imre felhívja a figyelmet arra, hogy „a tőke eszmeileg és politikailag is még mindig képes reagálni a saját válságaira és kezelési módokat alkalmazni rá, mi pedig a saját válságainkat nagyon sokszor nem ismerjük be, ha pedig beismerjük, nem tudjuk a politikai és az eszmei kezelésüket megoldani az előbb már említett hamis tudati jelenségek és az ideológiai görcsök miatt."

A Gy.

A jugoszláv gazdasági mechanizmus

Soós Károly Attila a jugoszláv gazdasági reformról és mechanizmusról tartott előadást a KISZ-bizottság társadalomtudományi klubjában.

Minthogy e téma megértéséhez elengedhetetlen a történeti áttekintés, ezért előadónk is a '40-es évek végénél kezdte mondandóját.

A jugoszláv külön út lényegében már a Sztálinnal való szakítás előtt kezdődött, de akkor még a külön út a főútnak másik oldalán haladt. Nem a piaci reformok, az önigazgatás felé, hanem a sztálini társadalmi, gazdasági modellnek egy olyan megvalósítása felé, ami Sztálin akkori világpolitikai koncepciójába nem illett bele. Sajátos módon ez a „baloldali elhajlás" vezetett el egy olyan jugoszláv külön út megszületéséhez, amely először is a marxi hagyományok egyfajta átértékelését, a demokratikus elemek erőteljesebb hangsúlyozását jelentette. A külön út első mozzanata (amely csak néhány hónappal előzte meg a másikat, 1949 tavaszán jelent meg), a területi decentralizáció, a kommunarendszer megteremtése; a helyi autonóm közösségek megteremtése. Egy-egy kommunát egy város, esetleg városrész, vidéken egy járás alkot.

Az új vonal másik eleme a piacgazdaság bevezetése a rendszerbe, amely az idő tájt egy tökéletesen kialakított

parancsgazdaság

volt. A vállalatok fölötti felügyeletet is decentralizálták: a szövetségi jogköröket leadták köztársasági és kommuna szintre. Idetartozik az önigazgatás bevezetése is; bár az önigazgatásról szóló 1950. évi törvény a munkástanácsoknak csak alig biztosított több jogot, mint ami pl. nálunk a termelési értekezletnek volt.

A beruházási rendszer decentralizálása nem következett be, a korábban még némiképp decentralizált bankrendszert pedig újra centralizálták.

Mégis előrevonultak: a naturális tervezést fokozatosan leépítették, néhány hónapra a szabad devizapiacot is létrehozták. Ugyanezt mutatja a vállalati pártszervek megszüntetése is (rövid időre).

A Szovjetunióval való kapcsolatok normalizálásával párhuzamosan 1954-ben baloldali fordulat következett be: a területi szervek a gazdaságba nem piaci eszközökkel, piacellenesen avatkoztak be.

Ezután a '60-as évek reformjairól esett szó.

1961-ben és '65-ben kétségtelenül a szocialista gazdaság eddigi nemzetközi történetének legradikálisabb, legokosabban végrehajtott reformja volt.

Mit jelentettek ezek a reformok? A vállalati és banki önállóság növelését,

az önigazgatás teljessé tételét,

a bérek és árak liberalizálását, a beruházások decentralizálását, a bankok részvénytársasággá történő átalakítását, külgazdasági nyitást, társadalmi-politikai liberalizálást. '65-től gyakorlatilag, '68-ban pedig az alkotmányban is kifejezésre juttatva, megszüntették a területi szervek beleszólását a vállalati vezetők kinevezésébe. ('69-ben törvényen kívüli eszközökkel ezt visszaállították.)

Mindkettő egy-egy beruházás-visszafogáshoz kapcsolódott. A beruházási ciklus külgazdasági feszültségeket okozott, a gazdasági nehézségek aktivizálták a korábban kidolgozott, de bevezetni halogatott reformokat. A '61-es reformokat elég kapkodva vezették be, ami gazdasági bajokhoz vezetett, s ez decentralizációt idézett elő.

A '65-ös reform lényegében a '61-es reformot ismételte meg, de továbbment annál a társadalmi-politikai liberalizálás tekintetében.

Azonban ez a reform sem tartott sokáig. A fordulatot ahhoz szokták kötni, hogy '68 májusában a belgrádi diákság felvonult. Valójában ez adta meg az utolsó lökést, hogy elálljanak szinte az egész reformtól. A tényleges okok: egyfelől a politikai értelemben vett túlságos liberalizmustól megijedt vezetők, másfelől kiéleződtek egyes társadalmi feszültségek, megjelent a nyílt munkanélküliség, kibontakoztak a nemzetiségi ellentétek (az első Koszovo tartománybeli albán tüntetés 1966-ban volt); és megjelent bizonyos fajta „menedzserizmus". Ez utóbbi azzal (is) összefüggésben volt, hogy '65 táján lezajlott egy generációváltás, a „partizánok" helyeit a fiatal „technokraták" foglalták el a gazdasági vezetésben.

'68-tól ismét előtérbe került a területi irányítás, ezúttal a köztársaságoké. A köztársaságok ellentétei ekkor váltak nyílttá. A vezetés úgy gondolta, hogy ez a piaci rendszer olyan igazgságtalanságokat produkál köztársaságok közötti viszonylatban, amelyeket jobb elkerülni és köztársasági gazdaságirányítást bevezetni.

Tényleg ez történt. A jugoszláv rendszer ma úgy néz ki, hogy sok tekintetben

hasonlít a Közös Piacra,

a köztársaságok szabad vétójoggal és önálló gazdaságirányítási kompetenciáival rendelkeznek (adórendszer stb.).

Itt tért ki az előadó a vállalati rendszer működésére. A rendszer munkástanácsokból áll, amelyek jóformán — formálisan — mindenben dönthetnek. Az igazán fontos kérdések azonban mégsem ott dőlnek el, azok az igazgató és a központ alkuján múlnak. Ez lehet az oka annak, hogy a munkástanácsok bérmunkási viselkedést tanúsítanak, hogy leginkább a bérekkel foglalkoznak üléseiken.

Az önigazgatási ideológiáját illetően az előadó megállapította, hogy az elszakadt a piacgazdaságtól és a decentralizálás ideológiájává vált: az éles piaci verseny helyett „kooperatív versenyre" van szükség — hirdetik. Ez visszatérést jelentett az állami ármegállapításhoz, a külkereskedelmi rendszer államosításához, a bankrendszer ismételt területi átalakításához.

Piacibb a rendszer

mint a magyar: csődbe lehet menni; az ellátási felelősség nem él olyan mértékben: egy terméket több vállalat is termel, de nincs felettük egységes irányítás.

A '70-es évek világgazdasági változásai '79-re Jugoszláviában is rekordméretű adósságállomány felhalmozását eredményezték. '82-ben újabb reformokat emlegettek, s valóban, Milka Planinc miniszterelnöksége idején (1982—86) történt is néhány radikális lépés (a dinár leértékelése, a hitelkamatláb megemelése, az árak liberalizálása), azonban ma a kollektív vezetésben sem akarja felvállalni az — esetleg népszerűtlen — változás felelősségét.

Az előadás végén az előadó kérdésekre válaszolt, amelyek során több lényeges párhuzam vált világossá számunkra a magyar gazdasági reform sorsával.

Gáspár Tamás

Világnézeti, szemléleti megújulásra van szükség

— Beszélgetés a Magyar Filozófiai Társaság kapcsán —

— Azt hallottuk, hogy újjáalakult a Magyar Filozófiai Társaság, amelynek alakuló ülésén ön is részt vett — fordultunk kérdésünkkel Révész Ferenchez, a filozófia tanszék docenséhez.

— Igen, mindez csendesen, szerény keretek között ment végbe az elmúlt hetekben. Mint mindenki más, én is magánemberként vettem rajta részt, ezt úgy értem, hogy nem a tanszék, nem az egyetem képviseletében. Ott voltak még rajtam kívül egyetemünkről Kiss Arthúr, Gondi József és Valcsicsák Imre. Összesen mintegy 160, filozófiával foglalkozó kutató, oktató, szerkesztő, stb. volt jelen. Ez mindjárt problémává is vált, mert a terem korlátozott befogadóképességére hivatkozva szelektált az előkészítő bizottság a mintegy 500-600 főre tehető, filozófiával foglalkozó értelmiségi rétegből. Az előkészítő bizottság arra törekedett, hogy minden akadémikust és tudományok doktorát meghívjon. De a kandidátusokat, vezető oktatókat, szerkesztőket mind nem tudták meghívni, s ezért arra törekedtek a meghívásnál, hogy lehetőség szerint minden intézmény részéről és a vidéki egyetemeken filozófiával foglalkozók közül is legyenek jelen. Ezen túl még a kezelhetőség is belejátszott a 160 tagú alapítói kör kiválasztásába.

Közismert a filozófiában a szemléleti megosztottság. A két véglet között a színkép minden árnyalata megtalálható. Nézetem szerint azért hiba volt ezt a társaságot így leszűkíteni. Lehetett volna 500 személyt befogadó termet találni és felajánlani mindenki számára a részvétel lehetőségét. Mert így joggal megsértődhetett, akit nem hívtak meg. Másrészt a szelektálás alapot adott arra, hogy az előkészítő bizottságot előítéletességgel vádolják meg, aminek az egyik felszólaló hangot is adott, felsorolva a filozófia néhány olyan művelőjét, akit meg kellett volna hívni. Szerencsére ezen nagyobb vita nem bontakozott ki, ámbár többen megjegyezték, hogy a felsoroltakkal ellentétes szemléletű filozófusok sem kaptak meghívót. Tehát nem volt indokolt annak sugalmazása, hogy a filozófustársadalom egyik irányzata került többségbe.

Nagyobb vita bontakozott ki az alapszabály-tervezet egyik pontjával kapcsolatban. Miután a Magyar Filozófiai Társaság tagja lehet a filozófia minden művelője, így az előkészítő bizottság az alapító tagok sorába meghívta az egyik ismert, igen tisztelt katolikus teológus professzort. Az alapszabály egyik pontjában viszont az szerepelt, hogy a társaság a filozófiát a marxizmus—leninizmus elméleti alapjaira támaszkodva műveli. Ezt az ellentmondást felszámolandó, az egyik marxista filozófus javasolta „a marxizmus—leninizmus alapját" kitétel elhagyását, mert ez nyilván elfogadhatatlan egy teológus-filozófus számára. Ezen azután másfél órás „elkeseredett" vita bontakozott ki, ami már majdnem veszélyeztette a Filozófiai Társaság megalakulását. Végül is, éppen a szóban forgó teológus volt az, aki javasolta, hogy a következőképpen változtassák meg az alapítószabályzat e pontját: „kiváltképpen a marxizmus—leninizmus alapján műveljük a filozófiát". A nagy tapssal jutalmazott megfogalmazásával egységet teremtett a marxisták között. Ez természetesen több mint elgondolkodtató, hiszen azt is mutatja szemléletében, hol tart ma a filozófiával foglalkozó értelmiség.

A hírekben úgy szerepelt, hogy újjáalakult a Filozófiai Társaság, ön pedig megalakulásáról beszél.

— Fontos dolognak tartom, hogy korrigáljuk a tömegkommunikációban megjelent — számomra meglepő — „újjáalakult" megfogalmazást. Egy társaság, különösen, ha filozófiai, amely logikusokat is magába foglal,

nem kezdheti hazugsággal a működését.

Márpedig azt mondani, hogy egy társaság megalakult vagy újjáalakult az nem ugyanaz. Történelmi tény, hogy 1901-ben alakult meg Magyarországon először a Filozófiai Társaság, amely a II. világháború után elhalt és 1948-ban formálisan is kimondta feloszlatását. Az eltelt közel 40 esztendő alatt olyan társadalmi átalakulás ment végbe Magyarországon, amely még az emlékét is elmosta a korábbi Filozófiai Társaságnak, aminek következtében nem újjáalakítottuk, nem átalakítottuk, nem halottaiból föltámasztottuk, hanem megalakítottuk, létrehoztuk a Filozófiai Társaságot. Ez tartalmában, formájában, funkciójában más, mint az elődje volt. Nem tagadom, tudomány-diplomáciai szempontból van jelentősége annak Európában, hogy egy társaság 1901-től datálja magát, de azért mi magunk ne higgyük el, vagy legalábbis ne tegyünk úgy, mintha nem tudnánk különbséget tenni a diplomáciai és az egzakt megfogalmazások között.

— Mi az oka, hogy majd 40 esztendőt váratott magára a Filozófiai Társaság?

— Ami igaz, igaz. Nem vádolhatnak bennünket sem a szociológusok, sem a politológusok, hogy elkapkodtuk a társaság megalapítását. Viszont nehéz lenne annak elfogadható magyarázatát adni, miért is vártunk eddig. Gondolom, nem azért, mert e többezer éves tudomány nemcsak tételeiben, szellemében változik lassan, hanem intézményeiben is. Inkább e világi magyarázatai vannak a késlekedésnek. Nemcsak annak van oka, ha történik valami, hanem annak is, ha nem történik semmi. Feltehetően a filozófiában kialakult helyzet, illetve annak hibás politikai megítélése, egyfajta félelem akadályozta, eddig a társaság megalakulását. De hibát követnénk el, ha túlbecsülnénk akár a megalakulás elhúzódását, vagy éppen a megalakulás tényét.

— Ön hogyan értékeli, hol tart ma a filozófia fejlődése Magyarországon?

— Hogy valójában hol tart ma a filozófia, értem ez alatt a marxista filozófiát, az alaposabb elemzést igényelne, és csak vitákban lenne tisztázható. Úgy gondolom, a helyzet fölöttébb ellentmondásos. Egyfelől nagy eredmények születtek az elmúlt korszakban. Ugyanakkor jelen van filozófiai közéletünkben egyfajta

elmaradás, egyfajta konzervatív szemlélet

— amitől nehezen tudunk megszabadulni.

Az eredmények között csak néhányra utalnék. Például Lukács György életművére, amellyel a marxista filozófia kilépett a magyar partikularitásból, és integrálódott Európa szellemi életében. Méltán lehetünk büszkék erre a teljesítményre, még akkor is, ha Lukács György munkássága a múltban idehaza különböző értékeléseket kapott, és még napjainkban sem találkozik osztatlan elismeréssel. A Lukács-centenárium alkalmából nemcsak idehaza, hanem Moszkvától Lisszabonig számos tudományos ülést, konferenciát tartottak és tanulmányok tömege jelezte, hogy Lukács elfoglalta helyét Európa szellemi panteonjában, mint élő, ható, eleven szemlélet.

A mai magyar marxista filozófia világszerte elismert teljesítménye Tőkei Ferenc ázsiai termelési móddal kapcsolatos, illetve formáció-elméleti munkássága és eredményei. Jelzik ezt a nemzetközi konferenciák, ahol viták tárgya, és azok a hivatkozások, pozitív értékelések, ami által a nemzetközi szellemi életben jelen van. Itt azért hozzá kell tennem Tőkei felfogása nemzetközi elismertsége ellenére nem integrálódott úgy, mint az szükséges lenne.

A mai magyar filozófia eredményeit sorolva nem hagyható figyelmen kívül a tavaly Budapesten megrendezett „katolikusok és marxisták nemzetközi dialógusa", amit sehol máshol, csak Magyarországon lehetett megrendezni. A valláskritikai kutatások eredményei és a hívőkkel folyó párbeszéd immár hagyományai rangot adnak a magyar marxista filozófiának. 1985-ben Svájcban a NEW ERA keresztényeket egyesítő szervezet által rendezett dialóguson is elismerésre méltóan szerepeltek a magyar marxista filozófusok. De volt rangos vita hívők és marxisták között több is az elmúlt években például Sopronban, Debrecenben.

Nem kívánom tovább sorolni a még említésre méltó eredményeket, a filozófusok szerepét a marxista szociológia és a politológia kialakulásában. Azért nem, mert az igazságnak ez csak az egyik fele. Hiszen tagadhatatlan, hogy a filozófia tömegoktatásában, a kézikönyvekben, tananyagokban és publikációkban sok tekintetben még a régi beidegződések, a régi konzervatív szemlélet érvényesül.

A filozófia művelésének fontos bázisai az egyetemek, főiskolák, filozófiai tanszékei, filozófiai szakcsoportjai. Esetenként olyan szemléleti különbségeket hordoznak, amelyek

gátolják az oktatás hatékonyságát.

Olyan oktatók, akik publikációikban elismert, figyelemre méltó eredményeket produkálnak, oktatási anyagaikban nem törekednek a filozófiai kutatás elért eredményeinek a felhasználására.

— Gondolom, jelentős szerepe lehet a Filozófiai Társaságnak abban, hogy a helyzet megváltozzon.

— Úgy gondolom, nagyon sokat tud ebben segíteni, legalábbis a múlthoz képest. Az elmúlt években gyakran panaszolták, hiányolták, hogy nincs igazi, élénk filozófiai közélet. Az értelmiségnek ez a fontos rétege bizonyos vonatkozásban a szétesettség állapotában van. Sem perszonális, sem tanszékközi kapcsolatok nem alakultak ki úgy, s olyan mértékben, hogy azt közéletnek vagy közéletpótlásának lehetne nevezni. A Tudományos Ismeretterjesztő Társulat minden kezdeményezése, erőlködése — annak érdekében, hogy filozófiai közéletet teremtsen — hiábavalónak bizonyult. Ez egyrészt nem feladata, másrészt a TIT keretében ennek nincsenek meg a feltételei. A TIT vállalt feladata, funkciója alapvetően a korszerű filozófiai-világnézeti ismeretterjesztés. A filozófiával foglalkozó „műhelyek", tanszékek, szakcsoportok elkülönültsége abban is kifejezésre jut, hogy a filozófia művelői tudományos konferenciákon, vitaüléseken, TIT-klubrendezvényeken „nem keverednek", tapintatosan még a lehetőségét is kerülik annak, hogy a különböző szemléletű oktatók, kutatók vitákban konfrontálódjanak. Mellőzik az erős kritikai élt, a vitacikkek, a recenziók is, vagyis tudományos viták írásban sem folynak, a koncepciók nem ütköznek meg, mert a szemben álló álláspontok monológként, különböző „hullámsávon" hangzanak el. Maximum néhány kritikai élű, reflexív jellegű megállapításig jutnak el a szemben álló felfogások.

Mindez azt mutatja, hogy a Filozófiai Társaság egyik legfontosabb feladatát a helyzet megjavításában,

az egységes közélet kialakításában

kellene megjelölni. Lehet, hogy szubjektív vagyok, de a '60-as évek vitái az erkölcsről, az országos etikai konferenciákon, a történelmi materializmus felfogásáról, az elidegenedés kérdéséről, a gyakorlat fogalmainak problémájáról, a marxizmus osztályfelfogásáról stb. biztató tendenciák voltak, amelyek a korábbi korszak dogmatizmusát, konzervatív szemléletét, leküzdését, a filozófiai gondolkodás megújulását, reneszánszát eredményezték. Azonban ez a folyamat nem ment végbe következetesen. Az ellentétes pólusok megmerevedtek, és megszűnt közöttük a kölcsönhatás. Úgy gondolom, hogy a mai helyzet eredője ebben keresendő. Egyszersmind az az egyik legfontosabb feladat, hogy a vitákban kialakítsuk azt az egészséges filozófiai közéletet, amely megtermékenyítően hat a filozófiai gondolkodás fejlődésére.

Nézetem szerint, a Filozófiai Társaság másik fontos feladata — amely bizonyos mértékig összefügg az előzővel —, megteremteni a feltételét annak, hogy a filozófia művelői a maguk sajátos eszközeivel bekapcsolódjanak a párt gazdasági, politikai, társadalmi reformkoncepciójának kialakításába és megvalósításába. A követelmény — amely napjainkban egyre világosabban megfogalmazódik —, hogy

a reformot elméletileg kell megalapozni,

úgy gondolom, magában foglalja a reform történetfilozófiai megalapozását is. A gazdasági, politikai, társadalmi reformmal, átépítéssel kapcsolatban világnézeti szemléleti megújulásra van szükség. A társadalom befogadóképessé kell, hogy váljon a reformot illetően. Nem egyszerűen azért, hogy megértse, passzívan befogadja, hanem azért, hogy aktívan támogassa.

Lukács Györgyöt nemzetközileg, századunk egyik legnagyobb gondolkodójaként méltatják. Az értelmiségi képzésből nem hiányozhat a XX. század ilyen nagy formátumú, magyar marxista gondolkodója. Ezért is sokat tehet a Filozófiai Társaság. Igaz, Lukács veretes filozófiai gondolatait nem könnyű megérteni, hozzáférhetővé tenni. Ez is hozzájárul ahhoz, hogy sokan nehezen emésztik meg, ha el is kezdik, hamar abbahagyják a tanulmányozását. De ezzel összefüggésben hadd emlékeztessek a fiatal Lukács György és Babits Mihály vitájára, amelyben Babits a filozófiát az „égből" le akarta hozni a „földre", a nép színvonalára. Ezzel szemben Lukács amellett érvel, hogy inkább a népet, a nép gondolkodását kell felmelni a filozófia szintjére.

Az eddigieken túl, olyan feladatai is lehetnek a Filozófiai Társaságnak, mint alapítványok kezelése, fiatal oktatók-kutatók részére ösztöndíjak létesítése, díjak, kitüntetések alapítása és odaítélése. Úgy gondolom, hogy a legközelebb egy év múlva összehívandó közgyűlés már program kialakításával is kell, hogy foglalkozzon. Ennek előkészítését — sajtóban, folyóiratokban — már most meg kell kezdeni.

—y

Az iraki—iráni háború gazdasági következményei

Lapunk idei 6. számában az iraki—iráni konfliktus gyökereivel, okaival foglalkoztunk, ezúttal — ismét Fahmi Dzsahangir, a világgazdasági tanszék munkatársának segítségével — a háború gazdasági következményeiről lesz szó (főleg Iránt érintve) az alábbi beszélgetésben.

— A szembenálló felek különböző adatokat közölnek a pusztításokról, a gazdasági károkról. Fel lehet ezeket egyáltalán valahogyan becsülni?

— A két ország eddigi veszteségeiről kiadott adatok nem nagyon egyeznek egymással, nem is lehet pontosnak tekinteni azokat. Az megállapítható azonban, hogy a háború több mint hat éve alatt a két félnek eddig összesen majdnem 1 millió halottja, 1,5 millió sebesültje és hadirokkantja volt. Gazdasági és pénzügyi veszteségeik pedig elérték az 500 milliárd dollárt.

Irán háborús veszteségei nagyobbak. Ennek egyik oka az, hogy az iraki támadás hirtelen és felkészületlenül érte Iránt. Ráadásul ez a támadás az ország leggazdagabb olajterületét érintette, ahol legdrágább és legmodernebb ipari berendezései helyezkedtek el. A második ok az iraki hadsereg az előző cikkben már említett technikai fölénye. A harmadik ok pedig — ahogyan arról előző beszélgetésünkben is szó volt — az iráni katonai vezetés „emberi hullám" taktikája.

A háború eddig Iránban körülbelül 3 millió embert tett hajléktalanná, városok tucatjait és falvak ezreit döntve romba. Irakban is emberek százezrei vesztették el otthonukat, és számos ipari és kereskedelmi központ, falu és más település szenvedett hatalmas károkat. A háború következtében Irak olajjövedelme jelentősen csökkent, ezért kénytelen volt kitűzött fejlesztési terveiről lemondani. Különösen rosszul jött Iraknak a szíriai kormány azon döntése, melynek következtében a Szírián áthaladó iraki olajvezetéket lezárták, ezzel súlyos kárt okozva az országnak. Szaúd-Arábia, Kuvait és más öbölmenti államok, főleg pénzügyi segítsége nélkül Irak nem lenne képes a háború folytatására.

— Milyen veszteségeket okozott Iránnak az olajjövedelmek elapadása?

— Az iráni olajexport az állandó légitámadások következtében alapvetően csökkent, a termelés és az export bizonytalanná vált. Például az abadáni kőolajfinomító lerombolása olyan helyzetet teremtett az országban, hogy először kényszerültek benzint jegyre adni.

Irán olajjövedelmei nemcsak az olaj világpiaci árának csökkenése és az amerikai dollár folyamatos árfolyamveszteségei miatt csökkentek, hanem azért is, mert a hajóbiztosítási díjak drasztikus emelkedését árengedményekkel voltak kénytelenek ellensúlyozni. A biztosítási társaságok a díjakat először a rakomány értékének 3 százalékáról 7,5, majd 15 százalékra emelték. Ennek következtében Irán hordónként a világpiacinál 2-3, sőt néha több dollárral is alacsonyabb árért volt kénytelen olaját eladni.

— Melyek azok a konkrét gazdasági-szociális következmények, amelyek Iránt sújtják?

— Először is Irán importja a háború következtében erőteljesen növekedett, és elérte az évi 18-20 milliárd dolláros rekordszintet. Ugyanakkor Irán összes külföldi devizabevételeinek 97-98 százaléka az olajexportból származik, tehát az ország gazdasága egyetlen árutól függ, ami azt nagyon sebezhetővé teszi. Ezért az olajjövedelem állandó csökkenése a költségvetési deficit folyamatos és igen nagy mértékű növekedését idézte elő, minek következtében Irán meghirdetett 20 éves hosszú távú gazdasági-szociális fejlesztési tervéről lemondani kényszerült.

Jelenleg az iráni állami költségvetés majdnem fele a háborús kiadások fedezésére szolgál. Az állam a növekvő deficit finanszírozására pedig a bankópréshez folyamodik. Az iráni központi bank hivatalos közleménye szerint 1980—83 között a forgalomban levő pénzmennyiség 31-szeresére nőtt, ennek pedig mintegy felét tette ki a bank lényegében fedezetlen pénzkibocsátása, amely erősen növelte az inflációt.

E helyzet egyik következménye az, hogy az állami költségvetésből az ipar fejlesztésére fordított összegek egyre inkább csökkennek. Ne felejtsük el, hogy Irán fejletlen iparral rendelkezik, és nemcsak műszaki berendezések és gépek szempontjából, hanem az ipari nyersanyagok és az intermedier anyagok jelentős része tekintetében is erősen függ az importtól. A hivatalos adatok szerint a gépek és berendezések 95, az ipari nyersanyagok és intermedierek 70-75 százalékát importálniuk kell. Nem beszélve arról, hogy Iránban igen jelentős az összeszerelő ipar szerepe a gazdaságban. Az összeszerelő ipar pedig, mint ismeretes, rendkívül importigényes. Az importot viszont az olajjövedelem csökkenése miatt kénytelenek visszafogni. Tavaly például hivatalos adatok szerint az iráni ipar importszükséglete 5,7 milliárd dollár lett volna, de az állam erre a célra csak 3,1 milliárdot tudott fordítani. Ennek következtében számos ipari üzem kénytelen volt megszüntetni vagy legalábbis csökkenteni termelését.

— Milyen megoldást látnak az iráni vezetők a problémára? Szerintük hogyan lehetne megmenteni az ipari termelést?

— Olyan helyzet alakult ki, hogy az iráni vezetők a kérdés megoldását az iráni ipari létesítmények külföldi multinacionális társaságoknak váló bérbeadásában látják. *Dzsamsidi* ipariminiszter-helyettes erről a következőket nyilatkozta: „az új tervezet arra hivatkozik, hogy azokról az ipari ágazatokról, ahol kapacitáshiánnyal küzdünk, szerződést köthetünk más országokkal, illetve a világ társaságaival. Azok ezeket az ipari ágazatokat nyersanyagokkal ellátják, és mi a termékeket a rendelkezésükre bocsátjuk. E termékek exportjából származó pénzzel pedig más ipari ágazatok devizaszükségleteit elégíthetjük ki. *Nabavi* nehézipari miniszter utalva Irán gazdasági függőségének növekedésére a háború alatt azt mondta, hogy „az összes állati takarmányt, sőt a naposcsibéket is külföldről hozzuk be. A háború következtében fellépő fűtőolajhiány miatt a baromfitenyésztésben is új függőségi viszony alakult ki. Gabonát és műtrágyát is kénytelenek vagyunk importálni. Így az ország mezőgazdaságában nincs olyan termék, illetve termelési terület, mely esetében százszázalékos függetlenségről lehetne beszélni."

— Milyen társadalmi változásokkal jár a gazdaság hanyatlása?

— A háború egyik következménye, amint már említettem is, a fejlesztési lehetőségek beszűkülése. A mezőgazdasági termelés napról napra hanyatlik, és a falusi lakosság egyre nagyobb része munkát keresve a városokba áramlik. 1979-ben, a háború küszöbén Teheránnak 4-4,5 millió lakosa volt, jelenleg pedig 9-9,5 millió van. Ugyanez a tendencia figyelhető meg a többi nagyvárosban is. Márpedig sem a főváros, sem más nagyváros gazdasági és kommunális infrastruktúrája nem képes ennyi ember befogadására, számukra munkalehetőség biztosítására. Ezért az iráni nagyvárosok környezetében bádogvárosok alakultak ki, ahol emberek milliói élnek a legelemibb egészségügyi, szociális vagy akár kulturális szükségleteik kielégítésétől is megfosztva. Ezt a nehéz helyzetet csak súlyosbítja a több mint 5 milliót kitevő munkanélküli.

A helyzetet elemezve a *Kajhan* nevű hivatalos napilap arról írt nemrégen, hogy „a háború minket arra kényszerít, hogy négyezer falusi gyógyszertár átalakításához szükséges összeget költsünk egy repülőgép megvásárlására, ami 20 millió dollárba kerül. Azzal a százmillió dolláros összeggel pedig, amelyet egy hadihajó megvételére fordítunk, 819 falu áramellátását lehetne megoldani. Egy tank ára 500 ezer dollár, amely elég lenne 520, egyenként harminc tanulót befogadó új iskolai tanterem építésére". Azt hiszem ezek a számok mindennél többet mondanak a háború káráról Iránra nézve.

Nagy Gábor

AZ ŐSZINTE SZÓ KEVÉS...

Nagy Feró

Mit nevezünk ma Magyarországon „jó" zenének? Mindenkinek más a véleménye róla. Más *Nagy Ferónak*, s más azoknak, akik könnyedebb hangvételű koncertekre járnak. Csupán ízléstől vagy korosztálytól függne? Vagy netalán a társadalmi rétegződéstől? Azt hiszem, lehet benne valami ilyesmi is. Ma már más a rétegszerkezet, mint hat-hét évvel ezelőtt, s más az ifjúság is. *Hol vannak azok a nagy közösségek, amelyek meghatározói voltak az akkori tizen-húszonévesek hovatartozásának?* Csöveseket csak elvétve lehet látni, de már azok sem a régiek. Nem mondható, hogy az a kultúra, az az életszemlélet, amelyet az ifjúság ezen része akkor magáénak tartott, csak az övéké lett volna. S az együttesek sem csak nekik zenéltek. *Nem véletlenül jártak a Beatrice-koncertekre a leendő értelmiség csirái is. Felfedeztek valami olyat, amit máshol nem kaphattak meg.*

Ők nem a közönségnek írták a dalokat, ezt utólag Nagy Feró meg is mondta, hanem saját magukról, saját maguknak. Az más kérdés, hogy nagyon sokan úgy érezték, ez hozzájuk, róluk szól.

Nemrég volt a Schönherz koliban egy beszélgetés vele és Kőbányai János rockújságíróval. Az egész bevezetőjeként egy filmet láthattunk,

szövetnadrágot viselnek,

mert az most a menő. Azt hiszem, a felnőtt társadalom életformája is belejátszik ebbe. *Nagy hajtás mindenütt a talponmaradásért, s látszatvilág. Kifelé jókép, reprezentálás, befelé hatalmas családi válságok, sok helyen érzelmi sivárság.* A fiatalok pedig nem nagyon próbálnak meg kitörni ebből. Illetve szeretnének, de nagyon nem megy. Nagyon sokan érdeklődőek, s keresik az olyan társaságokat, olyan fiatalokról, akik nem éppen a legnagyobb pompában, a legkitűnőbb családi körülmények között éltek. Ez a mű nem most készült, de még nem került bemutatásra a televízióban. Ebbe persze belejátszhatott az, hogy Beatrice-számok is vannak benne. Hát igen, vannak dolgok. *S vannak fiatalok, akiken segíteni kellene*, akiknek nincs megadva a lehetőség, akik előtt nem teljesen szabad az út. *Ilyen dokumentumerejű filmek bemutatása akkoriban előidézhetett volna bizonyos változásokat*, mind a gondolkodásmódban, mind a tettek terén. Azoknak a fiataloknak az életében akkor kellett volna belépni külső hatásnak, amelyek segíthettek volna, ma másokéban.

S ma nincs meg az egység sem. Fiatalok apró kis társaságokat alkotnak, s semmi közük egymáshoz a csoportoknak. *Apró kis közösségek, amelyek nem bírhatnak nagyobb jelentőséggel.* Egyszerűen hiányzik egy ideológia, vagy ennek hiányában olyan irányzat, amelyet követhetnének. A soha nem látott emberek idegenek maradnak egymás számára. Ma már semmi közös nincs egy rákospalotai és egy budafoki srácban. Vagy lehetnek akárhonnan. Legfeljebb annyi, hogy mindketten

tartalmatlanabbá válik a mai életforma.

S ez egyre rosszabb lesz. *Nincs, ami tömegméretekben megszüntetné ezt a jelenséget.* Próbálkoznak egyes együttesek, de nem sok sikerrel. S nemcsak az érdeklődés hiánya miatt. *A kultúra nem üzlet, de fiatalnak lenni és szórakozni a legdrágább mulatság.* Egy bulira a belépő ötven forintnál kezdődik.

Április 4-én a Rádayban Nagy Feró lépett fel a Go-Go Boys-szal. Este hét körül csövesek sűrű halmazai tűntek fel, de a koli kapujánál tovább már nemigen jutottak. Ennyit (70 Ft) még leimolással is probléma lett volna összeszedni.

S a buli. Hát...

Egy rövid német népdal után rátértek a lényegre, az egykori Beatrice-számokra. Persze nem az eredeti felállásban, de az első számok után (Nem kell, Yerikó) a közönség első soraiban — a mégis bejutott lelkes rajongók között — *remek hangulat* van, illetve *olyan együttesek a legnépszerűbbek, amelyeknek, hogy úgy mondjam, nem nagy a mondanivalójuk.* A régi nagyok, illetve újat nyújtó gárdák pedig elvannak ebben az állóvízben. A Beatrice megszűnt, az Edda új felállásban próbálkozik, az Európa Kiadót kiadták... *A rockzene alkalmazkodik az életformához. A legnagyobb hiba.* Robot, semmitmondó hétköznapok, így eltelik az élet anélkül, hogy az ember valami nagyot próbálna alkotni. Most nem fenomenális dolgokra gondolok. Egyszerűen arra, hogy akaratlanul is egyre

alakult ki. Sikerült a közönség többi részét is kissé bemelegíteni, azonban a hangulat meg sem közelítette az egykorit. Hogy ne legyen egyhangú az est, Feró egy kicsit karikírozta a magyar könnyűzenét is. Egy remek dobszóló (egy beállított szintetizátor szolgáltatta) után előadták az Elfújja a szél paródiáját.

Vaszlavik Gazember László mozdulatai egy egész furcsa hangulatot adtak a koncertnek, noha sokszor úgy tetszett, csak éppen hülyéskedik, vagy nem tudja, mit csináljon.

De a felújítások lehetnek nagyon jók, vagy pedig nem mindig járnak sikerrel. Ezt a zenekar hamarabb megérezte, mint a közönség, *nem is nagyon volt kedvük játszani.*

Voltak, akkor, úgy, sok minden volt. Ma már más. Ő is. Ők is. Mi is. Lehetnénk mások... (?)

— kolo —

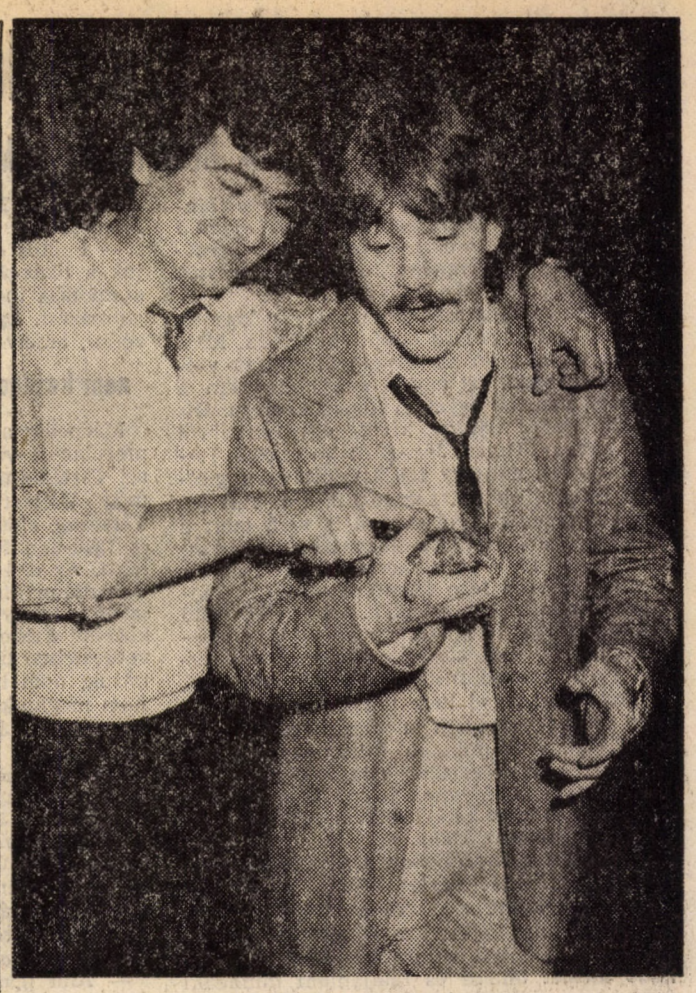

Leszerelt páncélos

A Ló és a Madarak ügye

Száz éve, 1887. március 21-én született *Kassák Lajos*. Ebből az alkalomból nyílt kiállítás a Nemzeti Galériában. *„Unalmas ... az ötéves gyerekem szebben rajzol ... fantasztikus ... a reneszánsz jobb ... végre egy Kasihoz méltó kiállítás."* A reakciók sokszínű kavalkádja, egy sokszínű mozgalmas életművet tükrözni akaró és ehhez rendezési módszereiben is alkalmazkodó kiállításról.

Tizenhét éves korában költözött Pestre és vasmunkásként helyezkedett el. Sztrájkok szervezéséért többször elbocsátották, és ekkor kezdi a versírást is. Első versei a Független Magyarországban jelennek meg. Gyalogszerrel indult Párizsba („*... már jött is a félkrisztus faszobrász / fiatal volt és gyalázatosan igazságszagú holnap túl leszünk a magyar határon...*"), de néhány hónapi párizsi tartózkodás után hazatoloncolták. Útközben koldulásból élt és menhelyeken hált. A Tanácsköztársaság bukása utáni közéleti tevékenységéért letartóztatták és 1920-ban Bécsbe emigrált. Az elismertség nyugodt alkotóéveit a felszabadulás utáni idők sem tudták számára biztosítani, 1949 és 1955 között *„belső emigrációba"* kényszerült Békásmegyerre. Itt újra kezdi fiatalkori festőtevékenységét, melyet a konstruktivizmus mértani formái jellemeznek. Életében meghatározó befolyást gyakorolt a magyar avantgárd művészet fejlődésére, elindította a Tett és a Ma című irodalmi folyóiratokat, költői antológiákat szerkesztett, majd újra egy folyóirat, mely a közönség érdektelensége miatt megszűnt (Dokumentum). Szintén a bécsi emigrációból történő visszatérése után a Dokumentum sikertelensége miatt indította a Munka című „irodalmi és társadalmi beszámolót".

A fiatalkori évek termékeny alkotó kedve a felszabadulás után újult erővel jelentkezett, emellett számos megbízatást vállalt a kulturális életben. A Magyar Művészeti Tanács alelnöke lett 1945-ben, az Új Idők, a Kortárs és az Alkotás szerkesztője volt megszűnésükig.

„Iskolás koromban szerettem rajzolni, sőt festegetni is, de ez inkább csak játéknak tetszett előttem. Az irodalommal a szocialista mozgalomban s egy szerelmes kislány rábeszélésére ismerkedtem meg. Nehezen gyúltam igazi lelkesedésre, de végül is magam is firkálni kezdtem, és lassan nélkülözhetetlennek véltem az alkotó tevékenység izgalmait. A fizikai munka után most a szellemi erőfeszítések hatalmasodtak el bennem és úgy éreztem semmi mással nem cserélném el egy szép verssor megfogalmazását, egy prózai cselekményfolyamat végigvezetését. Eljegyeztettem és írtam, írtam" — mondja magáról. Ebből a néha lélegzetelállítónak tűnő jegyességből születtek az első szárnypróbálgatásoktól a nagy sikerekig azok a művek, amelyek nemzetközi színvonalúra emelték a magyar avantgard költészetet. Alkotókedve, szertelensége kihatott a fiatalabb nemzedékek útkeresésére és támogatásával sok új tehetség járhatott kikövezett utakon a magyar kulturális életben.

„Egy fiatal, csendes ember járt itt közöttünk, hangos vélemény nélkül, mint akinek hallgatag útján csak érzései vannak, mint aki sokat lát befelé, és akinek élete is, minden értelme önmaga emberi mélységei felé fordul. Egy ember, aki határtalanul intelligens erővel keresztül ásta magát a nagy magyar átkon: a feljutás gátjain, a semmiből — egy nagyon szép belső pontig, ahonnan az öntudat belelát az életbe, átfogja milliók erkölcsét, érzését: Megérti önmagát." A Független Magyarország egyik számában kerültek papírra ezek a szavak egy ismeretlen újságíró tollából.

A Holnap első antológiája kitárta előtte a kapukat és bármennyire is bátorították az első reakciók, be kellett ismernie, hogy *Ady, Babits* és a többiek útjai járhatatlanok — ellentmondanak saját költői énjének és az őt körülvevő világnak. Tovább írt, azonban a kezdeti dicsérteket elmarasztalások és kifogások váltották fel. A Holnaposok esztétikai szemlélete nem válhatott Kassák előtt követendő példává; minden ízében ellentmondó lírája új kifejezési formát kellett találjon. Verseiből kimaradt a szemérmes idill, a megbékélésé vagy éppen a hódolat áhítata. A szavak egyenlővé váltak azzal a vassal, amelyet üllőjére téve keményen formált lágyságukban, amíg teljesen meg nem merevedtek.

Latinovits Zoltán írja a Ködszurkálóban: Kassák Lajos 80 éves jubileuma volt a FÉSZEK klubban. Felkértek *„A Ló meghal a Madarak kiröpülnek"* című 25 perces vers felolvasására. Aggodalmasan megjegyezték, hogy mondhatatlan vers.

A mondhatatlan vers, az alkotója és előadója triumvirátusa olyan sikert aratott, amely felrázta az országot tespedő és lustán a tradíciókra települő művészeti életében. Talán ennél is fontosabb volt az a felszín alatt meghúzódó egymásra találás, amelyben a magyar művészet két kiemelkedő alkotója Latinovits és Kassák nyújtott egymásnak kezet.

„Ez a vers lényeges, mint a só, mint a víz. Nekem az igazságot támasztotta alá, kiszámítható, ember-arányú oszlopokkal. Ön, aki világéletében a tehetségtelenség és alkalmatlanság köre font hurkokat, nekem ma menedéket adott... Tudván tudva, hogy a Ló meghal, a Madarak kiröpülnek — szabadjon feléleszett reményes hitemet felajánlani életének halkabb és meghittebb minutái közé" — írja Latinovits Zoltán levelében az est után a Fészekben.

És idézet a válaszból: *„Kedves Latinovits Zoltán, engedje meg, hogy ilyen egyszerűen szólítsam, hiszen köztudomásúvá vált, hogy bűnöző társammá lett a Ló és a Madarak ügyében. Olyan szépen hajtotta végre feladatát, hogy beszélnek róla az emberek, és sokáig emlékeznek majd rá."*

Epilógusként álljon itt a művész önvallomásának néhány sora: *„Mindenféle kezdeményezőknek örök sorsuk, hogy vagy nem ismerik fel, vagy akarattal letagadják jelentőségüket. Haláluk után némelyeket felfedeznek, de talán csak azért, hogy elgáncsolják velük az élők további útját... Ne kiszolgáltatottjai, hanem alakítói legyünk az életnek."*

J. Gy.

Kolozsvári László

Valami...

Valamit visz a víz.
Nem engem.
Még szerencse.

Valamit süt a nap.
A maga kis pecsenyéjét.
Vörösre.

Valahol sikoly hallik.
Erőszakolnak.
Egy világot.

Valahol sikoly hallik.
Elütött az autó
egy virágot.

Kevesen küzdenek érte, hogy boldog lehess.
Feladatod: lázadj és szeress!

Az a „gondolatok kioperálása", az nem sikerült ám teljesen

A Társadalomtudományi Klub szervezésében három esten találkozott budapesti olvasóival, barátaival *L'ubomir Feldek*, a szlovák irodalom és kultúra vezető személyisége és felesége, *Ol'ga Feldekova* kiváló írónő.

A szlovák nemzet megkésett fejlődése során — csakúgy, *mint Közép-Kelet-Európa más országaiban — tragikus módon ismételten szembekerült egymással a nemzeti felemelkedés, önállóság és a társadalmi haladás eszméje* — mondotta vendégünk. — Így történt 1848-ban — amely után paradox módon a Ferenc József-i kiegyezés az őt támogató szlovákokkal szemben a nemzetiségi politikájukban rövidlátónak bizonyult magyaroknak kedvezett —, a legtragikusabb módon 1940-ben és 1968 után is. Ezzel azonban mindinkább tisztában vannak a szlovák értelmiség legjobbjai. Feldek véleménye szerint a gazdasági, társadalmi megújulás, a demokrácia, a nyilvánosság megteremtése, a sztálinizmus maradványainak leküzdése közös érdeke a közép-kelet-európai nemzeteknek, s nem kevés cseh és szlovák értelmiségi gondolkozik hasonlóképpen. *A sztálinista hatalmi berendezkedés, majd 1968 lényegében a cseh és a szlovák fejlődésnek, az ottani kultúrának sem okoztak kevesebb kárt, mint a csehszlovákiai magyaroknak.*

A többségi irodalmaknak sincsen több nyilvános orgánumuk, mint a kisebbségi magyaroknak. Egyaránt sajnálatos, hogy a szlovák írók kevesebb magyar művet fordítanak le, mint ahány szlovák művet az ottani magyar írók, valamint az, hogy ennek ellenére *Magyarországon szinte egyáltalán nem vesznek tudomást a fiatal szlovák kultúra és a megújulást kereső szlovák értelmiségiek küzdelmeiről, a szlovák kultúra létező értékeiről.* Kétségtelen — mondta vendégünk —, hogy történelmi léptékben gondolkozva a szlovák fejlődés „öt perc késésben van" a magyar fejlődéshez képest, mégis, az Európához való felzárkózás, a demokratikus megújulás közös értékeiért való küzdelemben a mainál sokkal inkább szükséges a két kultúra, s általában a közép-kelet-európai kultúrák kölcsönös kapcsolata, egymásra figyelése.

Ehhez bizonyos reménységet adhat az, hogy a csehszlovák politikai vezetés és kultúrpolitika sem maradt érzéketlen a gorbacsovi „nyitás" szelleme iránt. A legutóbbi szlovák írókongresszuson például számos író visszatért a szövetség vezetésébe, bátor, a szlovákiai társadalmi, politikai viszonyokat bíráló felszólalások hangzottak el s kaptak a sajtóban széles nyilvánosságot. Sajnálatos, hogy Magyarországon sem erről nem tájékoztattak, sem arról, hogy például Kassák Lajos centenáriuma alkalmából a legkiválóbb szlovák képzőművészek Hódolat Kassák előtt címmel készített közös albumukat nyújtották át Magyarország számára a pozsonyi konzulátuson. *Pedig a térség közös gondjait csak együttműködve lehetünk képesek megoldani.*

Legújabb verse, melyet klubunk közönségének ajánlott, a sztálinisták ellenében, a megújulásért emel szót: *„Akik elették a kenyeret gyerekeik elől, / akik elitták a vizet gyerekeik elől, / eltüzelték a szenet gyerekeik elől, / elszívták a levegőt gyerekeik elől, / kivágták az erdőket gyerekeki elől, / megmérgezték a földeket, / és gyerekeik bögréibe mérgezett tejet öntöttek, / s gyerekeik fejéből igyekeztek kioperálni / a gyermeki gondolatokat, / mielőtt azok még megszülettek volna." De „az a »gondolatok kioperálása«, az nem sikerült ám teljesen!"*

Ebben bízunk Feldekkel együtt. Az újabb találkozások reményében:

B. K. T.

Helyreigazítás

A Közgazdász előző számában a szerzők hibájából tévesen jelentek meg a Széchenyi István Szakkollégiumi Csoportba történő felvétellel kapcsolatos tudnivalók. Igaz az, hogy a Rajk László Szakkollégiummal történt megállapodás alapján nem lehet senki egyszerre a Rajk és a Széchenyi tagja (természetesen a tagok a másik szervezet munkájában részt vehetnek), azonban tévedés az, hogy nem lehet egyszerre mindkét szervezetbe jelentkezni. Ha azonban valakit mindkét szervezetbe felvesznek, akkor választania kell, melyiknek lesz valóban tagja. Az elírásért elnézést kér

a Széchenyi csoport